

Vantörs Stadsdelsförvaltning

Ung Vantör 2004

En enkätstudie om ungas inflytande och välbefinnande

Författare: Ariane Andersson & Johanna Lundström
Databearbetning: Heigo Kadakmaa, Södertörns högskola

Förord

Vantörs stadsdelsförvaltning har tillsammans med åtta kommuner i Sverige varit med i projektet LUPP, lokal uppföljning av ungdomspolitiken. Projektet leds av den statliga myndigheten Ungdomsstyrelsen. I LUPP samlas kunskap om ungas villkor med hjälp av enkätundersökningar för att följa upp och utveckla den lokala ungdomspolitiken.

Denna rapport redovisar enkätresultaten från Vantör. Syftet med rapporten är att ge en bild av ungas inflytande och välbefinnande (skola, arbete, fritid, trygghet och hälsa). Inom dessa områden lyfter rapporten fram skillnader i svaren beroende av kön, ursprung och socio-ekonomi.

Ett av målen med undersökningen är att den ska ligga till grund för en handlingsplan som anger riktlinjer för stadsdelsförvaltningens arbete med ungdomsinflytande i Vantör. Ambitionen är att enkätundersökningens resultat görs till ett ”levande dokument” som blir föremål för diskussion och lärande i Vantör. Utöver att vara ett underlag för handlingsplanen kan enkätresultatet, om undersökningen upprepas om några år, utgöra en grund för uppföljningen av den lokala ungdomspolitiken.

Ett stort tack riktas till alla de elever och andra unga som har besvarat enkäten samt till de lärare och rektorer som har varit hjälpsamma i undersökningen. Tack även till Heigo Kadakmaa, Södertörns Högskola, som på uppdrag av Vantörs stadsdelsförvaltning har stått för den statistiska bearbetningen av enkätresultaten. Slutligen ett tack också till Ungdomsstyrelsen och övriga kommuner i projektet LUPP för ett gott samarbete.

Stockholm april år 2005

Johanna Lundström

Projektsamordnare LUPP Vantör

Sammanfattning

Rapporten *Ung Vantör 2004* redovisar resultatet av en enkätundersökning om ungas inflytande och välbefinnande. Undersökningen har gjorts i samarbete med Ungdomsstyrelsen i projektet LUPP (lokal uppföljning av ungdomspolitiken). Ett mål med enkätundersökningen är att den ska ligga till grund för en handlingsplan för ungdomsinflytandet i Vantör.

Enkäten har omfattat drygt 80 frågor om politik, inflytande, skola, fritid, hälsa och trygghet. Undersökningen har genomförts i följande tre grupper bland ungdomar som är skrivna i Vantör.

1. Elever i årskurs 8.
2. Elever i gymnasiets årskurs 2 och ungdomar som inte går i skolan och är födda år 1987.
3. Ett urval av ungdomarna i åldern 19 till 24 år.

Sammanlagt har 582 unga svarat på enkäten. Svarefrekvensen i årskurs 8 är 80%, medan den i gymnasiet och i den äldre undersökningsgruppen är 36% respektive 46%.

Enligt enkäten finns det både tecken på att de unga vill ha inflytande och att de inte vill det. Det finns ett intresse för samhällsfrågor bland de unga och över hälften av de svarande anser att det är viktigt att unga och beslutsfattare träffas regelbundet. Samtidigt uppger majoriteten att de inte är intresserade av politik och att de inte vill påverka i frågor som rör deras kommun.

Svaren signalerar också att de unga har begränsade kunskaper om hur de ska gå tillväga för att påverka och att de är missnöjda med sina möjligheter att föra fram sina åsikter till dem som bestämmer eftersom de bedömer dessa möjligheter som små. Det verkar även finnas ett missnöje kring inflytandet i skolan. Eleverna uppger att de vill vara med och bestämma i högre grad än de anser att de får.

Resultatet pekar på att ursprung och socioekonomi har betydelse för ungas intresse, kunskaper och upplevelse av inflytande. Personer med utländsk bakgrund, och personer som har minst en förälder som är arbetslös, sjukskriven eller pensionerad, är enligt enkäten mer intresserade av politik och av att påverka. Enligt enkäten bedömer de även i högre utsträckning att de har stora möjligheter att föra fram sina åsikter till dem som bestämmer och de verkar vara mer säkra på hur man går tillväga för att påverka.

Majoriteten av ungdomarna trivs och är trygga både i skolan och i sitt bostadsområde. Bostadsområdet på kvällen – tillsammans med ute på stan, på diskotek och på allmänna kommunikationsmedel – är dock de platser som upplevs som minst trygga.

Upplevelsen av trygghet verkar variera beroende av kön och ursprung. Killarna är mer trygga än tjejerna i bostadsområdet på kvällen, på nöjesställen och på buss och tunnelbana. Personer med svenskt ursprung är enligt enkäten mer trygga i hemmet, i klassrummet och ute på stan.

Symptom på stress och ohälsa finns bland de unga. Över hälften är trötta under dagarna flera gånger i veckan och en tredjedel eller mer svarar att de återkommande känner sig stressade. Stress och missnöje med vikt och utseende är vanligare bland tjejer än bland killar.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	6
1.1 "LÅT UNGDOMAR BESTÄMMA MER!"	6
1.2 RAPPORTENS SYFTE.....	6
1.3 METOD.....	7
1.4 LÄSANVISNING	13
2. UNGAS INFLYTANDE OCH DELAKTIGHET	14
2.1 UNGDOMSPOLITIK – NATIONELL OCH KOMMUNAL	14
2.2 REPRESENTATION OCH POLITISKT ENGAGEMANG.....	16
2.3 INFLYTANDE I VANTÖR IDAG	17
3. INFLYTANDE	21
3.1 ÄR DE UNGA INTRESSERADE AV SAMHÄLLSFRÅGOR OCH POLITIK?	21
3.2 VILL DE UNGA VARA MED OCH PÅVERKA I KOMMUNALA FRÅGOR?	23
3.3 ÄR DET VIKTIGT ATT BESLUTSFATTARE TRÄFFAR UNGA?	25
3.4 VILKA OMRÅDEN PRIORITERAR UNGDOMARNA?	27
3.5 PÅ VILKET SÄTT ÄR DE UNGA POLITISKT AKTIVA?.....	28
3.6 VART VÄNDER DE UNGA SIG NÄR DE VILL PÅVERKA?	31
3.7 HUR MYCKET HAR UNGDOMARNA FÅTT LÄRA SIG OM HUR DE KAN PÅVERKA?	32
3.8 HAR UNGDOMARNA MÖJLIGHETER ATT FÖRA FRAM SINA ÅSIKTER?	33
4. SKOLA	35
4.1 MILJÖN I SKOLAN	35
4.2 ELEVINFLYTANDET	38
4.3 FRÅNVARO PÅ GRUND AV SKOLK	39
4.4 ARBETE.....	40
5. FRITID	42
5.1 HUR MYCKET FRITID HAR DE UNGA OCH VILKA AKTIVITETER ÄGNAR DE SIG ÅT?.....	42
5.2 VILKA FRITIDSAKTIVITETER SAKNAR DE UNGA?	46
5.3 MEDLEMSKAP I FÖRENINGAR	46
5.4 ERFARENHET AV UTLANDSVISTELSE	49
6 TRYGGHET OCH HÄLSA	51
6.1 HAR UNGDOMARNA UTSATTS FÖR HOT OCH VÅLD?	51
6.2 KÄNNER SIG UNGDOMARNA TRYGGA OCH TRIVS?.....	53
6.3 VART VÄNDER DE UNGA SIG NÄR DE ÄR BEKYMRADE?.....	55
6.4 STRESS OCH OHÄLSA BLAND UNGA	55
6.5 HUR NÖJDA ÄR DE UNGA MED SITT UTSEENDE?.....	57
6.6 BANTNING BLAND UNGA	58
6.7 JÄMSTÄLLDHET BLAND DE UNGA?	59
7. UNGA VANTÖRBORS SYN PÅ INFLYTANDE OCH VÄLBEFINNANDE	61
7.1 UNGAS SYN PÅ INFLYTANDE	61
7.2 UNGAS UPPELVELSE AV VÄLBEFINNANDE.....	64
7.3 INFLYTANDE OCH VÄLBEFINNANDE	66
7.4 VIDARUTVECKLADE STRUKTURVARIABLER?	67
REFERENSER	69
BILAGA 1: UNGDOMSPOLITISKT HANDLINGSPROGRAM	71
BILAGA 2. STADSDELSNÄMNDERNAS UPPGIFTER, MM	74
BILAGA 3. ENKÄTEN FÖR ÅRSKURS 8	77

1. Inledning

1.1 ”Låt ungdomar bestämma mer!”

”Låt ungdomar bestämma mer!” skrev en av tjejerna i årskurs 8 på en öppen fråga om ungdomsenkäten LUPP. En annan skrev: ”Det vore kul om de mäktiga i vår kommun tog hänsyn till resultatet av denna undersökning för att kunna åtgärda bristerna.” Enkätresultatet, som redovisas i denna rapport, avspeglar ungdomarnas varierande syn på sina möjligheter att påverka och deras intresse för det samma.

Enkäten har genomförts mot bakgrund av att ungdoms- och inflytandefrågorna lyfts såväl nationellt som inom Stockholms stad. Insatser för att öka de ungas inflytande är dock ingen ny företeelse utan de har pågått under flera år inom landet, i Stockholms Stad och i Vantör.

Under år 2002 nystartade arbetet med ungas engagemang och inflytande i Vantör. Det fördes en diskussion om hur ungas inflytande lämpligen skulle organiseras bland annat inom den demokratigrupp som hade bildats inom fritiden. Samtidigt kom rapporter som pekade på att ungdomsråd inte alltid fungerar tillfredsställande från de ungas perspektiv och att de sällan får en reell plats i kommunen.¹ Även kritik mot att ungdomsråden främst lockar engagerade och resursstarka elever över 15 år har framförts.² Diskussionen i Vantör mynnade därför ut i ett förslag om en enkätundersökning bland unga i Vantör för att undersöka förutsättningarna för ett ökat ungdomsinflytande.

Vantörs stadsdelsförvaltning tog hösten år 2003 kontakt med Ungdomsstyrelsen och blev tillsammans med åtta kommuner i Sverige utvald att delta i projektet LUPP (lokal uppföljning av ungdomspolitik). I LUPP samlar kommuner kunskap om ungas villkor genom enkätundersökningar i syfte att utveckla ungdomspolitik. Vantörs stadsdelsnämnd godkände projektet LUPP och avsatte medel för projektet inom ramen för Stadsdelsförnyelsen³ med följande motivering. *Det är bra att förvaltningen på detta sätt prövar nya vägar för att utveckla den lokala demokratin. Ett samarbete med Ungdomsstyrelsen och andra kommuner/kommundelar som skissas är positivt och kommer att kunna ge ett gott kunskapsutbyte och erfarenhetsutbyte.*⁴

1.2 Rapportens syfte

Rapportens syfte är att ge en bild av villkoren för ungas inflytande och välbefinnande. I det senare ingår skola, arbete, fritid, trygghet och hälsa.

Välbefinnande kan sägas vara en utvidgad definition av begreppet hälsa. De två områdena inflytande och hälsa behandlas inom folkhälsopolitiken i relation till varandra. Enligt målen för folkhälsopolitiken är: *”Delaktighet och inflytande i samhället [är] en av de mest grundläggande förutsättningarna för folkhälsan... Möjlighet till delaktighet och inflytande är*

¹ Se exempelvis Ungdomsstyrelsens rapport *UNG 2003*

² Se exempelvis *Det handlar om demokrati – om konsten att öka barns inflytande över kommunala beslut*, Rädda Barnen, 2004, sid. 8

³ Stadsdelsförnyelsen är stadens satsning på att utveckla nio ytterstadsdelar. Vantör har för åren 2003 till 2006 tilldelats 36,4 miljoner kronor. Läs mer om Stadsdelsförnyelsen på www.stockholm.se/vantor

⁴ Protokollsutdrag 2003-12-18, § 234 Godkännande av projektet ”Ökat ungdomsinflytande i Vantör” inom ramen för Stadsdelsförnyelsen. Beslutet baserat på Tjänsteutlåtande 2003-11-25, Dnr 503-498/2003

*kärnfrågor för ett demokratiskt samhälle och har visat sig även påverka folkhälsan.*⁵ Det kan därför vara intressant att studera de två områdena parallellt med varandra.

Inflytande handlar om möjligheterna för att ens åsikter har betydelse för ett beslut.⁶ Det kan sägas finnas flera olika typer av inflytande.⁷

? Brukarinflytande, t.ex. över skola eller fritidsgård.

? Inflytande genom påverkan, t.ex. genom att vara aktiv i förening eller ungdomsråd.

? Inflytande genom att själv vara en del av makten, det vill säga sitta med i en beslutande församling, t.ex. i kommunfullmäktige.

Denna rapport behandlar ungas inflytande i form av brukarinflytande och inflytande genom påverkan. Rapporten redovisar exempelvis hur mycket eleverna upplever att de får vara med och bestämma om olika saker i skolan (brukarinflytande) samt vilka kanaler unga väljer för att påverka i kommunen (inflytande genom påverkan).

Inom de två områdena inflytande och välbefinnande belyser rapporten skillnader bland de unga beroende av kön, ursprung och socioekonomi. Att minska skillnaderna i levnadsvillkoren bland unga framhålls i regeringens ungdomsproposition som ett centralt mål för ungdomspolitik. Att belysa villkoren för unga som av olika anledningar har svårare att få verklig tillgång till makt och inflytande framhålls av regeringen som ett viktigt steg mot detta mål.⁸ Olika strukturella skillnader framhålls också inom folkhälsopolitiken. *”För att nå det övergripande nationella folkhälsomålet skall särskild vikt läggas vid att stärka förmågan och möjligheten till social och kulturell delaktighet för ekonomiskt och socialt utsatta personer samt vid barns, ungdomars och äldres möjligheter till inflytande och delaktighet i samhället.”*⁹

Ett av målen med projektet LUPP i Vantör är att en handlingsplan skrivs och verkställs baserat en analys av enkätresultatet.¹⁰ Detta är en del av bakgrunden till denna rapport.

1.3 Metod

1.3.1 Arbetet med LUPP

Vantörs stadsdelsförvaltning ansökte hösten år 2003 hos Ungdomsstyrelsen om att få delta i projektet LUPP. I samband med besked om deltagande i projektet anställde förvaltningen en projektsamordnare och tillsatte en arbetsgrupp för enkätundersökningen. Arbetsgruppen har ansvarat för förankring, genomförande och analys av enkäten. Gruppen har bestått av

⁵ Målområde 1 Delaktighet och inflytande i samhället www.fhi.se

⁶ Jämför med Ungdomsstyrelsen definitioner av inflytande: I skriften *Att planera för inflytande och delaktighet* tas två definitioner av inflytande upp: *”En definition är att den som kan påverka en annan människas åsikt har inflytande. En annan är att inflytande har den vars åsikter har betydelse för ett beslut.”* Ungdomsstyrelsen 2004: *Att planera för inflytande och delaktighet*, sid. 4

⁷ Ungdomsstyrelsen 2004: *Att planera för inflytande och delaktighet*, sid. 4

⁸ Regeringens ungdomspolitiska proposition 2004/05:2 *Makt att bestämma rätt till välfärd*, sid. 5, 2004/05:KrU2, rskr 2004/05:94

⁹ Målområde 1 Delaktighet och inflytande i samhället www.fhi.se

¹⁰ Tjänsteutlåtande 2003-11-25, Dnr 503-498/2003. Se även beslut: Protokollsutdrag 2003-12-18, § 234 Godkännande av projektet ”Ökat ungdomsinflytande i Vantör” inom ramen för stadsdelsförnyelsen.

representanter från fritiden, skolan, strategi- och planeringsavdelningen och från ungdomssektionen. Förvaltningsledningen har varit styrgrupp för projektet.

Författarna till denna rapport ingår båda i arbetsgruppen. Den statistiska bearbetningen av enkäten har genomförts av Heigo Kadakmaa, doktorand vid Södertörns högskola.

Parallellt med enkätundersökningen i Vantör har de andra åtta kommunerna som har deltagit i LUPP genomfört liknande undersökningar. Ungdomsstyrelsen har också genomfört en nationell undersökning i gymnasiet. Men eftersom undersökningen i Vantör, som kommer att framgå nedan, resulterade i ett stort bortfall inom denna grupp har någon jämförelse inte gjorts mellan det nationella resultatet och resultatet i Vantör.

1.3.2 Enkätens utformning samt val av undersökningsgrupper och frågeområden

Ungdomsstyrelsen har, efter synpunkter från de deltagande kommunerna och kommundelsförvaltningarna, tagit fram en ungdomsenkät. Enkäten har funnits att använda som endera en webbenkät eller en postenkät. Den har utformats för tre målgrupper: 13-15 år (högstadiet), 16-18 år (gymnasiet) och unga i åldern 19-24.

Enkäten har varit uppdelad på åtta moduler som har behandlat områdena: fritid, skola, politik/inflytande, trygghet, hälsa, arbete, information och framtid. Den har bestått av drygt 80 frågor med ytterligare ett antal underfrågor. Enkäten inleds med bakgrundsfrågor om ålder, kön, postnummer, födelseland, medborgarskap och föräldrars sysselsättning.¹¹ Huvuddelen av frågorna har haft fasta svarsalternativ, men ett fåtal öppna frågor har också ingått.

Förvaltningen har valt att undersöka samtliga undersökningsgrupper som enkäten funnits utformad för. En undersökningsgrupp är årskurs 8, den andra unga i gymnasieålder årskurs 2 och den tredje är gruppen 19-24 år. Resultatet från dessa tre undersöknings- eller åldersgrupper ska inte betraktas som representativt för, eller generaliserbart till, hela gruppen unga 13 till 24 år. Resultatet säger endast något om respektive undersöknings- eller åldersgrupp även om ambitionen med urvalet är att det ska ge en bild av åldersspannet 13 till 24 år. När begreppen ”unga” och ”ungdomar” används om enkätresultatet syftar de därför på de tre undersökningsgrupperna.

Rapporten redovisar enkätresultatet från ett urval av enkätens moduler och från ett antal av frågorna inom varje vald modul. Urvalet av moduler och frågor har gjorts av rapportförfattarna i dialog med arbetsgruppen i LUPP-projektet. Det har gjorts utifrån vilka resultat som har bedömts som intressanta och som har ansetts utgå från ett godtagbart underlag.

1.3.3 Urval och bortfall

För högstadieungdomarna har en totalundersökning gjorts bland de elever som är skrivna i Vantör och går i *årskurs 8:a*. En totalundersökning har fördelen att man inte riskerar att göra ett snett urval. I Vantörs tre högstadieskolor, Bäckahagens skola, Hagsätraskolan och

¹¹ Enkäterna finns att hämta på www.ungdomsstyrelsen.se. Enkäten för högstadiet finns i pappersversionen av rapporten i bilaga 3.

Rågsvedsskolan, har av praktiska skäl även de 14 elever i årskurs 8 som inte är skrivna i Vantör haft möjlighet att svara på enkäten.

Sammanlagt finns 354 elever i årskurs 8 i Vantör. Av dessa har 283 svarat, vilket ger en svarsfrekvens på 80%. Bland de som inte svarat är elever på skolor utanför Vantör (utöver Sjöängen och Sturebyskolan) överrepresenterade. Till dessa elever skickades postenkät. I denna grupp är bortfallet 53%, motsvarande 35 personer. I övrigt är det jämförelsevis en större andel elever på Rågsvedsskolan samt Hagsåtraskolan, 20% respektive 19 % som inte svarat på enkäten. Bortfallet är i Bäckahagens skola 9% och i Sturebyskolan 1%. Sjöängsskolan har inget bortfall.

Svarsfrekvensen är således godtagbar för årskurs 8. Dock måste det tas i beaktan att andelen elever som fick enkäten per post, varav större delen går i friskolor, är underrepresenterade. Det måste även tas i beaktan att det finns en överrepresentation av tjejer i svaren på tre procentenheter. Medan fördelningen av eleverna i årskurs 8 är 47% killar och 53% tjejer finns bland de svarande en fördelning på 44% killar och 56% tjejer.

För ungdomarna i gymnasieåldern har också en totalundersökning genomförts av dem som är skrivna i Vantör och går i *gymnasiet årskurs 2* i Stockholms kommun. De personer som är födda år 1987 och som är skrivna i Vantör men som inte går i skolan (69 personer) har också ingått i denna grupp. Sammanlagt har enkäten nått ut till 357 personer i gymnasieålder. Av dessa har 128 personer svarat, vilket ger en svarsfrekvens på 36%. Det är en något högre svarsfrekvens bland de gymnasieungdomar som går på friskolor än bland de som går på kommunala skolor.

I gymnasiet är bortfallet så stort att det inte går att säga att materialet är representativt. Dessutom är materialet något snedfördelat i förhållande till kön. Killar är överrepresenterade med två procentenheter i förhållande till populationen. Svaren från de unga i gymnasieålder måste därför betraktas som svar från ett antal individer.

I *målgruppen 19-24* (födda 1980-1985) har företaget Tieto Enator gjort ett slumpmässigt urval på 15 % av befolkningen som är skriven i Vantör. Enkäten har nått ut till 372 personer och av dessa har 174 personer svarat, vilket ger en svarsfrekvens på 46%.

Även då det gäller svaren från de unga i åldern 19-24 måste hänsyn tas både till den låga svarsfrekvensen och till att svaren är snedfördelade i förhållande till kön. Tjejer är överrepresenterade med nio procentenheter i förhållande till populationen. Det är säkrast att även här se materialet som svar från ett antal individer.

Då det finns stor risk för att svaren från årskurs 2 i gymnasiet och från målgruppen 19-24 inte är representativa för dessa grupper redovisas resultatet för de tre undersökningsgrupperna separat. Sammanfattningarna i varje kapitels inledning och analysen av strukturella skillnader baseras endast på årskurs 8. Detta betyder inte att resultaten för de två äldre undersökningsgrupperna är ointressant. De ger en bild av hur de svarande i dessa grupper, dvs. sammanlagt 302 personer, upplever sin situation.

Det interna bortfallet på varje fråga, dvs. antalet individer som besvarat enkäten men som valt att inte besvara just den frågan, framgår för årskurs 8 under varje grafisk presentation. Detta bortfall varierar oftast mellan 4-10% av de svarande. I en fråga (figur 5.4) uppgår dock bortfallet i årskurs 8 till 32% av de svarande.

1.3.4 Datainsamling

Enkätundersökningen ägde rum i september år 2004. I de tre *högstadieskolorna* i Vantör, Bäckahagens skola, Hagsätraskolan och Rågsvedsskolan, genomfördes enkätundersökningen under lektionstid. Det gjordes den också i Sjöängsskolan, där Vantörs högstadieelever från upptagningsområdet Örby går, och i Sturebyskolan. I Bäckahagens skola och Hagsätraskolan genomfördes undersökningen elektroniskt. I Rågsvedsskolan, Sjöängsskolan och Sturebyskolan användes pappersenkäter. Till elever i andra skolor skickades postenkät.

Gymnasieskolor med tio eller fler elever i årskurs 2 från Vantör har tillfrågats om samarbete i insamlingen av enkäterna. Med nio gymnasium har sådant samarbete varit möjligt och i dessa skolor utsågs en ansvarig som delade ut och samlade in enkäterna till de berörda eleverna. Övriga elever i årskurs 2 och de unga som är i gymnasieålder årskurs 2 men som inte går i skolan har fått postenkät. Även urvalsundersökningen för *målgruppen 19-24* har genomförts med postenkät.

Ett första utskick av postenkäterna gjordes den 8 september. Till dem som inte svarade följde en påminnelse efter två veckor och en andra påminnelse efter ytterligare en vecka. Den andra påminnelsen innehöll en ny enkät och ett nytt svarskuvert. För att öka svarsfrekvensen för målgruppen 19-24, där det inte var möjligt att få hjälp via skolan, erbjöds en belöning till de svarande i form av en trisslott.

1.3.5 Strukturvariabler

I den statistiska analysen har sex strukturvariabler använts: kön, medborgarskap, födelseland, föräldrarnas födelseland, föräldrars sysselsättning och skola. Dessa sex variabler har valts eftersom de har använts i tidigare LUPP-studier i andra kommuner och där visat att de kan ha betydelse för resultatet. De har också valts av praktiska skäl – variablerna har varit möjliga att konstruera utifrån enkätfrågorna.

Syftet med att använda strukturvariablerna är att se om en indelning efter dem ger skillnader i svaren. Upplever och bedömer de unga sina villkor för inflytande olika beroende på olika kön, ursprung och socioekonomiska villkor? Exempelvis skiljer sig svaren åt mellan tjejer och killar när det gäller intresset för politik? Eller skiljer sig svaren åt mellan de som är födda i Sverige och de som är födda i annat land?

Analysen har genomförts på så sätt att de svarande har delats in enligt definitionerna nedan för att se om svaren skiljer sig åt mellan de båda grupperna som då formas. Det betyder att svaren från killarna har jämförts med tjejernas svar och att svaren från svenska medborgare har jämförts med svaren från utländska medborgare, etc. Däremot har inte de sex strukturvariablerna studerats samfällt, t.ex. har inte svaren från killar med svenskt medborgarskap jämförts med svaren från tjejer med utländskt medborgarskap.

Nedan följer definition av strukturvariablerna såsom de har använts i rapporten.

1. **Kön:** Med kön menas att personen antingen är kille eller tjej.
2. **Medborgarskap:** Med medborgarskap menas att personen har svenskt medborgarskap eller inte.
3. **Födelseland:** Med födelseland menas att personen är född i Sverige eller annat land.
4. **Föräldrars födelseland:** Personens *båda* föräldrar är födda i Sverige eller personens *båda* föräldrarna är födda utomlands.
5. **Föräldrars sysselsättning:** Personens *båda* föräldrar är i sysselsättning – i form av arbete, studier eller föräldraledighet – eller *en förälder eller båda föräldrarna* är arbetslösa, sjukskrivna eller pensionerade.
6. **Skola:** Uppdelat på Bäckahagens skola, Hagsätterskolan, Rågsvedsskolan, Sjöängsskolan och övriga skolor.

Tabell 1.1 Svarande fördelade på strukturvariablerna								
Strukturvariabel	Åk 8		Gym 2		19-24		Totalt	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
<i>Kön</i>								
Killar	124	44	65	51	66	39	255	44
Tjejer	159	56	63	49	105	61	327	56
Totalt	283	100	128	100	171	100	582	100
<i>Medborgarskap</i>								
Svenskt medborgarskap	263	94	109	86	151	88	523	90
Ej svenskt medborgarskap	18	6	18	14	21	12	57	10
Totalt	281	100	127	100	172	100	580	100
<i>Födelseland</i>								
Född i Sverige	221	79	90	71	126	74	437	76
Född utomlands	60	21	37	30	44	26	141	24
Totalt	281	100	127	100	170	100	578	100
<i>Föräldrarnas födelseland</i>								
Båda föräldrar födda i Sverige	157	68	55	56	100	68	312	66
Båda föräldrar födda utomlands	73	32	43	44	48	32	164	35
Totalt	230	100	98	100	148	100	476	100
<i>Föräldrarnas sysselsättning</i>								
En eller båda arbetslösa/ pensionerade/sjukskrivna	50	19	46	40	61	40	157	30
Båda arbetande/studerande/ mamma- alt. pappaledig	212	81	70	60	92	60	374	70
Totalt	262	100	116	100	153	100	531	100
<i>Skola</i>								
Bäckahagens skola	96	34						
Hagsätterskolan	63	22						
Rågsvedsskolan	53	19						
Sjöängsskolan	29	10						
Övriga	42	15						
Totalt	283	100						

I analysen har således ingått tre variabler som har att göra med anknytning till annat land än Sverige. I texten används ”anknytning till annat land än Sverige”, ”ursprung” eller ”utländsk

respektive svensk bakgrund” samlat om de tre strukturvariablerna medborgarskap, födelse-land och föräldrarnas födelse-land.

Begreppet ”född utomlands” bygger på en sammanslagning av ett antal svarsalternativ. De sammanlagt 60 personer i årskurs 8 som är födda utomlands fördelas enligt följande.

Nordiskt land	2 personer
Europeiskt land	16 personer
Utomeuropeiskt land	42 personer
Totalt	60 personer

I kapitel 7 förs ett framåsyftande resonemang om erfarenheter av att använda dessa sex strukturvariabler i undersökningen.

1.3.6 Signifikanstest och gruppeffekt

I analysen har Chi2-test använts för att pröva om resultaten av strukturvariablerna är signifikanta, dvs. för att säkerställa att de skillnader som framkommit inte är slumpmässiga. Signifikanstesten säger inget om hur stora skillnaderna mellan grupperna är, utan enbart att skillnaderna med en viss sannolikhet skulle uppstå om undersökningen upprepas i samma grupp.

Sannolikhetsnivån kommenteras i fotnot. Två stjärnor (P**) anger att det är 99%, eller högre, sannolikhet för att skillnaden mellan grupperna inte är slumpmässig. En stjärna (P*) anger att det är 95%, eller högre, sannolikhet för att skillnaden inte är slumpmässig. Exempelvis, i avsnitt 3.1 är resultatet från strukturvariabeln födelse-land signifikant. Detta framgår av markeringen (P*) i fotnoten. Denna anger att det är minst 95 % sannolikhet för att det finns en skillnad mellan de två grupperna ”svarande som är födda i Sverige” och ”svarande som är födda utomlands” när det gäller intresset för samhällsfrågor.

Av fotnoterna framgår också gruppeffekterna, dvs. hur stor skillnad det är mellan svaren i de två grupperna som de unga har delats in i. Exempelvis, av avsnitt 3.1 framgår att det i årskurs 8 är 61% av de svarande som inte är födda i Sverige som har uppgett att de är intresserade av samhällsfrågor medan det är 44% av de svarande som är födda i Sverige som har svarat att de är det. Strukturvariabeln födelse-land ger således en gruppeffekt på 17%.

Genomgående redovisas enkätresultatet uppdelat på de tre undersökningsgrupperna. Undersökningsgrupperna har som nämnts valts att hållas separat eftersom svarsfrekvensen varit låg i de två äldre grupperna. Denna indelning är således inte primärt gjord för att påvisa skillnader mellan grupperna. I texten kommenteras därför *inte* om skillnaderna mellan de tre undersökningsgrupperna är signifikanta eller inte. När det gäller kön kommenteras i texten om skillnaderna i årskurs 8 är signifikanta eller inte. Materialet redovisas i stor utsträckning uppdelat på kön även om skillnaderna mellan kön inte är signifikanta eftersom könsuppdelad statistik ofta efterfrågas.

Resultaten för årskurs 8 från övriga strukturvariabler – medborgarskap, födelse-land, föräldrarnas födelse-land, föräldrars sysselsättning och skola – redovisas endast om de är signifikanta.

1.4 Läsanvisning

I nästa kapitel (2) ges en översikt över ungdomspolitiken på nationell och kommunal nivå. Där beskrivs också ungdomsinflytande och de möjligheter att påverka som idag finns för unga i Vantör.

I kapitel 3 till och med 6 redovisas resultatet från enkäten. Kapitlen är indelade efter modulerna i enkäten: politik och inflytande (3), skola och arbete (4), fritid (5) och trygghet och hälsa (6).

Varje kapitel inleds med citat hämtade från enkäten. Citaten är exempel, utan anspråk på representativitet, på hur de unga själva valt att formulera sig på enkätens öppna frågor. I varje kapitel följer sedan en kort sammanfattning av resultatet från årskurs 8. Därefter redovisas resultaten utifrån enkätens olika frågor. Först ges en samlad bild av hur de unga har besvarat respektive fråga uppdelat på de tre undersökningsgrupperna. Därefter kommenteras eventuella skillnader mellan de tre undersökningsgrupperna och kön. Slutligen redovisas om det i årskurs 8 har funnits några signifikanta skillnader i förhållande till strukturvariablerna.

I kapitel 7 redovisas slutsatserna inom de båda områdena politik och välbefinnande. Erfarenheterna av att använda de sex strukturvariablerna ställs också samman.

2. Ungas inflytande och delaktighet

”Gör kommunen till en plats där alla identiteter accepteras och respekteras och ges inflytande.”

Tjej i åldern 19-25 som svar på om hon vill tillägga något i slutet av enkäten

”Rasism sexism sånt som e viktigt”

Kille i årskurs 8 som svar på frågan vad han vill påverka

2.1 Ungdomspolitik – nationell och kommunal

2.1.1 Nationell ungdomspolitik

I regeringens ungdomspolitiska proposition *Makt att bestämma – rätt till välfärd*¹² framhålls att unga är en grupp vars förutsättningar och värderingar varierar ”bland annat beroende på kön, etnisk, kulturell eller socioekonomisk bakgrund, ålder, bostadsort, sexuell läggning och eventuella funktionshinder”.¹³ Samtidigt betonas i propositionen även ungas gemensamma villkor såsom den frigörelse- och etableringsprocess unga går igenom och det faktum att de inom en snar framtid ska ta över och förvalta vårt samhälle och bidra till försörjningen av våra äldre.¹⁴

I Sveriges nationella ungdomspolitik eftersträvas en helhetssyn på ungas villkor och ett tydligt ungdomsperspektiv inom samtliga politikområden som berör unga. De två övergripande målen i regeringens proposition är följande.

1. Ungdomar ska ha verklig tillgång till *välfärd*
2. Ungdomar ska ha verklig tillgång till *makt*

Det framhålls att den nationella ungdomspolitiken ska verka för att minska skillnaderna mellan unga med olika förutsättningar genom att belysa och hantera villkoren för unga som har svårare än andra att få verklig tillgång till makt och välfärd.

I regeringens proposition klargörs att den nationella ungdomspolitiken utgår från två olika typer av definitioner av ungdom: ungdom som livsfas respektive som en social kategori. Definitionen utifrån livsfas fokuserar på ungdomars identitetsutveckling i relation till barn- och vuxenstadiet medan definitionen utifrån social kategori fokuserar på gemensamma strukturer som gruppen ifråga möter.¹⁵ Det framhålls att ungdomsbegreppet och den livsfas som hör ungdomstiden till på senare tid vidgats. Målgruppen för ungdomspolitiken har åldersmässigt inte definierats, men i praktiken riktar den sig, enligt regeringens ungdomspolitiska proposition, oftast till unga mellan 13-25 år. Detta breda åldersspann ställer krav på att de ungdomspolitiska insatserna kan möta skilda behov och förutsättningar som finns inom gruppen.¹⁶

¹² 2004/05:KrU2, rskr 2004/05:94 som beslutades av riksdagen i december år 2004.

¹³ Regeringens ungdomspolitiska proposition 2004/05:2 *Makt att bestämma rätt till välfärd* som beslutades av riksdagen i december år 2004, sid. 21.

¹⁴ Regeringens ungdomspolitiska proposition 2004/05:2 *Makt att bestämma rätt till välfärd* som beslutades av riksdagen i december år 2004, sid. 21.

¹⁵ SOU 1997:71 *Politik för unga*, sid. 21-22

¹⁶ Regeringens ungdomspolitiska proposition 2004/05:2, *Makt att bestämma rätt till välfärd*, sid. 14

I propositionen föreslås fem huvudområden för samordning och redovisning av ungdoms-politiska insatser.

1. Lärande och personlig utveckling
2. Hälsa och utsatthet
3. Inflytande och representation
4. Egen försörjning
5. Kultur och fritid

Propositionen omfattar ett ungdomspolitiskt handlingsprogram som tar upp samtliga dessa fem huvudområden. Handlingsprogrammets insatser tar sin utgångspunkt i att stödja de ungdomar som har de sämst för att på så sätt uppnå lika villkor mellan unga. Ett exempel på planerade insatser då det gäller ungas inflytande och delaktighet är att öka representationen av yngre ledamöter i statliga myndigheter och kommittéer. Som exempel på insatser i skolan kan nämnas att stärka elevinflytandet i skolan genom bland annat inflytanderåd och att stärka skyddet mot kränkningar av elever i skolan.¹⁷

2.1.2 Kommunal ungdomspolitik

I Stockholms Stad anknyter insatser för ett ökat ungdomsinflytande såväl till stadens mål om att fördjupa demokratin som inriktningen att prioritera barn och unga. Däremot finns idag inget särskilt ungdomspolitiskt handlingsprogram för Stockholms Stad eller för Vantör. Som nämnt är dock ett mål med enkätundersökningen i Vantör att den ska ligga till grund för en handlingsplan för ungdomsinflytandet i Vantör.¹⁸

Kommunfullmäktige i Stockholms Stad har fastställt fem övergripande mål, varav ett är att *bryta segregationen och fördjupa demokratin*. Det framhålls att staden ska driva ett aktivt mångfaldsarbete som på sikt bidrar till att bryta segregation, minska fördomar och diskriminering. Som prioriterad inriktning framhålls möjlighet till reell påverkan genom fördjupad lokal demokrati, delaktighet och inflytande. Alla ska ha rätt till inflytande över sina livsvillkor och sin livsmiljö.¹⁹ Ett annat av stadens övergripande mål som anknyter till arbetet för ungas inflytande är att *förbättra välfärden och de kommunala verksamheterna*. Barns och ungas villkor ska förbättras utifrån en helhetssyn på deras vardag och deras möjlighet att påverka vardagen. För att utjämna skillnader mellan ungas förutsättningar måste olikheter ses som en tillgång och de ungas tankar, synpunkter och känslor respekteras. Det framhålls även att unga människors inflytande över den egna vardagen ska förbättras genom konkreta insatser i stadsdelsnämndsområdena.²⁰

Kommunfullmäktige i Stockholms Stad har beslutat om ett handlingsprogram som utgår från Barnkonventionen. Handlingsprogrammet ska påverka styrdokument, föreskrifter och riktlinjer för stadens arbete. I handlingsprogrammet framhålls bland annat att barnet har rätt

¹⁷ Handlingsprogrammet med de planerade insatserna redovisas i sin helhet i bilaga 1.

¹⁸ Tjänsteutlåtande 2003-11-25, Dnr 503-498/2003. Se även beslut: Protokollsutdrag 2003-12-18, § 234 Godkännande av projektet "Ökat ungdomsinflytande i Vantör" inom ramen för stadsdelsförnyelsen.

¹⁹ Budget 2005 för Stockholms Stad och inriktning för 2006 och 2007 samt utvecklingsdirektiv 2005-2007 för koncernen Stockholms Stadshus AB, Borgarrådsberedningen 2004-10-06, sid. 11

²⁰ Budget 2005 för Stockholms Stad och inriktning för 2006 och 2007 samt utvecklingsdirektiv 2005-2007 för koncernen Stockholms Stadshus AB, Borgarrådsberedningen 2004-10-06, sid. 3-4

att komma till tals och att varje barn har samma rättigheter och lika värde – ingen ska diskrimineras.²¹

Ökat ungdomsinflytande återkommer i flera av de styrdokument som Vantörs stadsdelsnämnd har fattat beslut om. I Vantörs stadsdelsnämnds verksamhetsplan för år 2005 är ungdomsinflytande en av punkterna som prioriteras under rubriken *Medborgarnas delaktighet*.²² Vidare, i den demokratiplan som stadsdelsnämnden beslutade om år 2003, framhålls den för demokratin viktiga utmaningen att ta tillvara ”*ungdomars speciella kunskap, erfarenheter och åsikter särskilt som ungdomars engagemang ibland tar sig uttryck i andra former än de traditionella*”.²³

I Vantörs stadsdelsnämnds 20-punktsprogram, ett program med 20 prioriterade områden som nämnden fattade beslut om under år 2003, fokuseras förebyggande arbete bland barn och unga. Ett annat prioriterat område är att stärka den lokala demokratin genom att utveckla medborgarinflytandet och genom att bättre ta tillvara föreningslivet resurser. Då det gäller ungdomsfrågor prioriteras aktivt drogförebyggande arbete, utökad helgarbete för fältassistenter och särskilda insatser för att garantera unga som har lämnat grundskolan arbete eller fortsatt utbildning.²⁴

2.2 Representation och politiskt engagemang

Ett problem som framhålls i debatten om ungas inflytande och delaktighet är ungas underrepresentation i traditionella inflytandekanaler. Detta lyfts fram som ett demokratiproblem eftersom ungas särskilda perspektiv och erfarenheter därmed inte tas tillvara. Unga förtroendevalda är underrepresenterade både på nationell och på kommunal nivå. Dessutom minskar förstagångsväljarnas deltagande i de nationella valen liksom ungas intresse för politik.²⁵

Valet år 2002 innebar en smärre förnyring av riksdagen då medelåldern sjönk från 49,3 till 48,0 år. Samtidigt var endast 4% av ledamöterna under 30 år.²⁶ På kommunal nivå har andelen unga förtroendevalda mellan 18-29 år sedan mer än 10 år tillbaka legat på runt 6 %.²⁷ Samtidigt utgör unga i åldern 18-29 år 14% av befolkningen.²⁸

Enligt rapporten *De kallar oss unga: Ungdomsstyrelsens attityd och värderingsstudie 2003* har de ungas intresse för politik på senare tid minskat. Var tredje person i åldern 16-19, och var fjärde i åldern 20-24, uppger att de inte är intresserade av politik. Detta är en fördubbling sedan år 1993.²⁹ Även förstagångsväljarnas deltagande har minskat sedan mitten av 1990-talet. I riksdagsvalet år 2002 röstade 70 % av förstagångsväljarna jämfört med 80% av det

²¹ Stadens handlingsprogram reviderades i september 2004 och gäller fram till 2007-12-31. Verksamhetsplan 2005, Vantörs Stadsdelsnämnd, Del 1, sid. 31

²² Verksamhetsplan 2005, Vantörs stadsdelsnämnd, Del 1, sid. 25

²³ *Demokratiplan för Vantör* Beslutad av stadsdelsnämnden 2003-12-18, dnr 004-371/2003

²⁴ Program för Vantör 2003-2006

²⁵ Se bland annat Ungdomsstyrelsen 2003:1, *De kallar oss unga: ungdomsstyrelsens attityd och värderingsstudie 2003*, sid. 163-66 samt Ungdomsstyrelsen 2004:4 *Ung 2004: fjärde årets uppföljning av den nationella ungdomspolitikerna*, sid. 197

²⁶ www.riksdagen.se/arbetar/siffror/year.htm

²⁷ Ungdomsstyrelsen 2004:4 *Ung 2004: fjärde årets uppföljning av den nationella ungdomspolitikerna*, sid.197

²⁸ www.scb.se

²⁹ Ungdomsstyrelsen 2003:1 *De kallar oss unga: ungdomsstyrelsens attityd och värderingsstudie 2003*, sid.11

totala antalet röstberättigade.³⁰ Denna trend bryts dock av att hela 82,2 % av förstagångsväljarna röstade i EMU-valet år 2003³¹, vilket var endast 1% mindre än det totala valdeltagandet. Andra uppgångar för ungas deltagande i den representativa demokratin är att antalet medlemmar i de politiska ungdomsförbunden har ökat år 2003. Jämfört med år 2002 ökade medlemsantalet i politiska ungdomsförbund med 7 082 personer, vilket innebar en ökning med 18%.³²

Samtidigt som ungas deltagande i traditionella inflytandeformer, med vissa undantag, minskade under 1990-talet ökade andra typer av politiskt deltagande. Bland annat ökade antalet personer med erfarenhet av att tala på möte i förening eller i organisation, delta i offentlig demonstration eller med erfarenhet av att skriva insändare eller artikel i tidning.³³

Demokratiutredningen konstaterar i sitt betänkande *Att vara med på riktigt* att ungas passivitet visar på kritik mot den representativa demokratin kanaler. Samtidigt betonar demokratiutredningen vikten av att ungas engagemang på andra områden än de traditionella tas tillvara och att förståelsen för det utomparlamentariska deltagandet ökar.³⁴

En annan förklaring till ungas minskande politiska aktivitet förs fram i *De kallar oss unga: Ungdomsstyrelsens attityd och värderingsstudie 2003*. I studien framkommer att unga idag bär på ett större missnöje över det svenska samhället än vad de äldre gör. Hälften av de unga i studien upplever att varken de själva eller folk i allmänhet kan föra fram sina uppfattningar därför att politikerna inte är mottagliga. Enligt studien är det just uppfattningen om huruvida det är möjligt att göra sig hörd som har den starkaste förklaringskraften för politiskt engagemang och demokratiska värderingar. De som upplever att de kan göra sig hörda har till exempel i högre grad en vilja att rösta och att delta i politiska diskussioner. Även i Ungdomsstyrelsens rapport betonas vikten av att skapa många demokratiska arenor och därmed bejaka det faktum att det politiska engagemanget har många ansikten.³⁵

2.3 Inflytande i Vantör idag

2.3.1 Vantörs stadsdelsnämnd och förvaltning³⁶

Stockholms Stad är landets största kommun med drygt 750 000 invånare. Staden är indelad i 18 stadsdelsnämndsområden. Stadsdelsnämnderna inrättades för att stärka demokratin och en stor del av det kommunala ansvaret är decentraliserat till stadsdelsnämnderna. Kommunfullmäktige beslutar dock om resurstilldelning och om övergripande mål för verksamheterna.

Vantörs stadsdelsnämnd är en utav stadens 18 stadsdelsnämnder. Vantörs stadsdelsnämnd, och övriga stadsdelsnämnder med över 27 000 invånare, har 13 ledamöter och 13 ersättare

³⁰ Ungdomsstyrelsen 2004:4 *Ung 2004: fjärde årets uppföljning av den nationella ungdomspolitik*, sid.197

³¹ Ungdomsstyrelsen 2004:4 *Ung 2004: fjärde årets uppföljning av den nationella ungdomspolitik*, sid.197

³² Ungdomsstyrelsen 2004:4 *Ung 2004: fjärde årets uppföljning av den nationella ungdomspolitik*, sid. 187

³³ SOU 1997:71 *Politik för unga*, sid. 79

³⁴ SOU 2001:48, *Att vara med på riktigt*, sid. 277

³⁵ Ungdomsstyrelsen 2003:1, *De kallar oss unga: ungdomsstyrelsens attityd och värderingsstudie 2003*, sid. 212

³⁶ För en mer ingående beskrivning av stadsdelsnämndernas uppgifter m.m. se bilaga 2.

som är fritidspolitiker. År 2005 är tre av ledamöterna i Vantörs stadsdelsnämnd 30 år eller yngre.

Vantör består av stadsdelarna: Bandhagen, Hagsätra, Högdalen, Rågsved och Örby. Stadsdelsområdet har drygt 35 000 invånare, varav 29 procent är under 24 år.³⁷

I stadsdelsnämndens ansvarsområden ingår bland annat skolor och barnomsorg. Förvaltningen ansvarar för sju skolor, varav tre med högstadium: Bäckahagens skola, Hagsätraskolan och Rågsvedsskolan. Det finns också tre fritidsgårdar, en kvartersgård och två parklekar som förvaltningen ansvarar för.

Det finns däremot ingen gymnasieskola i området. År 2004 var eleverna från Vantör spridda på 25 kommunala gymnasieskolor i Stockholm och i ytterligare ett antal friskolor.

2.3.2 Ungdomsinflytande idag

Det finns ett antal olika sätt för Vantörs ungdomar att utöva inflytande, främst i rollen som elev eller som besökare på fritidsgården men också i rollen som invånare.

Brukarinflytande

Inom *skolan* regleras elevers ansvar och inflytande i styrdokument på olika nivåer. I skollagen slås fast att skolan vilar på demokratins grund och att undervisningen, utöver att förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar, ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och ska förbereda eleverna för att delta i samhällslivet (1 kap. 2§). Lagen säger också att eleverna ska ha inflytande över hur deras utbildning utformas (4 kap. 2§).

I läroplanerna konkretiseras innehållet i skollagen. I Läroplanen 94 står skrivet att skolan, genom att låta eleverna delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen, ska utveckla elevernas förmåga till inflytande och ansvar. Det framhålls vidare att elevernas ansvar ska öka med ålder och mognad: ”Skolan ska sträva mot att varje elev successivt utövar ett allt större inflytande över sin utbildning och det inre arbetet i skolan.”³⁸

Även i arbetsmiljölagen regleras elevernas rätt till inflytande. Bland annat ger lagen eleverna rätt att medverka i utformningen av den egna arbetssituationen. Arbetsmiljölagen ställer krav på skolans arbetsmiljö och fastställer att det ska finnas elevskyddsombud som väljs av eleverna. Det är skolans rektor som ansvarar för att skolan har en god arbetsmiljö och lever upp till de krav arbetsmiljölagen ställer.

Vantörs stadsdelsnämnd har i verksamhetsplanerna för åren 2004 och 2005 som inriktningsmål att skolan ska arbeta för att ge eleverna inflytande i, och ansvar för, såväl det egna lärandet som skolan som helhet. Grundskolorna i Vantör har åtagit sig att ge alla elever möjlighet att delta i planering och utvärdering av sitt lärande och övriga aktiviteter. Ett utvecklingsområde är gemensamma strategier i skolorna för att öka insikten hos eleverna om deras eget sätt att lära och utvärdera det egna lärandet.

Det finns forum för elevernas inflytande i samtliga Vantörs grundskolor i form av klassråd, elevråd och matråd. Eleverna har också möjlighet till utvecklingssamtal tillsammans med sin

³⁷ År 2003. Källa: www.stockholm.se/usk

³⁸ Läroplanen 1994:2.3

lärare minst en gång per termin. Arbetsmiljön kan eleverna påverka genom att det ska finnas elevskyddsombud i alla skolor från och med årskurs 7.

Inom *fritiden* finns ett antal övergripande åtaganden som pekar på ungas rätt till inflytande och delaktighet. Fritiden har bland annat åtagit sig att verka för att alla barn som besöker verksamheterna ska få möjlighet till inflytande och utveckling i en trygg och drogfri miljö. Andra åtaganden är att motverka mobbning, våld, droger och främlingsfientlighet samt att verka för att barnen ska bli sedda och respekterade.

Inom fritiden sker planering av verksamheten i samråd med barn och ungdomar genom regelbundna möten, spontana stormöten och enskilda samtal. Det finns organiserade grupper för flickor och pojkar för att kunna tillgodose särskilda behov. I kulturgruppen, sportgruppen och demokratigruppen träffas ungdomar och personal en gång i månaden för att diskutera och besluta om innehåll och framtidsvisioner.

Demokratigruppen – en grupp unga som arbetar för ungas inflytande på fritiden – har funnits på Rågsveds fritidsgård sedan år 2003. På träffarna en gång i månaden diskuteras verksamhetsutveckling, programinnehåll, öppettider, politik, moral, etik, etc. För att inhämta nya idéer har gruppen gjort studiebesök på fritidsgårdar utanför Vantör, som har ett välutvecklat ungdomsinflytande. Ungdomarna har även deltagit och ansvarat för olika arrangemangskvällar, haft besök av ordföranden i Vantörs stadsdelsnämnd och diskuterat framtida önskemål om innehållet i verksamheterna.

Inflytande genom påverkan

I Stockholms Stad och i Vantör finns det inga särskilda kanaler för inflytande genom påverkan för ungdomar. Enligt budgeten för år 2005 ska dock kommunfullmäktiges presidium utreda förutsättningarna för att inrätta ett ungdomsråd.³⁹ Ett mål med enkätundersökningen LUPP i Vantör är, som tidigare nämnts, att den ska ligga till grund för en handlingsplan för ungdomsinflytandet i stadsdelsområdet.

Det finns ett antal kanaler för inflytande som är öppna för alla invånare i Vantör. Information om dessa påverkansmöjligheter lämnas på medborgarkontoret, på webben och i månadsannonsen i lokaltidningen Mitt i söderort. Under våren 2005 har förvaltningen delat ut en informationsfolder till samtliga hushåll i området. Foldern beskriver vad nämnd och förvaltning gör samt vilka möjligheter som finns för att påverka beslutsfattandet och lämna synpunkter på verksamheten.

En av kanaler för inflytande är nämndens öppna sammanträden. På nämndens sammanträden kan invånarna komma och lyssna på debatten som föregår besluten. Innan nämndsammanträdena är det en öppen frågestund då besökarna kan ställa frågor till ledamöterna. Ibland hålls också olika temamöten, t.ex. om nämndens verksamhetsplan, då invånarna tillsammans med nämndledamöterna kan diskutera de verksamheter som nämnden ansvarar för.

Ett annat sätt som invånare kan framföra sina synpunkter på är att skriva eller ringa till nämndens politiker. Sedan den 1 december år 2004 har personer som är folkbokförda i Vantör

³⁹ Budget 2005 för Stockholms stad och inriktning för 2006 och 2007 samt utvecklingsdirektiv 2005-2007 för koncernen Stockholms stadshus AB, sid. 57

även möjlighet att lämna medborgarförslag till nämnden. Det innebär att de kan lämna ett skriftligt förslag som de vill att nämnden ska ta ställning till.

3. Inflytande

”Svårt att precisera en specifik fråga man vill påverka. Det skulle kunna dyka upp idéer och tankar inom så många olika områden. Det viktiga är att ha möjlighet att göra sig hörd när man vill något.”

Kille i åldern 19-24 som svar på en öppen fråga om vad han vill påverka

Sammanfattning av enkätresultatet för årskurs 8

Undersökningen speglar en splittrad bild av elevernas intresse för inflytande – de verkar både vilja och inte vilja påverka.

Enligt enkätresultatet är hälften eller mer av ungdomarna intresserade av samhällsfrågor och de tycker det är viktigt att beslutsfattare träffar ungdomar. Enkätresultatet visar också att eleverna kan tänka sig att agera politiskt. Över hälften säger att de skulle kunna skriva på en namninsamling, bära märken och symboler som uttrycker en åsikt, skriva insändare och delta i lagliga demonstrationer.

Samtidigt svarar över hälften av ungdomarna att de inte är intresserade av politik och att de inte vill påverka i frågor som rör kommunen. Vidare framgår av resultatet att det, trots att över hälften svarade att de anser att det är viktigt att beslutsfattare träffar unga, endast är strax över en fjärdedel som själva vill träffa beslutsfattare regelbundet.

Av enkätresultatet framgår också att över hälften av ungdomarna anser att de har fått lära sig lite om sina möjligheter att påverka och att hälften svarar att de inte vet vart de ska vända sig för att påverka. Vidare bedömer hälften att deras möjligheter för att föra fram sina åsikter till dem som bestämmer i kommunen är små.

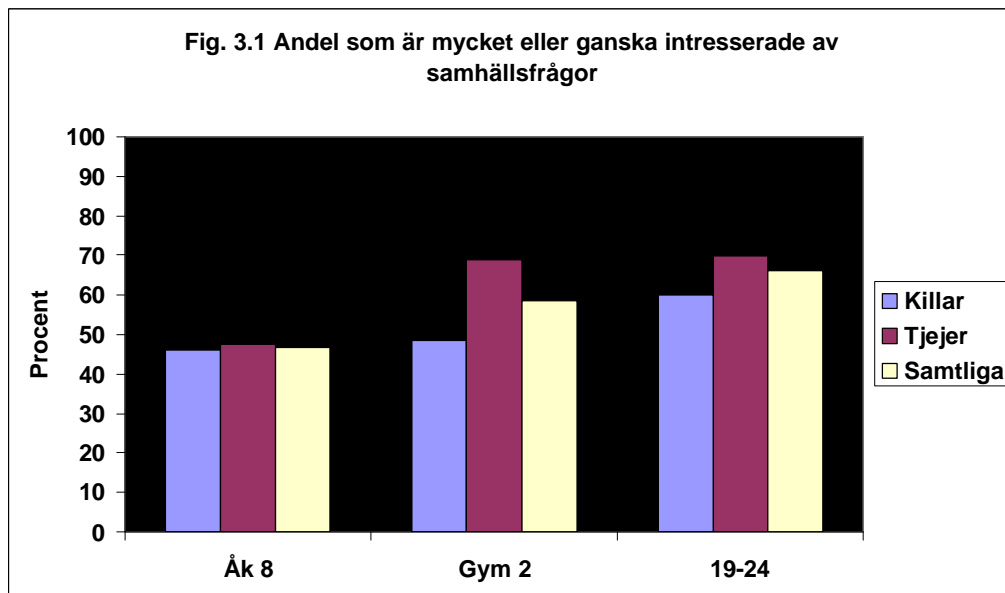
Intresset för politik och för att påverka varierar enligt resultatet beroende av ursprung och socioekonomi. En högre andel av svarande med utländsk bakgrund har svarat att de är intresserad av samhällsfrågor och politik samt att de anser att de har fått lära sig mycket om sina påverkansmöjligheter. Svarande som har minst en förälder som är arbetslös, sjukskriven eller pensionerad uppger i högre utsträckning att de vill vara med och påverka i frågor som rör kommunen och att de vill träffa beslutsfattare regelbundet. Det är även en större andel i denna grupp som anser att de har stora möjligheter att föra fram sina åsikter till dem som bestämmer i kommunen.

3.1 Är de unga intresserade av samhällsfrågor och politik?

I enkäten uppger nästan hälften (47%) av ungdomarna i årskurs 8 att de är mycket eller ganska intresserade av samhällsfrågor. Intresset för samhällsfrågor verkar vara ännu större i gymnasiet och i gruppen 19-24 där en högre andel har svarat att de är mycket eller ganska intresserade av samhällsfrågor (59% respektive 66%). (Se figur 3.1.) Men, som togs upp i kapitel 1, den låga svarsfrekvensen i gymnasiet och i gruppen 19-24 kan ha inneburit att resultatet inte är representativt för dessa två undersökningsgrupper. Intresset för

samhällsfrågor kan vara överskattat i gymnasiet och i gruppen 19-24 år.⁴⁰ Jämförelser mellan de tre åldersgrupperna ska därför göras med försiktighet.

I de tre undersökningsgrupperna är det genomgående en större andel av tjejerna som svarar att de är mycket eller ganska intresserade av samhällsfrågor. (Se figur 3.1.) Dessa skillnader är dock inte signifikanta.

Totalt antal svarande i årskurs 8: 270. Antal bortfall i årskurs 8 på denna fråga: 13.

I avsnitt 1.3.5 redogjordes för de variabler som har använts för att studera eventuella strukturella skillnader i årskurs 8. När det gäller intresset för samhällsfrågor finns signifikanta skillnader i förhållande till ursprung. Av dem som är utländska medborgare har 76% uppgett att de är ganska eller mycket intresserade av samhällsfrågor medan det är 45% av eleverna som är svenska medborgarna som har svarat det. Det är också en större andel av dem som är födda utomlands som uppger att de är intresserade av samhällsfrågor.⁴¹

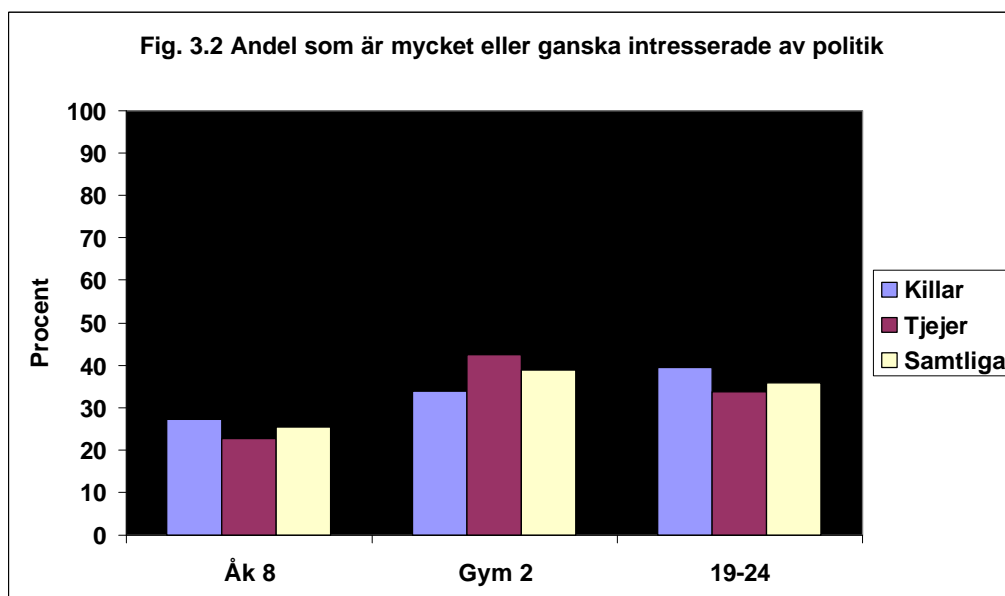
Ungdomarna verkar anse att samhällsfrågor och politik är olika saker eftersom intresset uppges vara olika stort för områdena. Det är en nästan dubbelt så stor andel som säger sig vara intresserade av samhällsfrågor jämfört med andelen som har svarat att de är intresserade av politik. En fjärdedel av ungdomarna i årskurs 8 uppger att de är mycket eller ganska intresserade av politik (25%) medan närmare hälften svarar att de är intresserade av samhällsfrågor (47%). (Jämför figur 3.1 med figur 3.2.)

I likhet med resultatet från frågan om intresset för samhällsfrågor är det en något större andel i de två äldre åldersgrupperna som svarar att de är mycket eller ganska intresserade av politik. I dessa två grupper är det dock, som nämndes ovan, troligt att intresset överskattas eftersom de som har besvarat enkäten kan antas ha ett större intresse för politik och samhällsfrågor. Å andra sidan talar redovisningen i kapitel 2 för att intresset för politik är större i vuxen ålder, vilket skulle kunna medföra ett med åldern ökande intresse i de tre undersökningsgrupperna.

⁴⁰ Jämför med Folke Johansson och Lars Karlsson (2004) *Utvärdering av demokratisatsningen inför Europaparlamentsvalet 2004* Göteborgs Universitet som resonerar att det är troligt att de som valt att besvara deras enkät också är mer intresserade av politik.

⁴¹ Åk 8: P* Svarande som inte är svenska medborgare 76%, övriga 45%, som är intresserade av samhällsfrågor. P* Svarande som inte är född i Sverige 61%, övriga 44%, som är intresserade av samhällsfrågor.

Även när det gäller intresset för politik finns det skillnader mellan hur tjejer och killar har svarat. Men det varierar i de tre undersökningsgrupperna huruvida det är tjejerna eller killarna som är mest intresserade av politik och dessa skillnader är inte signifikanta. (Se figur 3.2.)

Totalt antal svarande i årskurs 8: 277. Antal bortfall i årskurs 8 på denna fråga: 6.

Även när det gäller intresset för politik finns det strukturella skillnader i årskurs 8 beroende av anknytningen till annat land. En nästan dubbelt så stor andel av eleverna vars båda föräldrar är födda utanför Sverige svarar att de är intresserade av politik jämfört med dem vars båda föräldrar är födda i Sverige.⁴²

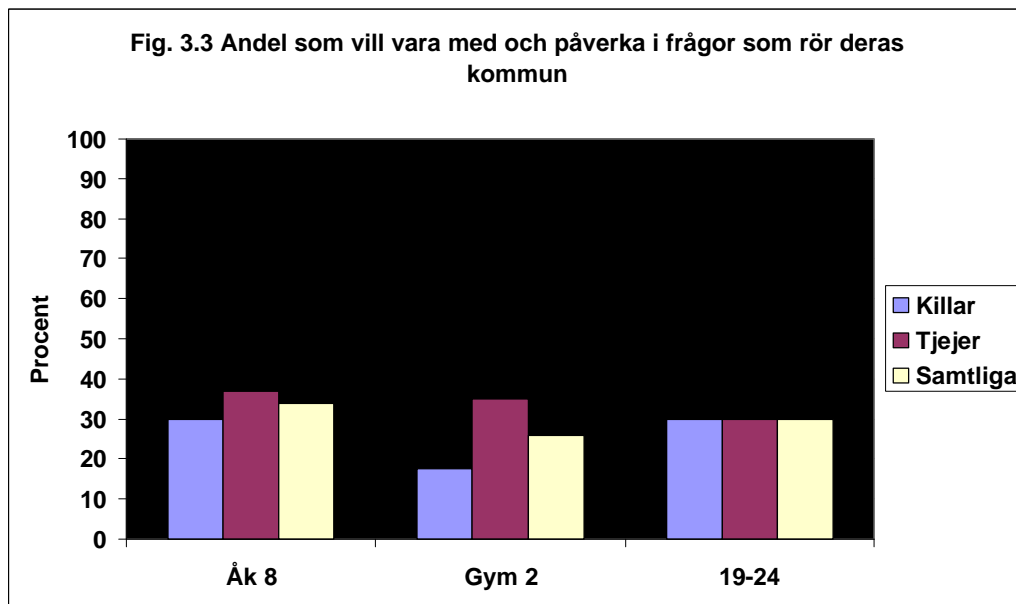
3.2 Vill de unga vara med och påverka i kommunala frågor?

Enligt enkätsvaren är huvuddelen av de svarande inte intresserad av att vara med och påverka i frågor som rör deras kommun. Det är en tredjedel eller mindre som säger sig vara intresserad av att vara med och påverka i frågor som rör den egna kommunen. Intressant att notera, i synnerhet med tanke på att intresset för att påverka troligen överskattas i de två äldre undersökningsgrupperna, är att intresset för att vara med och påverka i frågor som rör kommunen verkar vara mindre i de två äldre undersökningsgrupperna (26% respektive 30%) än i årskurs 8 (34%). (Se figur 3.3.)

Om man jämför intresset för politik med intresset för att vara med och påverka i frågor som rör den egna kommunen finner man i årskurs 8 att det är en lägre andel som uppger att de är intresserade av politik (25%) än andelen som vill vara med och påverka i frågor som rör deras kommun (34%). I de två äldre undersökningsgrupperna är förhållandet det omvända. (Se figur 3.2 jämfört med 3.3.) Detta talar för att intresset för politik bland dem som har besvarat enkäten är större bland de äldre, men att det inte i första hand är ett intresse för att påverka i det som de svarande lägger i begreppet ”frågor som rör deras kommun”.

⁴²Åk 8: P** Svarande vars båda föräldrar är födda utanför Sverige 39%, svarande vars båda föräldrar är födda i Sverige 21%, som uppger att de är mycket eller ganska intresserade av politik.

Det är en större andel, eller en lika stor andel, av tjejerna i de tre undersökningsgrupperna som uppger att de vill vara med och påverka i frågor som rör deras kommun. (Se figur 3.3.) Dessa skillnader mellan kön är dock inte signifikanta.

Totalt antal svarande i årskurs 8: 269. Antal bortfall i årskurs 8 på denna fråga: 14.

Resultatet av analysen av strukturvariablerna i årskurs 8 visar signifikanta skillnader i förhållande till föräldrarnas sysselsättning. Svarande som har minst en förälder som är arbetslös, sjukskriven eller pensionerad uppger i högre utsträckning att de vill vara med och påverka i frågor som rör kommunen.⁴³

Enkäten har även innehållit en öppen fråga om vad de unga vill påverka. Svaren varierar från ”inget – jag är nöjd som det är”, via ”det som är viktigt” och ”frågor som gäller unga”, till ”allt”. Enskilda sakfrågor tas också upp; bland annat omnämns sådant som anknyter till drog- och brottsförebyggande arbete och diskriminering p.g.a. kön och ursprung. Bostäder och olika former av aktiviteter och förutsättningar för dem – idrottsanläggningar, allaktivitetshus, etc. – tas också upp.

Det är således omkring tre fjärdedelar eller mindre som har svarat att de inte vill vara med och påverka i frågor som rör deras kommun. Dessa har i enkäten fått frågan om varför de inte vill påverka. I samtliga tre undersökningsgrupper är det vanligaste svaret att man inte är tillräckligt intresserad. En fjärdedel eller mindre motiverar att de inte vill vara med och påverka med bristande kunskaper. Ont om tid och låg tilltro till att det har någon betydelse är andra förklaringar enligt de svarande. (Se tabell 3.1.)

⁴³ Åk 8:P** Svarande som har minst en av föräldrarna utanför sysselsättningen 50%, svarande vars båda föräldrar är i sysselsättning 28 %, som vill vara med och påverka.

Tabell 3.1 Antal och andel i % som har uppgett följande svar som skäl till att de inte vill vara med och påverka i frågor som rör deras kommun						
Svarsalternativ	Åk 8		Gym 2		19-24	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Jag är inte tillräckligt intresserad	96	34	49	38	48	28
Jag kan för lite om hur jag ska göra	68	24	19	15	34	20
Jag tror inte det spelar någon roll, de som bestämmer lyssnar nog inte i alla fall	61	22	23	18	35	20
Jag har inte tid	56	20	23	18	48	28
Jag är på väg att flytta från kommunen	6	2	2	2	10	6
Annat	18	6	8	6	4	2
Totalt antal svar⁴⁴	305	108	124	97	179	104

Totalt antal svarande i årskurs 8: 176. Antalet bortfall i årskurs 8 på denna fråga: 18.

Av analysen av strukturella skillnader i årskurs 8 framgår att svaren varierar beroende av kön. I årskurs 8 är det 42% av tjejerna som uppger som skäl till att de inte vill vara med och påverka att det inte spelar någon roll medan det bland killarna är 23% som har svarat det.⁴⁵ Det är också en större andel av tjejerna som har svarat att de inte är tillräckligt intresserade som skäl till varför de inte vill påverka.⁴⁶

Det framkommer även strukturella skillnader beroende av anknytningen till annat land. Svarande med svensk bakgrund har i högre utsträckning uppgett att de inte är tillräckligt intresserade.⁴⁷ Även när det gäller svarsalternativet ”jag kan för lite om hur jag ska göra” finns det skillnader beroende av anknytningen till annat land. Det är 43% av de svarande som är födda i Sverige som har svarat att de kan för lite som skäl till varför de inte vill påverka medan det är 23% bland dem som är födda utanför Sverige som har svarat det.⁴⁸

3.3 Är det viktigt att beslutsfattare träffar unga?

Även om det är en minoritet av ungdomarna som svarar att de vill vara med och påverka i frågor som rör deras kommun tycker huvuddelen av ungdomarna att det är angeläget att beslutsfattare träffar grupper av ungdomar och diskuterar viktiga frågor. Det är en något större andel i gruppen 19-24 år som tycker det är viktigt att beslutsfattare träffar unga (75%) jämfört med i årskurs 8 och i gymnasiet (60% i båda grupperna). (Se figur 3.4.)

I samtliga tre undersökningsgrupper är det en större andel bland tjejerna som tycker det är viktigt att beslutsfattare träffar ungdomar. (Se figur 3.4.) Dessa skillnader är, i likhet med resultatet av de övriga strukturvariablerna i årskurs 8, inte signifikanta.

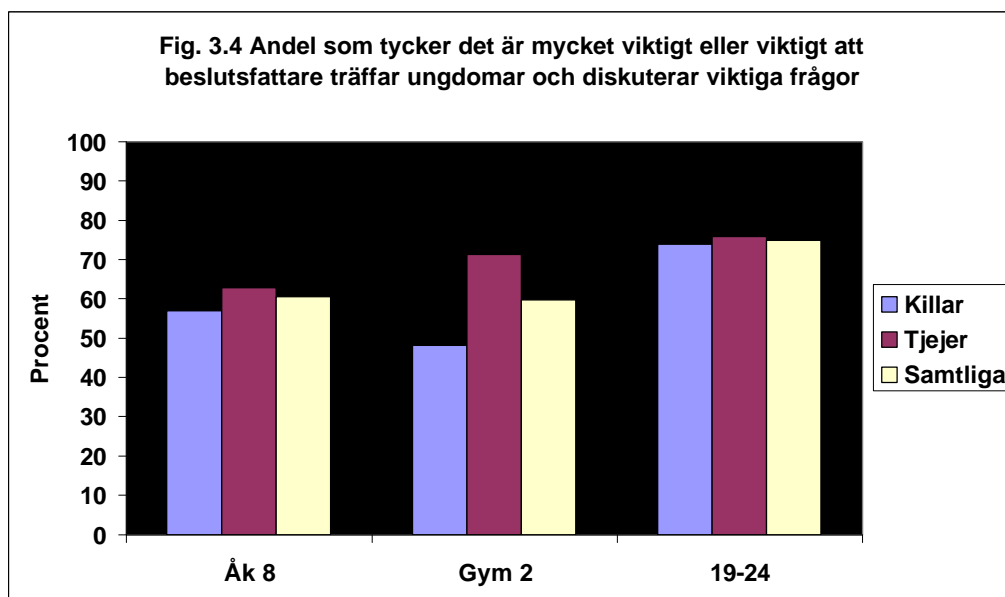
⁴⁴ Resultatet summerar inte till 100%, och är större än antalet svarande i varje undersökningsgrupp, eftersom flera svarsalternativ har varit möjliga.

⁴⁵ Åk 8: P** Tjejer 42%, killar 23 %, som har svarat att de inte tror att det spelar någon roll.

⁴⁶ Åk 8: P* Tjejer 62%, killar 45%, som har svarat att de inte är tillräckligt intresserade.

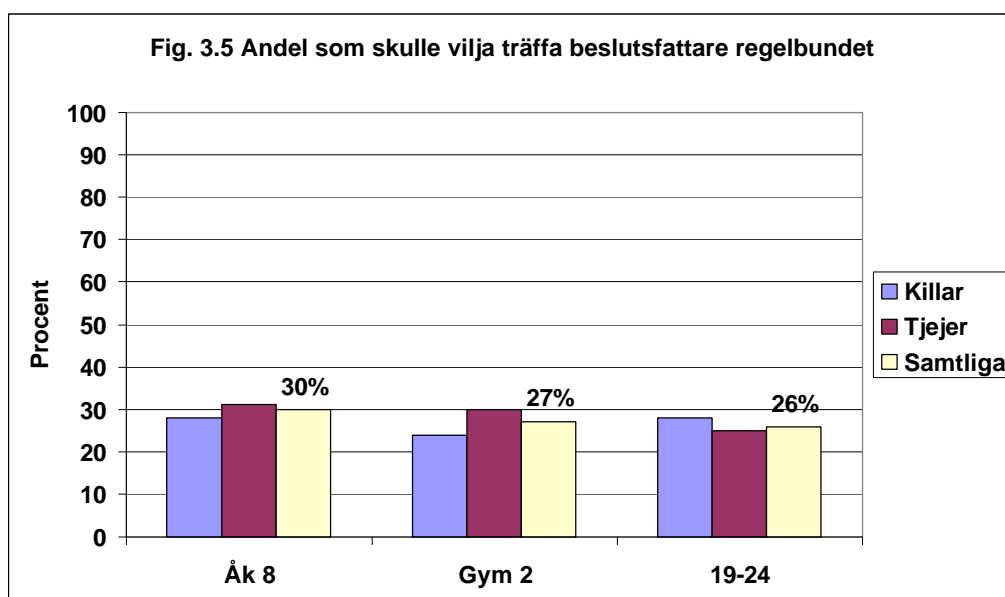
⁴⁷ Åk 8: P* Svarande som har svenskt medborgarskap 57%, övriga 25%, som svarat att de inte är tillräckligt intresserade. P** Svarande som är födda i Sverige 59 %, övriga 34 %, som har svarat att de inte är tillräckligt intresserade. P** Svarande vars båda föräldrar är födda i Sverige 62%, svarande vars båda föräldrar är födda utanför Sverige 33 %, som svarat att de inte är tillräckligt intresserade

⁴⁸ Åk 8: P* Svarande som är född i Sverige 43%, svarande vars båda föräldrar är födda utanför Sverige 23%, som svarat att de kan för lite.

Totalt antal svarande i årskurs 8: 263. Antal bortfall i årskurs 8 på denna fråga: 20.

Samtidigt som majoriteten (60% eller mer) tycker att det är viktigt att beslutsfattare träffar unga är det endast en hälften så stor andel av de svarande som själva skulle vilja träffa beslutsfattare regelbundet och diskutera viktiga frågor (30% eller mindre). I de två äldre undersökningsgrupperna är skillnaden större mellan andelen som tycker att det är viktigt att beslutsfattare träffar unga och andelen som själva skulle vilja göra det. (Se figur 3.5.)

Totalt antal svarande i årskurs 8: 253. Antal bortfall i årskurs 8 på denna fråga: 30.

I årskurs 8 finns det signifikanta skillnader när det gäller föräldrarnas sysselsättning. Det är en högre andel bland dem som har minst en förälder som är arbetslös, sjukskriven eller pensionerad som skulle vilja träffa beslutsfattare regelbundet.⁴⁹

⁴⁹ Åk 8: P* Svarande som har minst en av föräldrarna utanför sysselsättningen 40%, svarande vars båda föräldrar är sysselsatta 25%, som vill träffa beslutsfattare regelbundet.

3.4 Vilka områden prioriterar ungdomarna?

I enkäten har ungdomarna uppmanats att tänka sig in i att de är politiker som bestämmer i kommunen där de bor och sedan bedöma hur pass viktigt det är att satsa på 20 olika områden. Enligt enkätresultatet är det både frågor som ingår i stadsdelsnämndens ansvar (skola, drogförebyggandearbete, barn- och äldreomsorg, m.m.) och andra frågor (sjukvård, m.m.) som är högt prioriterade av de unga. (Se tabell 3.2.)

Man kan också konstatera att frågor som gäller de unga direkt ligger tämligen högt upp, t.ex. minskat användande av droger och minskad arbetslöshet bland unga. Det är dock inte alla ungdomsfrågor som har blivit högt rankade av de unga. Exempelvis kommer ställen där unga kan mötas och stöd till kulturverksamhet för unga långt ner på listan. Men även mer allmänna frågor som, t.ex. sjukvård och barn- och äldreomsorg, är högt rankade. (Se tabell 3.2.)

Vissa skillnader finns mellan hur de tre undersökningsgrupperna bedömer olika områden. Exempelvis rankas bostäder för unga högre i gymnasiets årskurs 2 och i gruppen 19-24. (Se tabell 3.2.) Egenintresset av bostäder är rimligen större i dessa båda grupper än i årskurs 8 där frågan inte aktualiserats än. Detta kan jämföras med svaren på enkätens öppna fråga om vad de unga vill påverka. Bostadssituationen återkom bland svaren från gruppen 19-24 år och bland gymnasieungdomarna.

Tabell 3.2 Om du vore politiker som bestämmer i kommunen hur viktigt tycker du det är att satsa på följande saker? (Antal och andel i %)

Område	Åk 8		Gym 2		19-24	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Sjukvård	256	96	115	91	165	97
Skola	252	93	119	94	165	97
Minska användandet av droger bland unga	245	91	102	83	156	94
Barn- och äldreomsorg	243	90	111	90	161	96
Arbetsmiljö i skolan	240	89	101	81	151	89
Minska arbetslösheten bland unga	242	90	112	90	157	92
Minska ungas psykiska ohälsa	237	89	100	84	157	93
Minska kriminaliteten	238	88	109	88	162	96
Lika lön för lika arbete för män och kvinnor	238	88	96	76	137	81
Bostäder för unga	238	88	113	90	162	94
Arbete mot främlingsfientlighet och rasism	236	88	99	80	148	88
Miljön	235	87	110	87	142	84
Fritidsaktiviteter	226	84	106	86	142	84
Kollektivtrafik, t.ex. bussar och tåg	225	84	101	81	137	82
Idrottsanläggningar	214	79	82	66	127	76
Ställen där ungdomar kan mötas	208	77	91	74	124	74
Gator, vägar och cykelbanor	192	71	74	60	105	62
Djurens rättigheter	188	71	78	62	100	59
Stöd till föreningar	176	66	71	57	88	53
Stöd till kulturverksamheter för unga	170	65	80	64	107	63

Totalt antal svarande i årskurs 8 varierar på delfrågorna mellan 263-271. Bortfallet varierar således mellan 20-12.

Det framgår ett antal signifikanta skillnader av analysen av strukturvariablerna i årskurs 8. Tjejerna verkar generellt sett tycka att de flesta frågor är mer viktiga än vad killarna uppger

att de är. En högre andel av tjejerna än killarna tycker att följande områden är mycket viktiga eller viktiga att satsa på.⁵⁰

- ? Arbetsmiljön i skolan
- ? Barn- och äldreomsorg
- ? Djurens rättigheter
- ? Lika lön för lika arbete för män och kvinnor
- ? Minska ungas psykiska ohälsa
- ? Stöd till kulturverksamhet för unga

Rangordnas områdena i tabell 3.2 istället utifrån de frågor som ungdomarna tycker är *mycket viktiga* att satsa på, och således alltså inte som ovan både utifrån mycket viktiga och viktiga, ändras ordningen något. Exempelvis är en förändring att minska kriminaliteten blir högre rankad i gymnasiet och i gruppen 19-24.⁵¹ Men det är i huvudsak samma frågeområden som återfinns i den översta delen av rankinglistan oavsett om den ordnas utifrån de områden som anses vara mycket viktiga eller utifrån de områden som anses vara både mycket viktiga och viktiga.

3.5 På vilket sätt är de unga politiskt aktiva?

Av beskrivningen i kapitel 2 framgick dels att de ungas deltagande i allmänna val är lägre än för hela befolkningen, dels att valdeltagandet bland de unga har minskat över tid.

Valdeltagandet varierar inte enbart beroende av ålder utan valbeteendeundersökningen för riksdagsvalet år 2002 har visat på följande skillnader mellan olika gruppers valdeltagande.⁵²

- ? Ålder: Det är ett lägre valdeltagande bland de yngsta och de äldsta röstberättigade.
- ? Kön: Valdeltagandet är högre bland kvinnor. Detta gäller dock inte för de äldre åldersgrupperna där förhållandet är det omvända. Bland förstagångsväljarna deltog 73% av de kvinnliga röstberättigade och 68% av de manliga i riksdagsvalet år 2002.
- ? Parrelation eller inte: Giftna/registrerade partners/sambos röstar i högre utsträckning än personer som inte lever i parrelationer.
- ? Sysselsättning: Sysselsatta röstar i högre utsträckning än de som inte är sysselsatta.
- ? Typ av sysselsättning: Tjänstemän röstar i högre utsträckning än arbetare.
- ? Typ av sysselsättning: Anställda i staten röstar i högre utsträckning än personer med annan anställning.
- ? Inkomst: Höginkomsttagare röstar i högre utsträckning än låginkomsttagare.
- ? Född i Sverige/utomlands: Svenskfödda röstar i högre utsträckning än utlandsfödda.

⁵⁰ Åk 8: P** Tjejer 94 %, killar 82 %, som anser att *arbetsmiljön i skolan* är mycket viktigt eller viktigt; P* Tjejer 94%, killar 85%, som anser att *barn- och äldreomsorgen* är mycket viktig eller viktigt; P** Tjejer 77%, killar 63%, som anser att *djurens rättigheter* är mycket viktigt eller viktigt; P** Tjejer 96 %, killar 77 %, som anser att *lika lön för lika arbete för män och kvinnor* det är mycket viktigt eller viktigt; P* Tjejer 93%, killar 83%, som anser att *minska ungas psykiska ohälsa* är mycket viktigt eller viktigt; P* Tjejer 71 %, killar 56%, som anser att *stöd till kulturverksamhet* är mycket viktigt eller viktigt.

⁵¹ Följande fem områden anser störst andel av ungdomarna är mycket viktiga att satsa på. *Årskurs 8: sjukvård* (72%); minskat användande av droger bland unga (73%), lika lön för lika arbete för män och kvinnor (69%), skola (68%) och minska arbetslösheten bland unga (63%). *Gymnasiet årskurs 2: sjukvård* (69%), minskat användande av droger bland unga (68%), skola (65%), minska kriminalitet (63%) och bygga bostäder för unga (60%). *19-24: minska kriminalitet* (78%), skola (75%), minskat användande av droger bland unga (71%), sjukvård (70%) och minskad arbetslöshet bland unga (61%).

⁵² SCB *Allmänna valen 2002*

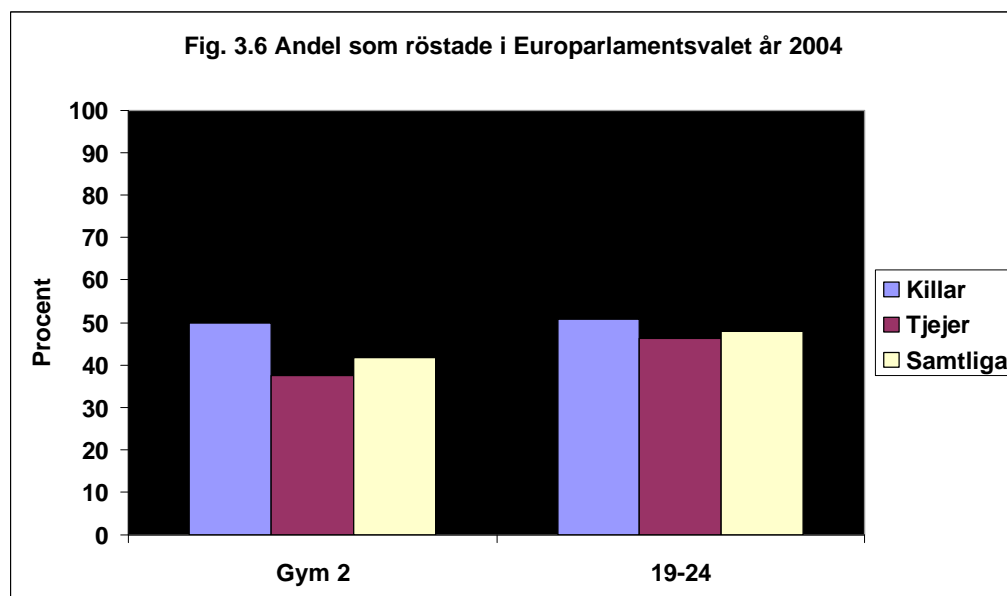
Inom gruppen utlandsfödda varierar benägenheten att delta i val. Vid kommunfullmäktigevalet år 2002 hade tyska och chilenska medborgare ett jämförelsevis högt valdeltagande medan medborgare i Jugoslavien och i Polen hade det lägsta valdeltagandet. Antalet år i Sverige har betydelse för valdeltagandet – personer som har varit bosatta länge i Sverige har ett högre valdeltagande.

Valdeltagandet varierar också beroende av vad det är för typ av val. I valen till Europaparlamentet har deltagandet varit lägre än i de nationella valen. I valet år 2004 deltog 38 procent av de röstberättigade jämfört med riksdagsvalet år 2002 då 80 procent av de röstberättigade deltog.⁵³

Enkätresultatet visar dock på ett jämförelsevis högt valdeltagande i valet år 2004 bland dem som har besvarat enkäten. Mellan 40 och 50 procent av de svarande som hade fyllt 18 år på valdagen har svarat att de röstade i valet sommaren år 2004. (Se figur 3.6.) Det är en högre andel än genomsnittet för stadsdelsområdet och än valdeltagandet bland landets förstagångsväljare.⁵⁴

På grund av det stora bortfallet i de två äldre undersökningsgrupper bygger uppgifterna på ett förhållandevis litet antal svarande.⁵⁵ Andra uppgifter om valdeltagandet i Vantör talar för att valdeltagandet har varit lägre bland de unga.⁵⁶ Enkätresultatet säger således endast något om gruppen som har valt att besvara enkäten och ger en signal om att dessa troligen är mer intresserad av politik och av att påverka än övriga ungdomar.

Det är en större andel bland killarna som har uppgett att de har röstat i Europaparlamentsvalet men skillnaderna mellan kön är inte signifikanta. (Se figur 3.6.)

⁵³ www.scb.se

⁵⁴ Genomsnittet i Vantör var 34,6 %. Valdeltagandet bland förstagångsväljarna var 32,4% (källa: www.scb.se)

⁵⁵ Sammanlagt har 148 personer besvarat frågan, varav 12 gymnasieungdomar som var 18 år vid valdagen. Av dessa har 76 ungdomar, varav 5 gymnasieungdomar, uppgett att de röstade i EU-valet.

⁵⁶ Jämför med Folke Johansson och Lars Karlsson (2004) *Utvärdering av demokratisatsningen inför Europaparlamentsvalet 2004* Göteborgs Universitet som uppger att valdeltagandet bland unga i Rågsved var under 20%.

I kapitel 2 nämndes att samtidigt som de ungas deltagande i den representativa demokratin, dvs. i de allmänna valen och i de politiska partierna, har minskat så har det ökat via andra inflytandeformer. Enkäten har även omfattat frågor om den politiska handlingsbenägenheten uttryckt på andra sätt än genom valdeltagande.

I årskurs 8 är det över hälften av de svarande som har varit, eller kan tänka sig att vara, politiskt aktiva på följande sätt: skriva på en namninsamling, bära märken och symboler som uttrycker en åsikt, skriva insändare och delta i lagliga demonstrationer. Resultaten är liknande i de två andra undersökningsgrupperna. (Se tabell 3.3.)

De aktiviteter som ungdomarna deltar i, eller kan tänka sig att delta i, är således aktiviteter som inte nödvändigtvis behöver vara kopplad till partipolitisk aktivitet och som inte sällan anknyter till enskilda sakfrågor. Intresset för att vara med i ett politiskt parti är också förhållandevis lågt rankat. Det är en tredjedel i årskurs 8 (28%) som är, eller kan tänka sig att vara, med i ett politiskt parti. Det är en något större andel i de två äldre undersökningsgrupperna som har svarat det (45% i båda grupperna). (Se tabell 3.3.)

De aktiviteter som ungdomarna säger sig vara minst benägna att delta i är olagliga aktioner: olagliga demonstrationer, husockupationer, skada andras/allmän egendom och måla politiska slagord på allmän plats. (Se tabell 3.3.)

Tabell 3.3 Antal och andel i % som har deltagit eller kan tänka sig att delta i följande aktiviteter						
Aktivitet	Åk 8		Gy 2		19-25	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Skriva på en namninsamling	201	76	102	83	146	88
Bära märken/symboler som uttrycker en åsikt	166	63	86	69	94	56
Skriva insändare	154	58	84	68	115	68
Delta i lagliga demonstrationer	134	51	86	69	104	62
Delta i bojkotter och köpstrejker	112	40	58	47	39	53
Ta kontakt med någon politiker	104	39	73	59	94	56
Chatta/debattera politik på Internet	83	32	51	41	62	37
Vara medlem i ett politiskt parti	72	28	55	45	76	45
Delta i olagliga demonstrationer/aktioner	60	23	48	39	34	20
Ockupera byggnader	56	22	20	16	18	11
Skada andras/allmän egendom i protest	40	15	15	12	9	5
Måla politiska slagord på allmän plats	37	14	25	20	11	7

Totalt antal svarande i årskurs 8 på de olika delfrågorna varierar mellan 267 och 256. Bortfallet varierar således mellan 16–27.

Av analysen av strukturella skillnader i årskurs 8 framkommer signifikanta skillnader beroende av kön. Tjejerna har i högre utsträckning än killarna svarat att de har skrivit, eller kan tänka sig att skriva, insändare. Samtidigt har killarna i högre utsträckning svarat att de har målat, eller att de kan tänka sig att måla, politiska slagord på allmän plats. En större andel av killarna har också svarat att de kan tänka sig att skada, eller har skadat, andras eller allmän egendom i protest.⁵⁷

⁵⁷ Årskurs 8: P* Tjejer 64%, killar 49 % som har skrivit eller kan tänka sig att *skriva en insändare*; P* Killar 19%, Tjejer 10 %, som har målat eller kan tänka sig att *måla politiska slagord på allmän plats*; P** Killar 22 %, tjejer 10%, som har skadat eller kan tänka sig att *skada andras egendom*.

Det finns även strukturella skillnader beroende av ursprung. Svarande med utländsk bakgrund har i högre utsträckning svarat att de har burit, eller kan tänka sig att bära, märken och symboler som uttrycker en åsikt.⁵⁸ Å andra sidan är det en större andel av svarande med svensk bakgrund som har uppgett att de kan tänka sig att skriva, eller att de har skrivit, på namninsamlingar.⁵⁹ Svarande med svensk bakgrund har också i högre utsträckning svarat att de har deltagit, eller kan tänka sig att delta, i lagliga demonstrationer, köpstrejker och bojkotter.⁶⁰

Om man rangordnar listan utifrån de aktiviteter som ungdomarna säger sig *ha genomfört*, och alltså inte både de aktiviteter som de kan tänka sig att genomföra och de som de har genomfört, är resultaten liknande.⁶¹ Men det är tämligen stora skillnader mellan andelen som kan tänka sig att genomföra en viss aktivitet och andelen som faktiskt har gjort det. I årskurs 8 är skillnaden störst mellan andelen som kan tänka sig att vara med i ett politiskt parti (27%) och andelen som har varit det (1%).

3.6 Vart vänder de unga sig när de vill påverka?

Ungdomarna har i enkäten fått frågan om vart de vänder sig när de vill påverka i frågor som rör deras kommun. Det är cirka en tiondel eller mindre som har svarat: personlig kontakt, politiskt parti/ungdomsförbund, förening/organisation, medierna, tjänstemän/politiker eller en organiserad ungdomsgrupp som jobbar med inflytande. Men det vanligaste svaret är att de unga inte vet vart de ska vända sig. Över hälften av de svarande i årskurs 8 och i gruppen 19-24 år vet inte vart de ska vända sig för att påverka. (Se tabell 3.4.)

Det är också intressant att notera att mindre än tio procent, motsvarande 26 av 283 svarande i årskurs 8, svarat att de inte vill påverka. (Se tabell 3.4.) Det kan jämföras med den direkta frågan om de vill vara med och påverka i frågor som rör deras kommun. Nära 70 procent, motsvarande 177 av 269 svarande i årskurs 8, uppgav då att de inte vill vara med och påverka i frågor som rör deras kommun. (Jämför med figur 3.3.)

⁵⁸ Åk 8: Andel som har burit eller kan tänka sig att *bära märken/symboler* som uttrycker en åsikt: P* Svenska medborgare 65 %, övriga 33%; P* Född i Sverige 66 %, övriga 49%; P** Svarande vars båda föräldrar är födda i Sverige 70 %, övriga 46%.

⁵⁹ Åk 8: Andel som har deltagit eller kan tänka sig att *skriva på en namninsamling* P** Född i Sverige 81%, övriga 57%; P** Svarande vars båda föräldrar är födda i Sverige 82%, svarande vars båda föräldrar är födda utanför Sverige 64%.

⁶⁰ Åk 8: P* Svarande vars båda föräldrar är födda i Sverige 54%, svarande vars båda föräldrar är födda utanför Sverige 36% som har deltagit eller kan tänka sig att delta i *lagliga demonstrationer*. P* Svarande vars båda föräldrar är födda i Sverige 46%, svarande vars båda föräldrar är födda utanför Sverige 27% som har deltagit eller kan tänka sig att delta i *köpstrejker/bojkotter*

⁶¹ I *årskurs 8* är de fem vanligast genomförda aktiviteterna skriva på namninsamling (29%), bära märkessymbol (23%), delta i lagliga demonstrationer (10%), skriva insändare (10%) och chatta politik (6%).⁶¹ I *gymnasiets årskurs 2* är de fem vanligast genomförda aktiviteterna skriva på namninsamling (26%), bära märkessymbol (28%), delta i lagliga demonstrationer (22%), chatta politik (11%) och ta kontakt med politiker (9%).⁶¹ I *gruppen 19-24* är de fem vanligast genomförda aktiviteterna skriva på namninsamling (51%), bära märkessymbol (18%), delta i lagliga demonstrationer (16%), ta kontakt med politiker (10%) och delta i köpbojkott (10%).

Tabell 3.4 Antal och andel i procent som utnyttjar följande kanal/er för att påverka i frågor som rör deras kommun

Svarsalternativ	Åk 8		Gym 2		19-24	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Vet inte	155	54	54	42	95	55
Personlig kontakt	40	14	14	11	20	12
Vill inte påverka	26	9	14	11	9	5
Politiskt parti/ungdomsförbund	21	7	13	10	15	9
Förening eller organisation	20	7	11	9	21	12
Organiserad ungdomsgrupp som jobbar med inflytande	20	7	8	6	12	7
Medierna	15	5	9	7	19	11
Tjänstemän eller politiker	9	3	8	6	28	16
Annat	16	6	4	3	4	2

Totalt antal svarande i årskurs 8: 272. Bortfall i årskurs 8 på denna fråga: 14.

Det finns signifikanta strukturella skillnader i årskurs 8 bland annat beroende av kön. Det är en större andel bland tjejerna som har uppgett att de inte vet vart de ska vända sig.⁶²

Svaren varierar även beroende av ursprung. Det är en större andel av eleverna som är födda utomlands som svarar att de tar personlig kontakt när de vill påverka i frågor som rör deras kommun.⁶³

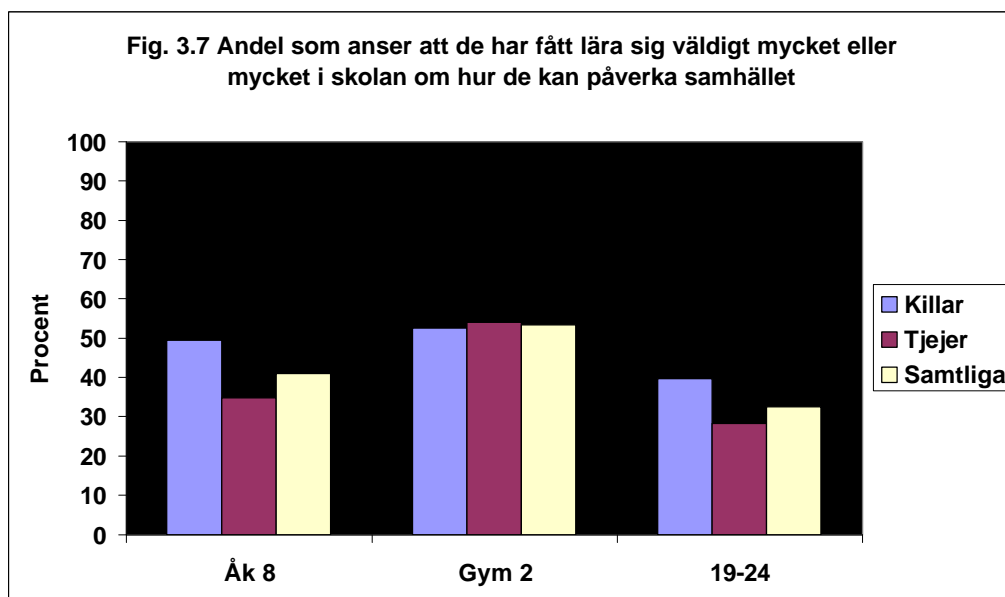
3.7 Hur mycket har ungdomarna fått lära sig om hur de kan påverka?

I årskurs 8 är det således en majoritet (54%) som uppger att de inte vet vart de ska vända sig för att påverka i frågor som rör deras kommun. Detta kan jämföras med svaren på enkätens fråga om hur mycket de unga anser att de har fått lära sig i skolan om sina påverkansmöjligheter.

I årskurs 8 och i gruppen 19-24 är det mindre än hälften som anser att de har fått lära sig väldigt mycket eller mycket i skolan om hur de kan påverka samhället (41% respektive 33%). I gymnasiet är det en större andel som anser detta (53%). (Se figur 3.7.)

⁶² Åk 8: P** Tjejer 64 %, killar 42 %, som svarat att de *inte vet vart de ska vända sig*.

⁶³ Åk 8: P* Svarande som är födda utomlands 22 %, övriga 11% som har svarat att de tar *personlig kontakt*.

Totalt antal svarande i årskurs 8: 272. Bortfall i årskurs 8 på denna fråga: 11.

Av analysen av strukturvariablerna i årskurs 8 framgår vissa signifikanta skillnader. Det är en större andel av killarna som anser att de har fått lära sig väldigt mycket eller mycket om hur de kan påverka samhället.⁶⁴

Det finns också strukturella skillnader beroende av anknytningen till annat land. Svarande med utländsk bakgrund har i högre utsträckning svarat att de har fått lära sig väldigt mycket eller mycket om hur de kan påverka samhället.⁶⁵

3.8 Har ungdomarna möjligheter att föra fram sina åsikter?

I kapitel 2 redovisades resultatet från en undersökning av Ungdomsstyrelsen som visade att de som upplevde att de kunde göra sig hörda i högre grad vill rösta och delta i politiska diskussioner. Enligt Ungdomsstyrelsens studie upplevde hälften av de unga att de inte kunde föra fram sina uppfattningar eftersom politikerna inte var mottagliga för dem.

Även denna undersökning talar för att de unga anser att det finns en begränsad mottaglighet eller åtminstone begränsade möjligheter för att föra fram sin åsikter. På enkätens fråga om hur pass stora möjligheter att föra fram sina åsikter till dem som bestämmer i kommunen de unga anser sig ha är det vanligaste svaret att man har små eller inga möjligheter. I årskurs 8 har 47 procent svarat att de har små eller inga möjligheter att föra fram sina åsikter till dem som bestämmer. I gymnasiet och i gruppen 19-24 är det en något högre andel (49% respektive 50%) som har svarat det. (Se tabell 3.5.) En stor del av ungdomarna har också svarat att de inte vet hur pass stora möjligheter de har. Det är mellan 38 och 45% i de tre undersökningsgrupperna som har svarat att de inte vet hur pass stora möjligheter de har. (Se tabell 3.5.)

⁶⁴ Åk 8: P* Killar 50%, tjejer 35%, som har svarat att de har fått lära sig mycket.

⁶⁵ Åk 8: P** Svarande som inte är födda i Sverige 57%, övriga 37% som har svarat att de har fått lära sig mycket. P** Svarande vars båda föräldrar är födda i annat land än Sverige 55%, svarande vars föräldrar är födda i Sverige 37%, som har svarat att de har fått lära sig mycket.

I alla tre grupperna är det en mindre andel av tjejerna som anser att de har stora eller mycket stora möjligheter att föra fram sina åsikter, men skillnaderna mellan kön är inte signifikanta. (Se tabell 3.5.)

Tabell 3.5 Hur stora möjligheter har du att föra fram dina åsikter till dem som bestämmer i kommunen? (Antal och andel i %, uppdelat på kön)						
Svarsalternativ	Killar Antal	Killar %	Tjejer Antal	Tjejer %	Totalt Antal	Totalt %
Åk 8						
Mycket stora eller stora	21	18	21	14	42	16
Små/inga	57	50	68	44	125	47
Vet ej	37	32	65	42	102	38
Totalt antal svarande	115	100	154	100	269	101
Gym 2						
Mycket stora eller stora	6	10	2	3	8	7
Små/inga	28	48	30	50	58	49
Vet ej	25	42	28	47	53	45
Totalt antal svarande	59	100	60	100	119	101
19-24						
Mycket stora eller stora	11	17	5	5	16	10
Små/inga	36	55	49	47	85	50
Vet ej	18	28	50	48	68	40
Totalt antal svarande	65	100	104	100	169	100

Enligt analysen av strukturvariablerna i årskurs 8 finns det signifikanta skillnader beroende av anknytningen till annat land än Sverige. Svarande med utländsk bakgrund har i lägre utsträckning valt svarsalternativet ”vet ej” och i högre utsträckning svarat såväl att de har stora möjligheter som små möjligheter.⁶⁶

Det finns också signifikanta skillnader i förhållande till föräldrarnas sysselsättning. En högre andel av de svarande som har minst en förälder som är arbetslös, sjukskriven eller pensionerad har svarat att de anser att de har stora möjligheter att föra fram sina åsikter till dem som bestämmer i kommunen.⁶⁷

⁶⁶ Åk 8: P** Svarande som är född utanför Sverige: stora möjligheter 24%, små/inga 60% och vet ej 16%. Svarande som är född i Sverige: stora möjligheter 14%, små/inga 42% och vet ej 44%. Åk 8: P** Svarande vars båda föräldrar är födda utanför Sverige stora möjligheter 32%, små/inga 50% och vet ej 18%. Svarande vars båda föräldrar är födda i Sverige stora möjligheter 9%, små/inga 44% och vet ej 47%.

⁶⁷ Åk 8: P* Svarande som har minst en förälder utanför sysselsättningen stora möjligheter 27%, små/inga 40% och vet ej 33%. Svarande som har båda föräldrarna i sysselsättningen stora möjligheter 12%, små/inga 50% och vet ej 39%.

4. Skola

”Ta hand om skolorna. Det är en viktig start för alla barn och den ska vara så trygg som möjligt. Mobbning är fortfarande ett stort problem.”

Tjej i årskurs 2 i gymnasiet som svar på om hon vill tillägga något i slutet av enkäten

Sammanfattning av enkätresultatet för årskurs 8

En majoritet av eleverna uppger att det är positiv stämning och god sammanhållning i skolan. Det är en större andel elever med föräldrarna födda i Sverige som instämmer i påståendet.

En majoritet av eleverna uppger samtidigt att grova ord och svordomar förekommer ofta. Drygt en fjärdedel har svarat att det är våld i skolan och drygt en tiondel av eleverna instämmer i påståendena att det förekommer främlingsfientlighet och diskriminering och trakasserier på grund av kön och på grund av sexuell läggning.

Upplevelsen av att det förekommer främlingsfientlighet och rasism i skolan är mer vanlig bland killar och bland elever med utländsk bakgrund. Det är vidare en större andel killar som upplever att mobbning och rasism är ett stort problem.

På frågan hur nöjda eleverna är med olika delar av sin skola kommer på först plats de andra eleverna sedan skolan i sin helhet samt lärarna. Störst missnöje finns enligt enkäten ifråga om skolmaten och skolmiljön ute.

Då det gäller inflytandet i skolan *vill* eleverna i mycket högre utsträckning är de *får* vara med och bestämma i olika frågor. Skolmaten följt av schemaläggningen är de frågor där skillnaden mellan *vill* och *får* är störst. Upplevelse av inflytande i skolan varierar beroende av kön och ursprung. En större andel av killarna upplever att de får vara med och bestämma om vad de får lära sig. En större andel av eleverna med utländsk bakgrund upplever att de får vara med och påverka skolmiljön inne och ute.

En majoritet av eleverna, drygt 70 procent, uppger att de inte har skolkat under det senaste halvåret. Det är en större andel bland dem som har utländsk ursprung som har uppgett att de skolkat mer än en gång i månaden.

4.1 Miljön i skolan

Eleverna har fått svara på hur väl de instämmer i ett antal påståenden om den psykosociala miljön i skolan. Över hälften av de svarande tycker att det är positiv stämning och god sammanhållning i skolan (59% respektive 74% i högstadiet och gymnasiet). Majoriteten har också instämt helt eller delvis i att deras skola gör mycket för att förhindra mobbning och annan kränkande behandling (53% respektive 54% i högstadiet och gymnasiet). Av eleverna i årskurs 8 är det 37 procent, att jämföra med 62 procent av eleverna i gymnasiet, instämmer i påståendet att det oftast är lugnt och finns arbetsro på lektionerna. (Se tabell 4.1)

Svordomar och grova ord verkar vara vanliga. Tre fjärdedelar av de svarande i årskurs 8 (71%) har instämt i påståendet om att svordomar och grova ord ofta används. Det är också en fjärdedel (26%) som instämmer i att det förekommer våld. Närmare en femtedel (18%)

uppger att mobbning är ett stort problem. Strax över tio procent, eller mindre, har instämt i att det förekommer främlingsfientlighet och rasism i skolan och i att det förekommer diskriminering och trakasserier p.g.a. sexuell läggning eller kön.

De elever som svarat på enkäten i gymnasiet verkar uppleva en lugnare och mer positiv miljö än eleverna i högstadiet. Svaren från gymnasieeleverna pekar genomgående på en mer positiv upplevelse av skolmiljön än högstadieelevernas svar.

Tabell 4.1 Elevernas upplevelse av den psykosociala miljön i skolan

	Åk 8		Åk 2	
	Instämmer helt eller delvis		Instämmer helt eller delvis	
	Antal	%	Antal	%
Det är positiv stämning och god sammanhållning	162	59	85	74
Min skola gör mycket för att förhindra mobbning och annan kränkande behandling	144	53	62	54
Det är oftast lugnt och finns arbetsro på lektionerna	100	37	71	62
Det används ofta grova ord och svordomar	193	71	38	34
Det förekommer våld	73	26	8	7
Mobbning är ett stort problem	50	18	7	6
Det förekommer främlingsfientlighet och rasism	33	12	12	10
Det förekommer diskriminering och trakasserier p.g.a. kön	33	12	4	4
Det förekommer diskriminering och trakasserier p.g.a. sexuell läggning	29	11	6	5

Totalt antal svarande i årskurs 8 varierar på delfrågorna mellan 267 och 277. Bortfallet varierar således mellan 16-6 personer.

Det finns vissa skillnader i årskurs 8 i relation till strukturvariablerna. Det är en större andel av eleverna vars föräldrar är födda i Sverige som instämmer i påståendet att det är positiv stämning och god sammanhållning i skolan.⁶⁸ Det finns också skillnader beroende av vilken skola eleverna går i. Det är en högre andel bland eleverna som går i någon av skolorna utanför Vantör och i Bäckahagens skola som instämmer i detta påstående.⁶⁹

Vidare finns det skillnader i förhållande till kön när det gäller mobbning. En större andel av killarna upplever att mobbning är ett stort problem.⁷⁰

Det är även en större andel av killarna som uppger att de förekommer främlingsfientlighet och rasism i skolan.⁷¹ Denna fråga verkar också variera beroende av föräldrarnas ursprung. En större andel av eleverna vars föräldrar är födda utomlands instämmer i påståendet.⁷²

⁶⁸ Åk 8: P* Svarande med föräldrar födda i Sverige 65%, övriga 52%, som instämmer starkt eller instämmer i påståendet att det är positiv stämning och god sammanhållning i skolan.

⁶⁹ Åk 8: P?? Svarande från Bäckahagens skola 67%, Sjöängsskolan 59%, Hagsätraskolan 47%, Rågsvedsskolan 45%, Övriga skolor 73%, som instämmer starkt eller instämmer i påståendet att det oftast är det är positiv stämning och god sammanhållning i skolan.

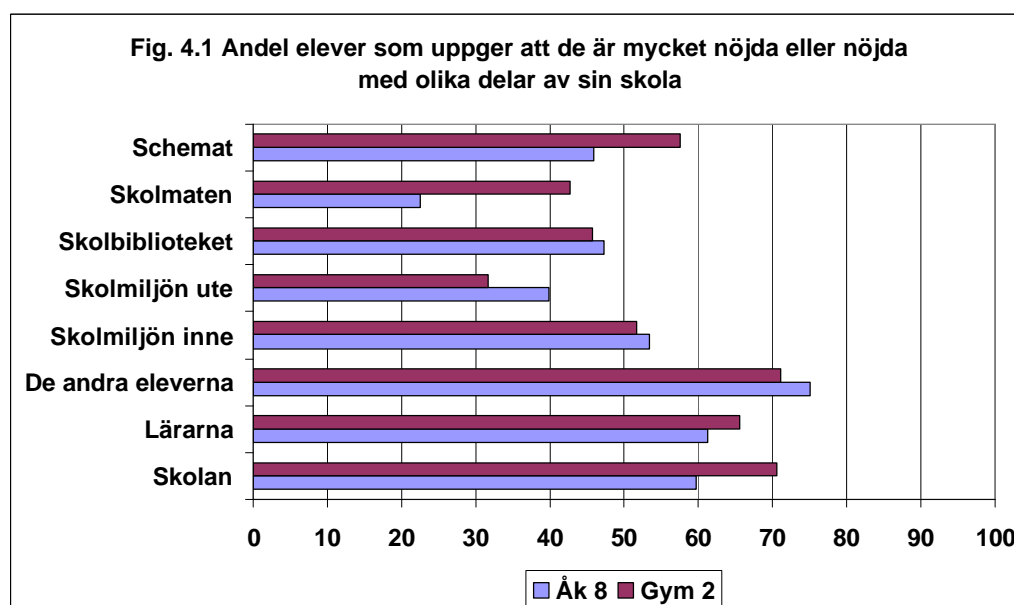
⁷⁰ Åk 8:P? Killar 24%, tjejer 14%, som instämmer starkt eller instämmer i påståendet att mobbning är ett stort problem i skolan.

⁷¹ Åk 8: P? Killar 17%, tjejer 9%, som instämmer starkt eller instämmer i påståendet att det förekommer främlingsfientlighet och rasism i skolan.

⁷² Åk 8: P** Svarande vars föräldrar är födda utomlands 19%, svarande vars föräldrar är födda i Sverige 9%, som instämmer starkt eller instämmer i påståendet att det förekommer främlingsfientlighet och rasism i skolan.

Enkäten har även omfattat en fråga om hur nöjda eleverna är med olika delar av sin skola. Mest nöjda är eleverna, både i högstadiet och i gymnasiet, med de andra eleverna. Även då det gäller lärarna och skolan i sin helhet är eleverna nöjda.

Eleverna i årskurs 8 är minst nöjda med skolmaten medan gymnasieeleverna är minst nöjda med skolmiljön ute. Utöver skolmaten är det en majoritet av eleverna i årskurs 8 som inte är nöjda med skolbiblioteket, schemat och skolmiljön ute. Den fråga högstadieleverna och gymnasieeleverna tycker mest olika om är skolmaten. Gymnasieeleverna är mer nöjda med schemat än högstadieleverna. (Se figur 4.1)

Totalt antal svarande i årskurs 8 varierar på denna fråga mellan 279 och 281. Bortfallet varierar således mellan 2 - 4.

Elevernas svar på frågan varierar bland annat beroende av kön, ursprung och av skola. Elever vars föräldrar är födda i Sverige är i högre grad nöjda med sina lärare än elever vars föräldrar är födda utomlands.⁷³

Ifråga om hur nöjda eleverna är med de andra eleverna finns skillnader beroende av kön och beroende av vilken skola eleverna går i. Killar är mer nöjda med de andra eleverna än vad tjejer är. Även elever som går i Bäckahagens skola och på skolor utanför Vantör har i högre utsträckning än övriga svarat att de är nöjda med de andra eleverna.⁷⁴

Vidare är det en större andel av eleverna som går i skola utanför Vantör som uppger att de är nöjda med skolmaten.⁷⁵

Slutligen finns skillnader ifråga om schemat i förhållande till vilken skola eleverna går på. Drygt sju av tio elever i Sjöängsskolan uppger att de är nöjda med schemat medan hälften eller mindre av eleverna på de övriga skolorna är nöjda.⁷⁶

⁷³ Åk 8: P* Svarande vars föräldrar är födda i Sverige 69%, övriga 56%, som uppgett att de är nöjd eller mycket nöjd med lärarna i skolan.

⁷⁴ Åk 8: P* Killar 61%, tjejer 47%, som uppgett de är nöj eller mycket nöjd med de andra eleverna i skolan. Åk 8: P* Svarande från Bäckahagens skola 83%, Hagsåtraskolan 73%, Rågsvedsskolan 72%, Sjöängsskolan 55%, övriga skolor 78,6%, som uppgett att de är nöjd eller mycket nöjd med de andra eleverna i skolan.

⁷⁵ Åk 8: P* Svarande från Sjöängsskolan 24%, Rågsvedsskolan 23%, Bäckahagen 20%, Hagsåtraskolan 15%, övriga skolor 41%, som uppgett de är nöjd eller mycket nöjd med skolmaten.

4.2 Elevinflytandet

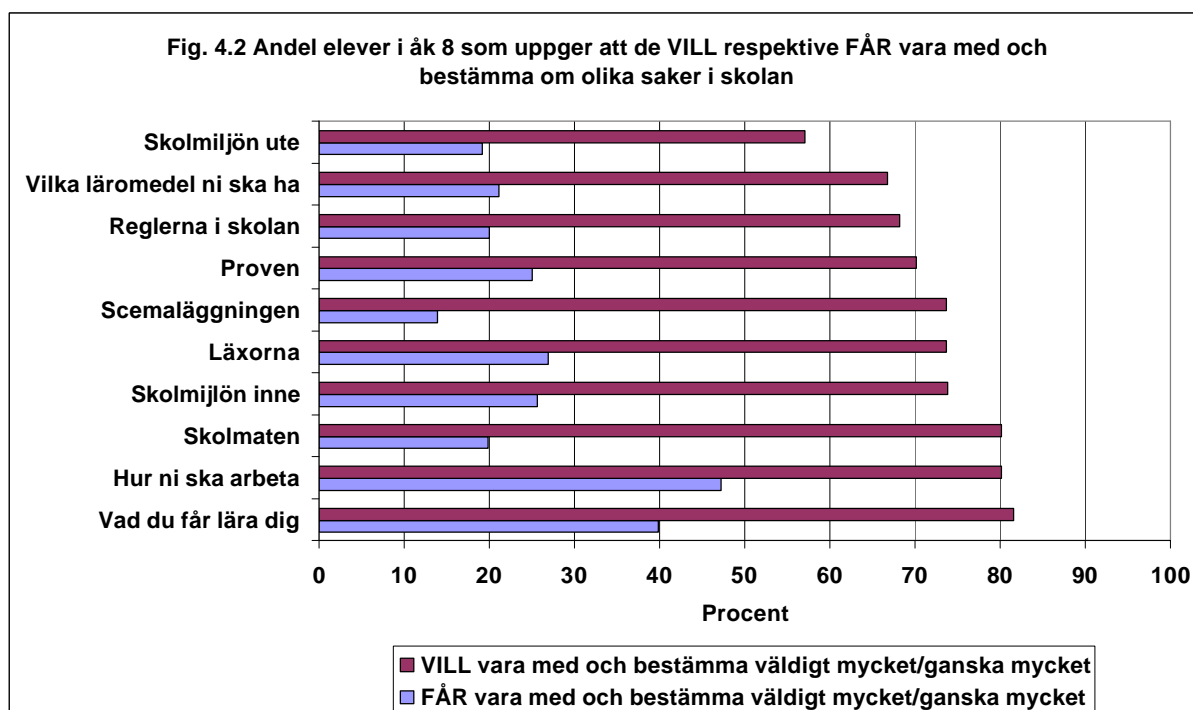
I enkäten har det funnits två frågor som rör elevinflytandet på skolan. En fråga där eleverna fått svara på i hur stor utsträckning de som elev *vill* vara med och bestämma i olika skolfrågor och en fråga där eleverna fått svara på i hur stor utsträckning de *får* vara med och bestämma.

Elevernas svar i högstadiet respektive i gymnasiet följer genomgående samma mönster. Eleverna vill vara med och bestämma om olika saker i högre utsträckning än de upplever att de får. Gymnasieeleverna har uppgett att de får vara med och bestämma i högre grad än högstadieeleverna på alla områden utom skolmiljön ute och skolmaten. (Se figur 4.2 respektive 4.3)

I elevernas svar är det störst skillnad mellan får och vill då det gäller skolmaten och schemalagningen. Andelen elever i årskurs 8 som svarat att de vill vara med och bestämma i dessa frågor är fyra respektive fem gånger högre än andelen som upplever att de får. (Se figur 4.2)

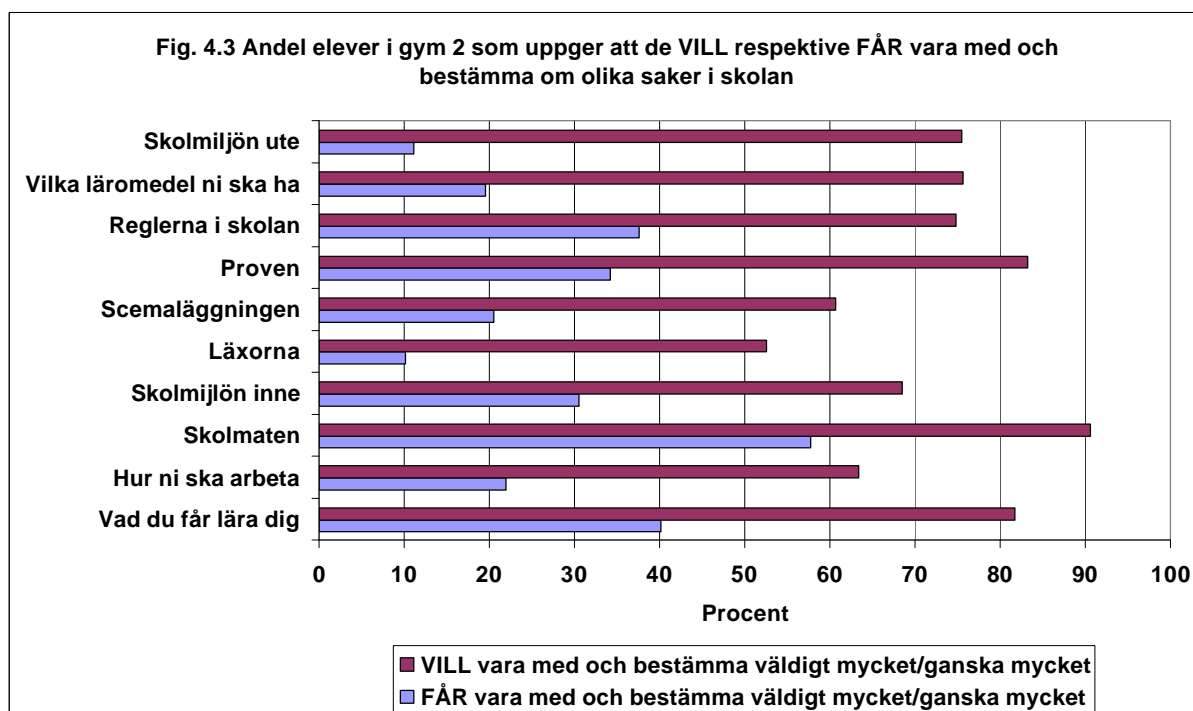
De frågor som högst andel elever *vill* vara med och bestämma om är vad de får lära sig samt om hur de ska arbeta. För eleverna i årskurs 8 är också skolmaten en högt prioriterad fråga.

Den fråga högst andel elever, strax under hälften (47%) i årskurs 8 och drygt hälften (57%) i gymnasiet, anser de *får* vara med och bestämma om är frågan om hur de ska arbeta.

Totalt antal svarande varierar på delfrågorna mellan 270 och 275. Bortfallet mellan delfrågorna varierar således mellan 13-8.

⁷⁶ Åk 8: P** Svarande från Sjöängsskolan 72%, Bäckahagens skola 50%, Hagsätraskolan 37%, Rågsvedsskolan 34%, övriga skolor 45%, som uppger de är nöjd eller mycket nöjd med schemat.

Då frågan ställs i relation till strukturvariablerna framkommer ett antal skillnader. Det är en större andel av killarna i årskurs 8 som upplever att de får vara med och påverka vad de får lära sig.⁷⁷ Det finns även skillnader mellan eleverna ifråga om upplevelsen av att få vara med och bestämma om skolmiljön inne och ute. En större andel av eleverna med utländskt ursprung uppger att de får vara med och påverka skolmiljön.⁷⁸

Elevernas upplevelse av inflytande på skolan kan jämföras med Vantörs stadsdelsnämnds kvalitetsredovisning över skolornas arbete med elevinflytande. I Vantörs verksamhetsberättelse framgår att de formella forum för inflytande som finns på skolorna, elevråd och klassråd, fungerar bra och att eleverna i dessa är nöjda med sina möjligheter till inflytande. Det framgår dock att eleverna, enligt inspektörsrapporterna, i allmänhet har begränsat med inflytande och att elevernas inflytande oftast handlar om att kunna välja redovisningssätt.⁷⁹

4.3 Frånvaro på grund av skolk

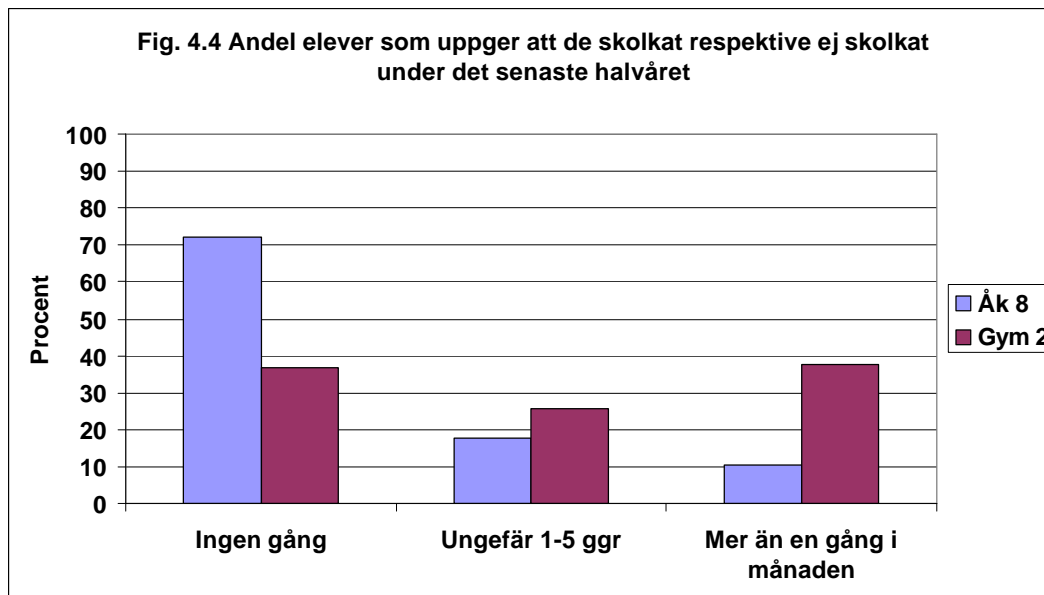
Eleverna har fått svara på frågan om de har skolkat från skolan under det senaste halvåret och i så fall hur ofta. En majoritet av eleverna i årskurs 8 (72%) svarar att de inte har skolkat någon gång medan en minoritet av gymnasieeleverna (37%) uppger detsamma. Bland dem som uppger att de har skolkat mer än en gång i månaden är andelen gymnasieelever (38%) nära fyra gånger högre än andelen högstadieelever (10%). Det är även en större andel av

⁷⁷ Åk 8: P* Killar 48%, tjejer 35%, som upplever de får, väldigt mycket eller ganska mycket, vara med och bestämma om vad de ska lära sig.

⁷⁸ Åk 8: P* Svarande födda utomlands 39%, övriga 23%, som upplever de får vara med och bestämma väldigt mycket/mycket i frågor som rör skolmiljön inne. Åk 8:P** Svarande vars föräldrar är födda utomlands 38%, svarande vars föräldrar är födda i Sverige 20%, som upplever de får vara med och bestämma väldigt mycket eller mycket i frågor som rör skolmiljön inne. P* Svarande vars föräldrar är födda utomlands 27%, svarande vars föräldrar är födda i Sverige 15%, som upplever de får vara med och bestämma väldigt mycket eller mycket i frågor som rör skolmiljön ute.

⁷⁹ Vantörs stadsdelsnämnds verksamhetsberättelse 2004, Tjänsteutlåtande 2005-02-02

eleverna i gymnasiet som uppger att de har skolkat ett fåtal gånger under det senaste halvåret. (Figur 4.4)

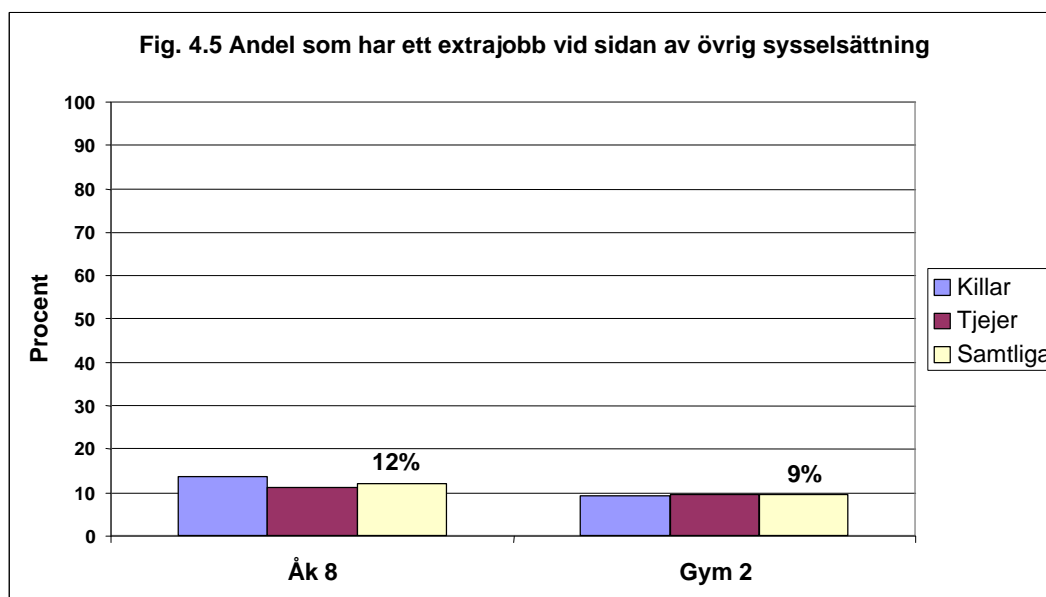
Totalt antal svarande i årskurs 8 på denna fråga: 243. Bortfall i årskurs 8 på denna fråga: 40.

Det finns signifikanta skillnader beroende av ursprung. En större andel av eleverna som är födda utomlands och av eleverna vars föräldrar är födda utomlands uppger att de skolkat någon gång under det senaste halvåret.⁸⁰

4.4 Arbete

Enkäterna för högstadiet och för gymnasiet omfattade även en fråga om extrajobb. Cirka en tiondel (12% respektive 9% i högstadiet och i gymnasiet) av ungdomarna har svarat att de arbetar extra. (Se figur 4.5)

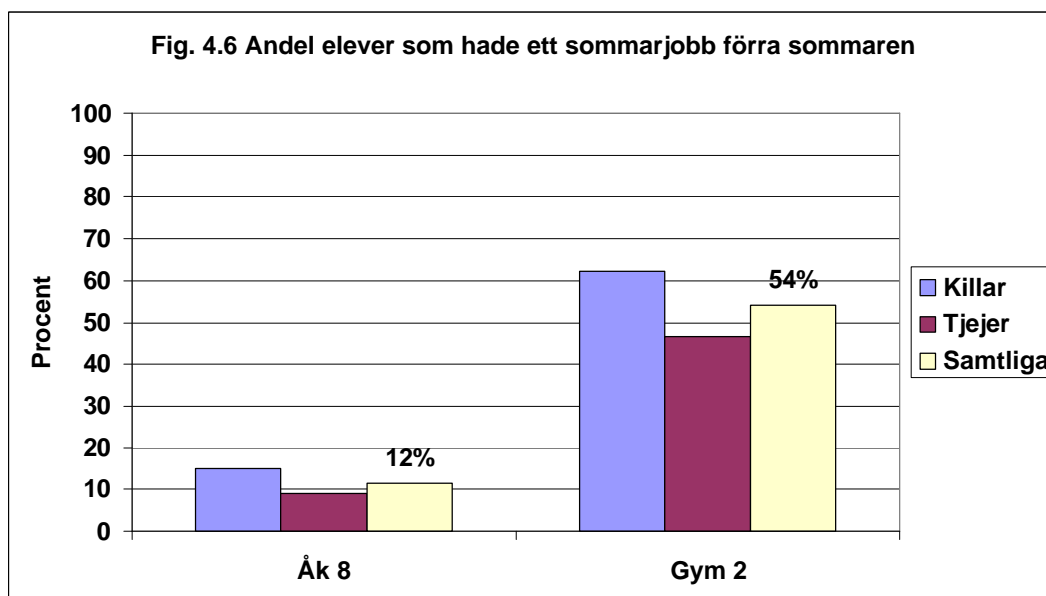
⁸⁰ Åk 8: P?? Svarande födda utomlands 24%, övriga 7%, som uppger att de skolkat mer än en gång i månaden under det senaste halvåret. Åk 8: P?? Svarande vars föräldrar är födda utomlands 37%, svarande vars föräldrar är födda i Sverige 19%, som uppger att de skolkat någon gång under det senaste halvåret.

Totalt antal svarande i årskurs 8 på denna fråga: 263. Bortfall i årskurs 8 på denna fråga: 20.

Eleverna fick även svara på frågan om de hade ett sommarjobb förra sommaren. Drygt hälften (54%) av alla gymnasieelever som svarat på enkäten har uppgett att de hade ett arbete förra sommaren medan en dryg tiondel (12%) av högstadijeleverna har uppgett att de arbetade. (Se figur 4.6)

Både i högstadiet och i gymnasiet är det något fler killar än tjejer som har uppgett att de har sommarjobbat. Det finns dock inga signifikanta skillnader mellan eleverna i årskurs 8.

Totalt antal svarande i årskurs 8 på denna fråga: 250. Bortfall i årskurs 8 på denna fråga: 33.

5. FRITID

”Det saknas ställen som bibliotek fast där man får vara lite mer högljudd o lyssna på musik o så”

Tjej i årskurs 8 som svar på frågan om det saknas fritidsmöjligheter

”Disco utan bråk. Fotbollsplaner av GRÄS! Som är tillgängliga för alla och i bra skick.”

Kille i ålder 19-24 som svar på frågan om det saknas fritidsmöjligheter

Sammanfattning av enkätresultatet för årskurs 8

En majoritet av eleverna tycker att de har lagom med fritid och att det finns mycket av det de är intresserade av att göra på fritiden. Elevernas svar på dessa frågor varierar dock beroende på ursprung. En större andel elever med utländskt ursprung uppger att de har ”så mycket fritid att de ofta inte vet vad de ska göra med sin tid”. Detta kan jämföras med att en större andel av de svarande med svenskt ursprung tycker det finns mycket av det de är intresserad av att göra på fritiden.

En majoritet av eleverna idrottar varje vecka. Att idrotta i organiserad form är vanligare bland killar och bland elever med svenskt ursprung. Även då det gäller icke organiserad idrott är elever med svenskt ursprung mer aktiva.

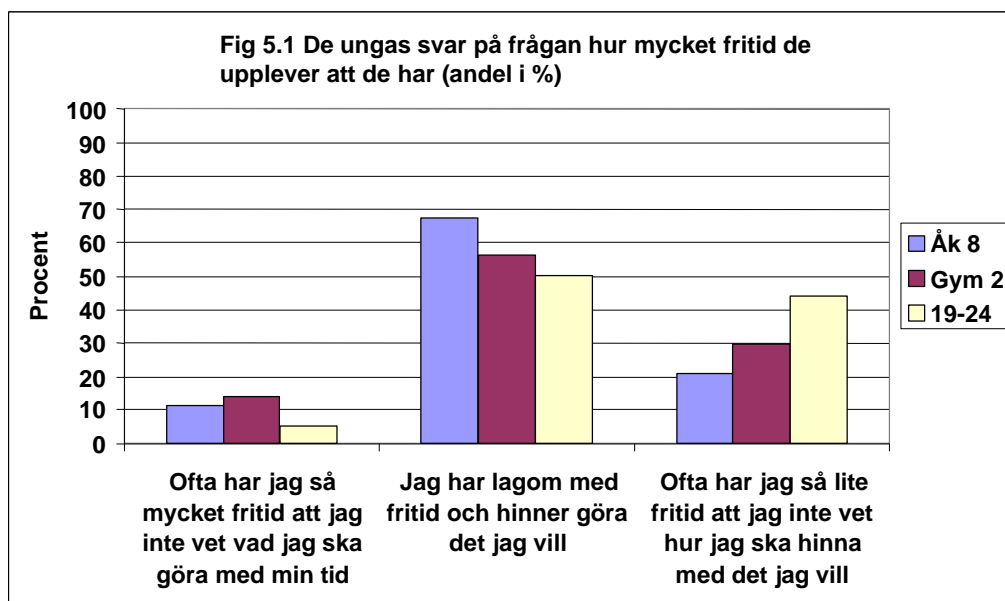
Merparten av eleverna, 72 procent, uppger att de aldrig går på teater eller balett. Nära 40 procent svarar att de aldrig går på museum/utställning eller konsert. Det är större andel killar än tjejer som uppger att de aldrig går på teater/balett och konsert

Fyra av fem elever uppger att de någon gång har varit medlem i en förening. Det är en större andel bland dem med svenskt ursprung som varit föreningsaktiva. Upplevelsen av att få vara med och påverka sin föreningsverksamhet är vanligare bland elever med föräldrar födda utanför Sverige och bland killar.

För att eleverna ska välja att studera, arbeta, åka på ungdomsutbyte eller bistånds-/volontärarbete utomlands uppger de att de behöver mer pengar följt av information.

5.1 Hur mycket fritid har de unga och vilka aktiviteter ägnar de sig åt?

Merparten av ungdomarna uppger att det har lagom med fritid och att de hinner med att göra det de vill. (Se figur 5.1) Eleverna i årskurs 8 uppger att de har mer fritid än de äldre undersökningsgrupperna.

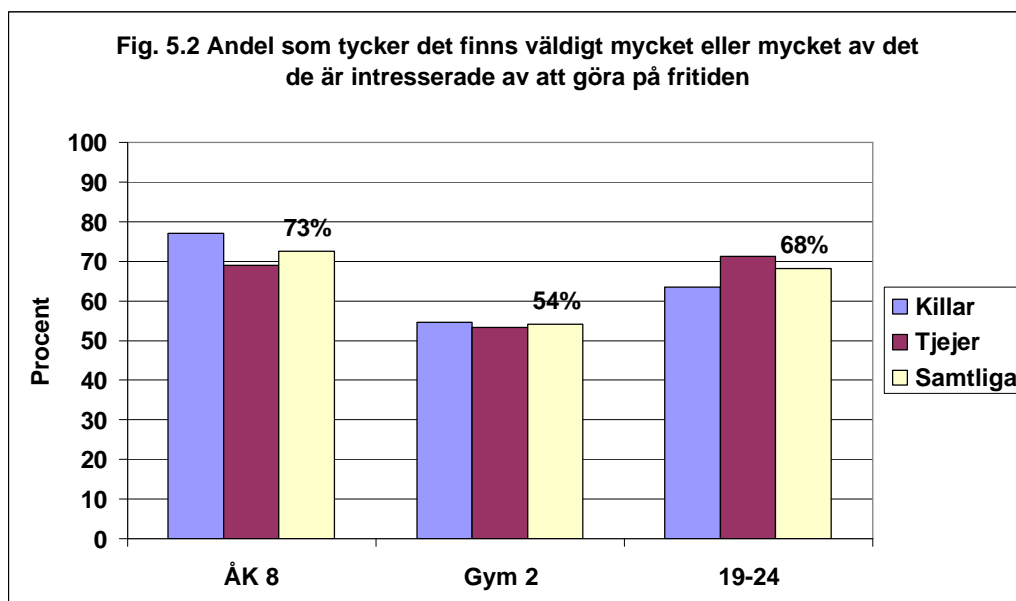
Totalt antal svarande i årskurs 8 på denna fråga: 278. Bortfall i årskurs 8 på denna fråga: 5.

Bland eleverna i årskurs 8 finns signifikanta skillnader ifråga om hur mycket fritid de upplever att de har beroende av ursprung. Elever med utländskt ursprung har i högre utsträckning svarat att de ofta har så mycket fritid att de inte vet vad de ska göra med sin tid. En högre andel med svenskt ursprung uppger att de har *lagom* med fritid.⁸¹

Majoriteten av ungdomarna tycker också att det finns mycket att göra på fritiden. Av de tre undersökningsgrupperna är det de svarande i gymnasiet som tycker att det finns minst att göra på fritiden. Drygt hälften av eleverna i gymnasiet (54%) tycker att det finns mycket att göra på fritiden medan motsvarande andel i de andra två undersökningsgrupperna är cirka sju av tio (68% respektive 73% i åk 8 och i ålder 19-24). (Figur 5.2)

Det varierar även mellan killar och tjejer vem som tycker det finns mycket att göra på fritiden. I högstadiet är det större andel av killarna som tycker att det finns mycket att göra medan det för gruppen äldre är tjejerna som upplever att det finns mer att göra. Dessa skillnader är dock inte signifikanta. (Figur 5.2)

⁸¹ Åk 8: P? Av de som uppger att de *ofta har så mycket fritid att de inte vet vad de ska göra med sin tid* är födda i Sverige 9%, ej födda i Sverige 20%. Av de som uppger att de *har lagom med fritid* är födda i Sverige 69%, övriga 65%. Åk 8: P? Av de som uppger att de *ofta har så mycket fritid att de inte vet vad de ska göra med sin tid* är svarande med föräldrar födda i Sverige 8%, svarande med föräldrar födda utomlands 19%. Av de som uppger att de *har lagom med fritid* är svarande med föräldrar födda i Sverige 68%, övriga 67%.

Totalt antal svarande i årskurs 8 på denna fråga: 277. Bortfall i årskurs 8 på denna fråga: 6.

Däremot finns signifikanta skillnader mellan eleverna i årskurs 8 beroende av ursprung.⁸² Elever med svenskt ursprung har i högre utsträckning svarat att det finns mycket av det de är intresserade av att göra på fritiden.

Enkäten omfattade även en fråga om hur ofta de unga ägnar sig åt ett antal på förhand angivna aktiviteter som har att göra med idrott, kultur samt med datorer och Internet. Över hälften svarar att de idrottar varje vecka och surfar på nätet varje dag. När det gäller de kulturella aktiviteterna är besök på bibliotek utanför skoltid vanligast; cirka en tredjedel av de svarande gör det. (Tabell 5.1)

De kulturella aktiviteterna är de som förekommer mest sällan. En majoritet av de unga uppger att de aldrig går på teater eller balett. Nära 40 procent eller mer uppger att de aldrig går på museum, utställningar eller konserter.

Det skiljer sig mellan undersökningsgrupperna ifråga om hur många som idrottar i klubb eller förening. Bland eleverna i högstadiet är andelen som varje vecka idrottar i klubb eller förening dubbelt så stor som bland de två äldre grupperna.

En annan skillnad är att eleverna i högstadiet och i gymnasiet i högre utsträckning chattar på Internet och sysslar med olika datornätverk.

⁸² Åk 8: P* Svarande som är födda i Sverige 76%, övriga 60%, som uppger det finns väldigt mycket eller mycket att göra på fritiden. P** Svarande vars föräldrar är födda i Sverige 79%, övriga 60%, som uppger det finns mycket eller ganska mycket att göra på fritiden.

Tabell 5.1 Hur ofta⁸³ de unga uppgett de deltar i olika aktiviteter på sin fritid (Procent)*Idrott och motion; ofta=varje dag/vecka, ibland=varje månad/år*

	Åk 8			Åk 2			19-24		
	ofta	ibland	aldrig	ofta	ibland	aldrig	ofta	ibland	aldrig
Idrottar/motionerar i klubb/förening	60	5	35	31	8	61	29	11	60
Idrottar/motionerar, ej i klubb/förening	58	21	22	51	28	22	53	28	19
Går på sportevenemang utan att delta	12	53	34	7	53	40	5	46	49

Kulturella aktiviteter; ofta=varje dag/vecka/månad, ibland=varje år

	Åk 8			Åk 2			19-24		
	ofta	ibland	aldrig	ofta	ibland	aldrig	ofta	ibland	aldrig
Konsert	6	49	46	6	50	44	9	51	40
Teater/balet	2	26	72	2	24	75	3	32	65
Museum/utställningar	5	58	37	5	47	48	5	47	49
Bibliotek (ej på skoltid)	31	33	37	29	31	40	30	32	39

Datorer och Internet; ofta=varje dag, ibland=varje vecka/månad/år

	Åk 8			Åk 2			19-24		
	ofta	ibland	aldrig	ofta	ibland	aldrig	ofta	ibland	aldrig
Data och Internet									
Surfar på Internet	62	35	3	68	29	2	50	45	6
Chattar på Internet	50	39	11	47	33	21	14	41	45
Sysslar med datornätverk	11	31	58	13	34	53	3	25	73

Totalt antal svarande i årskurs 8 varierar på delfrågorna mellan 250-273. Bortfallet i årskurs 8 varierar således på delfrågorna mellan 33-10 personer.

Det finns flera signifikanta skillnader mellan eleverna i årskurs 8 då det gäller frågan hur ofta de ägnar sig åt olika fritidsaktiviteter. En större andel killar och personer med svenskt ursprung motionerar ofta i klubb eller förening.⁸⁴ Även då det gäller motion utanför klubb eller förening är det en större andel av svarande med svenskt ursprung som är aktiva.⁸⁵ Det är

⁸³ I tabellen har begreppen *ofta* och *ibland* olika innebörd beroende på aktivitet de refererar till. Detta eftersom olika typer av aktiviteter, t.ex. att idrotta respektive gå på museum, kan antas förekomma olika ofta i en persons liv. Innebörden i begreppen *ofta* och *ibland* anges i rubriken på varje deltabell.

⁸⁴ Åk 8: P* Killar 68%, tjejer 53%, som uppger att de idrottar regelbundet varje dag, vecka eller månad i klubb/förening. P* Födda i Sverige 67%, övriga 48%, som uppger att de ofta idrottar i klubb/förening.

P* Personer vars föräldrar är födda i Sverige 68%, personer vars föräldrar födda utomlands 50%, som uppger att de idrottar regelbundet varje dag, vecka eller månad i klubb/förening.

⁸⁵ Åk 8: P* Födda i Sverige 19%, övriga 33%, som *aldrig* motionerar utanför klubb/förening. Personer vars föräldrar är födda i Sverige 16%, personer vars föräldrar är födda utomlands 31%, som *aldrig* idrottar utanför klubb/förening.

också en större andel av killarna och en större andel av de som har föräldrar som är födda i Sverige som går på sportevenemang utan att delta.⁸⁶

Då det gäller de kulturella aktiviteterna framkommer att det är större andel av killarna som aldrig går på konsert och teater/ballett.⁸⁷ Det är vidare större andel av dem som har utländsk bakgrund som uppger att de ofta går på bibliotek utanför skoltid.⁸⁸

När det gäller datorer och Internet är det större andel av unga med utländskt ursprung som sysslar med datornätverk.⁸⁹ Vidare är det större andel killar än tjejer som sysslar med datornätverk.⁹⁰

5.2 Vilka fritidsaktiviteter saknar de unga?

Enkäten omfattade även en öppen fråga om vilka fritidsaktiviteter unga saknar. De svar som följer här nedan är exempel på vad olika personer har uppgett att de saknar.

På frågan om vilka fritidsaktiviteter som saknas nämner tjejerna i 8:an bland annat fridsgårdar. Tjejerna vill ha fler, större och bättre fritidsgårdar med aktiviteter för tjejer. Vidare önskas billigare simhall, kurs i att lära sig simma, idrottsaktiviteter såsom basket, fotboll och självförsvar, billigt ungdomscafé och aktiviteter som skulle kunna samlas under benämningen kulturhus (ställen att lyssna på musik, replokaler, dansställen, bibliotek där man får prata, teater etc.). Bland killarna i 8:an nämns fotbollsplaner (gräs- och inomhusplaner), bad- och simhall samt möjlighet att lära sig simma. Det finns även önskemål om billigare bowling, Internet-café och möjlighet att spela dataspel. Killarna vill också ha skateboardramper, bio och basket.

Tjejerna i gymnasiet följer i stort högstadietjejnarnas önskemål. Det önskas bättre fritidsgårdar, ungdomscafé och dans. Killarna i gymnasiet nämner disco, fotbollsplaner och basket, musik- och replokaler samt även de ungdomsgårdar.

Tjejerna i åldern 19-24 önskar billigare idrottsaktiviteter såsom simning, aerobic, gräsplan för fotboll och replokaler. Killarna i åldern 19-24 talar även de om fotbollsplaner och andra idrottslokaler och biljard.

5.3 Medlemskap i föreningar

I enkäten har de unga fått svara på frågor om medlemskap i föreningar. Det framkommer att drygt fyra av fem elever (85%) i årskurs åtta någon gång har varit medlem i en förening.

⁸⁶Åk 8: P** Killar 29%, tjejer 39% som *aldrig* går på sportevenemang utan att delta . P** Personer vars föräldrar är födda i Sverige 31%, personer vars föräldrar är födda utomlands 42%, som *aldrig* går på sportevenemang utan att delta.

⁸⁷ Åk 8: P** Killar 61%, tjejer 35%, som uppger att de *aldrig* går på konsert. P** Killar 86%, tjejer 61%, som uppger att de *aldrig* går på teater/ballett.

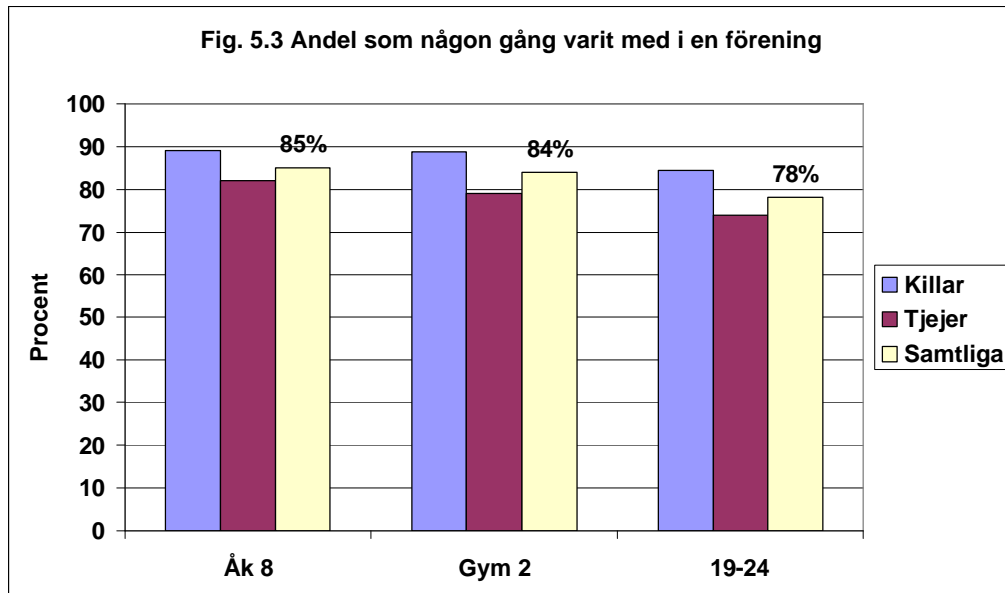
⁸⁸ Åk 8: P** Födda utomlands 59%, födda i Sverige 23% som uppger att de *ofta* går på bibliotek utanför skoltid. P** Personer vars föräldrar är födda utomlands 63%, personer vars föräldrar är födda i Sverige 19%, som uppger att de *ofta* går på bibliotek utanför skoltid.

⁸⁹ Åk 8: P** Född utomlands 39%, född i Sverige 62%, som uppger att de *aldrig* sysslar med datornätverk. P** Personer vars föräldrar är födda utomlands 38%, personer vars föräldrar är födda i Sverige 66%, som uppger att de *aldrig* sysslar med datornätverk.

⁹⁰Åk 8: P** Killar 40%, tjejer 72%, som uppgett att de *aldrig* sysslar med datornätverk.

Andelen är något lägre i de två äldre åldersgrupperna (84% respektive 78% i högstadiet och gymnasiet). (Se figur 5.3)

I samtliga åldersgrupper är det större andel av killarna än tjejerna som har varit med i en förening, men skillnaderna är inte signifikanta.

Totalt antal svarande i årskurs 8 på denna fråga: 275 Bortfall i årskurs 8 på denna fråga: 8.

Däremot finns signifikanta skillnader i årskurs 8 i förhållande till ursprung. En större andel av elever som är födda i Sverige och vars föräldrar är födda i Sverige har varit med i en förening.⁹¹

De unga har även fått frågan vilken eller vilka slags föreningar som de just nu är medlemmar i. Vanligast bland de unga i alla undersökningsgrupper är medlemskap i idrottsförening. Hälften (51%) av eleverna i årskurs 8 är medlem i en idrottsförening. I de två äldre åldersgrupperna är en femtedel (22% respektive 21% i gymnasiet och i ålder 19-24) medlem i idrottsförening. (Se tabell 5.2)

⁹¹ Åk 8: P** Svarande som är född i Sverige 89%, övriga 72%, som någon gång varit med i en förening.

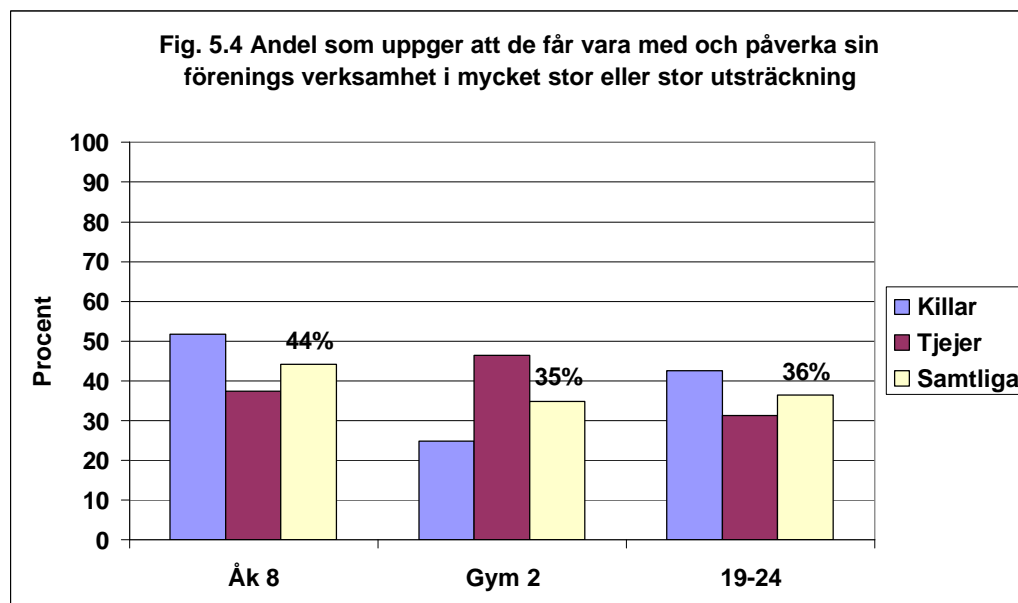
Åk 8: P** Svarande vars föräldrar är födda i Sverige 91%, övriga 76%, som någon gång varit medlem i förening

Tabell 5.2 Vilka typer av föreningar de unga är medlemmar i (antal och andel i %)

	Åk 8		Åk 2		19-24	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Idrottsförening	144	51	27	22	42	25
Kulturförening	22	8	9	8	11	6
Spelförening	9	7	1	1	3	2
Religiös förening	15	6	8	6	8	5
Skolförening	12	5	8	7	9	5
Solidaritetsorganisation	2	5	1	1	7	4
Datorförening	15	3	5	4	2	1
Invandrarförening	5	2	2	2	1	1
Hobbyförening	6	2	5	4	5	3
Friluftsförening	3	1	4	3	2	2
Miljöorganisation	2	1	1	1	3	2
Djurrättsförening	3	1	1	1	7	4
Politisk organisation	1	0	4	3	7	4
Övriga	20	7	8	6	10	6

Totalt antal svarande i årskurs 8 på denna fråga: 278. Bortfall i årskurs 8 på denna fråga: 8

De elever som uppgav att de är medlem i någon förening fick även frågan om hur stor utsträckning de anser att de får vara med och påverka föreningens verksamhet. Mer än en tredjedel anser att de får vara med och påverka i stor utsträckning. Det är en större andel av eleverna i årskurs 8 som anser att de får vara med och påverka sin förenings verksamhet jämfört med de två andra undersökningsgrupperna. (Se figur 5.4)

Totalt antal svarande i årskurs 8 på denna fråga: 193. Bortfall i årskurs 8 på denna fråga: 90.

Fler killar (52%) än tjejer (38%) i årskurs 8 upplever att de får vara med och påverka sin förenings verksamhet.⁹²

⁹² Åk 8: P* Killar 52%, tjejer 38%, som upplever de får vara med och påverka sin förenings verksamhet i mycket stor eller stor utsträckning.

Det finns också skillnader i förhållande till föräldrarnas ursprung. En större andel av eleverna vars föräldrar är födda utanför Sverige har uppgett de får vara med och påverka föreningens verksamhet.⁹³

5.4 Erfarenhet av utlandsvistelse

De unga har fått svara på frågan om de, utan sällskap av sina föräldrar, har varit på semester, studerat, arbetat, varit på ungdomsutbyte eller varit biståndsarbetare/volontär utomlands. I årskurs 8 är det 137 elever som svarat ja på frågan. Av dessa har större delen varit på semester (122 personer i årskurs 8). Ett mindre antal unga uppger att de studerat eller arbetat i någon form utomlands. (Se tabell 5.3)

Tabell 5.3 Antal som uppger de gjort någon av följande aktiviteter utomlands utan sällskap av sina föräldrar

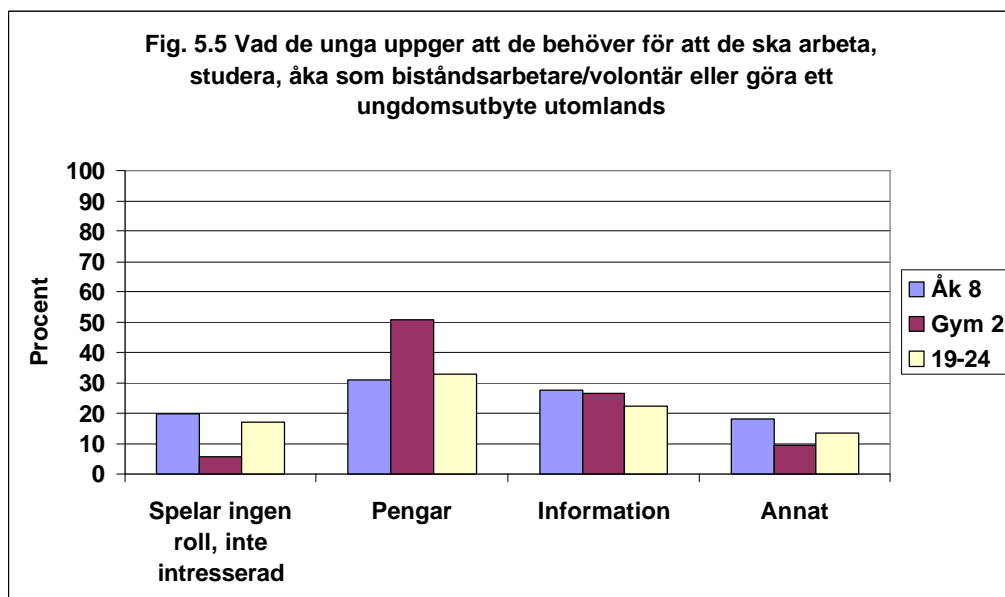
	Åk 8	Gym 2	19-24
Varit på semester	122	59	144
Studerat	6	6	27
Arbetat	2	1	17
Varit på ungdomsutbyte	3	4	14
Varit biståndsarbetare/volontär	-	-	2

Totalt antal svarande i årskurs 8 på denna fråga: 133. Bortfall i årskurs 8 på denna fråga: 4.

På frågan vad de som inte studerat, arbetat, varit på ungdomsutbyte eller varit biståndsarbetare/volontär, skulle behöva för att göra det har samtliga undersökningsgrupper uppgett mer pengar som främsta motiv. Detta motiv följs av alternativet mera information.

Bland de svarande verkar gymnasieeleverna vara de som är mest intresserad av utlandsvistelse. Endast 6% av gymnasieeleverna har uppgett att de *inte* är intresserade av att åka utomlands för att studera, arbeta, etc. medan samma siffra för årskurs 8 respektive för gruppen 19-24 är nära 20%. (Se figur 5.5)

⁹³ Åk 8: P* Svarande vars föräldrar är födda utanför Sverige 58%, övriga 39%, som upplever de får vara med och påverka sin förenings verksamhet

Totalt antal svarande i årskurs 8 på denna fråga: 246. Bortfall i årskurs 8 på denna fråga: 40

Det finns signifikanta skillnader mellan eleverna i årskurs 8 beroende av kön. Det är en större andel av killarna som uppger att de inte är intresserade av att åka utomlands för att arbeta, studera etc.⁹⁴ medan en större andel av tjejerna uppger att de skulle behöva mer information.⁹⁵

⁹⁴ Åk 8: P?? Killar 28%, tjejer 13%, som uppger att de inte är intresserade.

⁹⁵ Åk 8: P?? Killar 15%, tjejer 38%, som uppger att de skulle behöva mer information

6 TRYGGHET OCH HÄLSA

”Förbättra för ungdomar att gå hem på kvällarna, mer upplysta områden mm. Arbeta för att minska våldtäkter”

Tjej gymnasiet årskurs 2 som svar på frågan om vad hon vill påverka

Sammanfattning av enkätresultatet för årskurs 8

Majoriteten av ungdomarna är trygga i sitt bostadsområde, på väg till och från skolan, på rasterna och i hemmet. Majoriteten av ungdomarna trivs även bra i sina bostadsområden. Eleverna som går på Sjöängens skola *trivs* i högre grad än de andra medan eleverna som går på Hagsåtraskolan i högre utsträckning än övriga uppger att de är *trygga* i sina bostadsområden.

Det är mellan 7 och 14 procent av de svarande i årskurs 8 som har utsatts för våld, varit mobbade, hotats, blivit bestulna eller inte har vågat gå ut under det senaste halvåret. De tre vanligaste platserna för våld och mobbning är på rasterna i skolan, ute på stan och i klassrummet.

Upplevelsen av trygghet varierar enligt enkäten beroende av ursprung och kön. Svarande med svenskt ursprung verkar vara tryggare än svarande med utländskt ursprung. Det framkommer enligt enkäten också att killarna är tryggare än tjejerna.

En övervägande del av ungdomarna vänder sig till sin mamma eller sina kompisar när de är bekymrade.

Det är en majoritet av ungdomarna som uppger att de flera gånger i veckan är trötta under dagarna. En högre andel tjejer än killar upplever att de ofta känner sig trötta och upplever stress, huvudvärk och ont i magen.

Majoriteten av eleverna i årskurs 8 är nöjda med sin längd vikt och sitt utseende. Killar är i högre utsträckning än tjejer nöjda med sin vikt och sitt utseende.

Omkring en femtedel av de unga uppger att de har bantat det senaste halvåret. Tjejer och elever vars förälder eller föräldrar är arbetslösa, sjukskrivna eller pensionerade uppger i större utsträckning att de har bantat.

6. 1 Har ungdomarna utsatts för hot och våld?

Majoriteten av de unga har inte blivit utsatta för hot eller våld. Andelen som uppger att de blivit hotade, bestulna eller att de inte vågat gå ut under det senaste halvåret varierar mellan 7 och 16% på respektive fråga. Svarande i högstadiet och gymnasiet har även fått frågan om de har blivit slagna och mobbade under det senaste halvåret. I båda åldersgrupperna är det 7% som uppger att de blivit mobbade. En dubbelt så stor andel, 14% i båda åldersgrupperna, uppger att de blivit utsatta för våld.

Det varierar något mellan de tre undersökningsgrupperna hur utsatta de svarande har varit. Det är t.ex. en något större andel av de svarande i gymnasiets årskurs 2 jämfört med i årskurs 8 som har uppgett att de har blivit hotade eller som uppgett att de inte har vågat gå ut. Vidare är det en större andel i gruppen 19-24 som vid något tillfälle inte har vågat gå ut och som blivit bestulna. (Se Tabell 6.1)

Tabell 6.1 Antal/andel i % som varit med om följande under det senaste halvåret

	Åk 8		Gym 2		19-24	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Jag har blivit slagen/utsatt för våld	39	14	17	14	-	-
Någon har hotat mig	35	12	21	16	14	8
Någon har stulit från mig	27	10	10	8	22	13
Jag har blivit mobbad/utfryst	20	7	9	7	-	-
Jag har inte vågat gå ut	20	7	16	12	28	16

- = Frågan har ej ingått

Totalt antal svarande i årskurs 8 varierar på delfrågorna mellan 268 och 283. Bortfallet varierar således mellan 15-0.

Ungdomarna i högstadiet och i gymnasiet har också fått frågor om *var* de har utsatts för våld och för mobbning. Våld uppges främst förekomma i klassrum och på rasterna i skolan samt även på buss, tåg och på tunnelbana. Mobbning förekommer främst i klassrummet och på rasterna. Enligt svaren förekommer det mindre våld i skolan på gymnasiet än på högstadiet.

Tabell 6.2 Antal som blivit utsatt för våld och mobbning på följande platser

Plats	Våld		Mobbning	
	Åk 8	Gym 2	Åk 8	Gym 2
På rasterna i skolan	15	1	16	4
Ute på stan	13	6	2	0
I klassrummet	9	1	7	4
Utomhus i mitt bostadsområde på dagen	4	2	1	0
Utomhus i mitt bostadsområde på kvällen	4	2	3	0
På väg till och från skolan	4	4	2	0
I hemmet	4	1	3	2
I någon annans bostad	4	0	2	1
På diskotek eller annat nöjesställe	3	2	3	1
På buss, tåg, tunnelbana eller liknande	2	2	2	0
Annat	9	6	8	4
Totalt	71	27	49	16

Totalt antal svarande i årskurs 8 på fråga om våld: 35. Bortfall i årskurs 8 på denna fråga: 17.

Totalt antal svarande i årskurs 8 på fråga om mobbning: 19. Bortfall i årskurs 8 på denna fråga: 16.

6.2 Känner sig ungdomarna trygga och trivs?

Majoriteten av ungdomarna uppger att de alltid känner sig trygga utomhus i sitt bostadsområde på dagen, på väg till och från skolan, på rasterna och i hemmet. I årskurs 2 är det dock över hälften som svarat att de oftast, inte alltid, är trygga i sitt hem. (Tabell 6.3)

De platser där störst andel inte känner sig trygga är: ute på stan, utomhus i bostadsområdet på kvällen, på diskotek och på buss, tåg och tunnelbana. Gruppen 19-24 verkar vara mer otrygga än de två andra undersökningsgrupperna. Det var också en större andel i denna grupp som har svarat att de någon gång under det senaste halvåret inte har vågat gå ut. (Jämför med tabell 6.2)

Endast en förhållandevis liten andel, vilken motsvaras av 12 personer, uppger att de känner sig otrygga på väg till och från skolan, på rasterna och i klassrummet. Det är också en liten andel som har uppgett att de inte är trygga i hemmet. I årskurs 8 och i gymnasiets årskurs 2 är det tre respektive fem procent, vilket motsvaras av sammanlagt 16 personer, som har svarat att de inte är trygga i hemmet. (Tabell 6.3)

Tabell 6.3 Andel som känner sig trygga på följande områden uttryckt i procent

	Åk 8			Gym 2			19-24		
	Alltid	Oftast	Inte	Alltid	Oftast	Inte	Alltid	Oftast	Inte
I hemmet	92	5	3	43	52	5	92	7	1
I klassrummet	87	11	2	90	8	2	-	-	-
På väg till och från skolan	83	14	3	82	15	2	-	-	-
Utomhus i mitt bostadsområde på dagen	81	17	2	81	17	2	81	17	2
På rasterna i skolan	81	17	3	86	11	4	-	-	-
Ute på stan	46	45	10	36	55	9	31	56	13
Utomhus i mitt bostadsområde på kvällen	43	42	15	40	38	23	29	34	37
På diskotek/nöjesställe	42	43	15	28	59	13	29	55	15
På buss/tåg/tunnelbana eller liknande	42	51	7	84	16	1	26	58	16

- = frågan har ej ingått

Totalt antal svarande i årskurs 8 varierar på delfrågorna mellan 259-268. Bortfallet varierar således mellan 24-15.

I årskurs 8 känner en större andel av killarna än av tjejerna sig trygga utomhus i sitt bostadsområde på kvällen, på diskotek eller nöjesställen och på buss, tåg och tunnelbana.⁹⁶

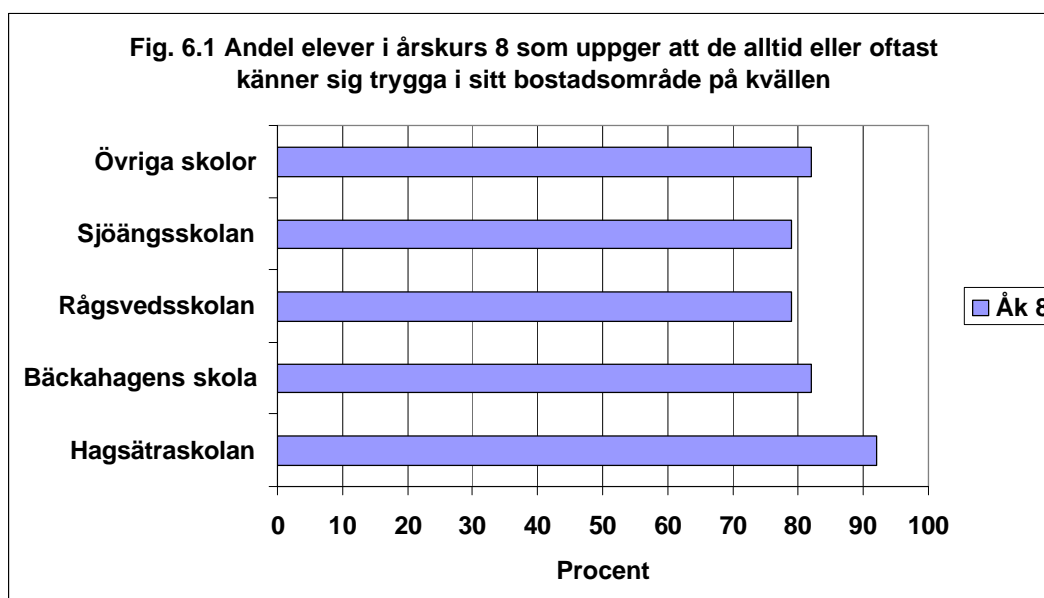
Vid sidan av kön verkar också utländsk härkomst påverka upplevelsen av trygghet. En större andel av svarande med svenskt ursprung uppger att de känner sig trygga i klassrummet, ute på stan och i hemmet.⁹⁷

⁹⁶ Åk 8: P** Killar 59%, tjejer 32 % som känner sig trygga i sitt *bostadsområde utomhus på kvällen*. Åk 8: P** Killar 55 %, tjejer 33 % som känner sig trygga på *diskotek eller nöjesställen*. Åk 8 P** Killar 55 %, tjejer 32 % som känner sig trygga *på buss, tåg och tunnelbana*.

⁹⁷ P** Svarande vars både föräldrar är födda i Sverige 94%, svarande vars båda föräldrar är födda utomlands 84% som är trygga *i hemmet*. P** Svarande vars båda föräldrar är födda i Sverige 90%, svarande vars båda föräldrar är födda utomlands 81% som är trygga *i klassrummet*. P* Svarande med svenskt medborgarskap 47%, svarande med utländskt medborgarskap 19%, som känner sig trygga *ute på stan*.

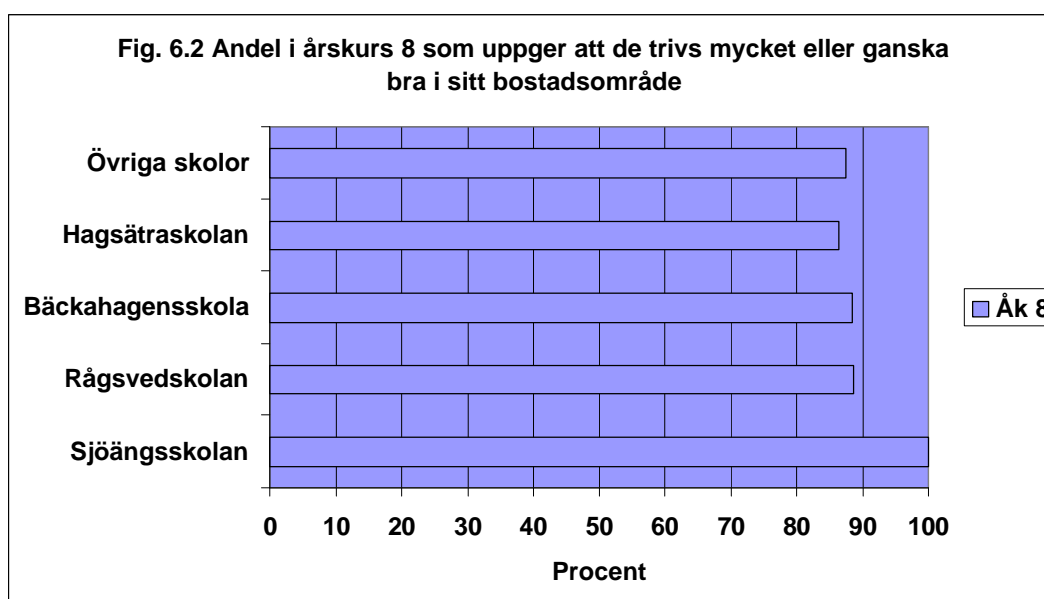
För att kunna jämföra ungas upplevelse av trygghet och trivsel mellan Vantörs stadsdelar har resultatet delats in efter vilka skolor eleverna går på. Endast elever som uppgett att de har ett postnummer som tillhör Vantör har tagits med.

Majoriteten av eleverna i årskurs 8 som är boende i Vantör svarar att de alltid eller oftast är trygga i sina bostadsområden. Det är tämligen små skillnader mellan svaren men mest trygga är de elever som går på Hagsätraskolan (92%). Minst trygga är eleverna som går på Sjöängsskolan och Rågsvedsskolan (79%). (Se figur 6.1)

Totalt antal svarande i årskurs 8 på denna fråga: 245. Bortfall i årskurs 8 på denna fråga: 38.

Det är även en stor andel som har uppgett att de trivs i sina bostadsområden och skillnaderna är tämligen små mellan svaren från de olika skolorna. Av de elever som går på Sjöängens skola uppger 100 procent att de trivs, vilket kan jämföras med att de var bland de minst trygga (jämför figur 6.1 och 6.2).

Totalt antal svarande i årskurs 8 på denna fråga: 258. Bortfall i årskurs 8 på denna fråga: 25.

6.3 Vart vänder de unga sig när de är bekymrade?

När de unga är bekymrade för något är det vanligast att de pratar med sin mamma eller en kompis. Mer än en fjärdedel vänder sig även till sin pappa och till sina syskon. Jämfört mellan de två undersökningsgrupperna är det en något större andel i gymnasiet än i årskurs 8 som väljer att hålla problemen för sig själv. (Tabell 6.5)

Tabell 6.5 Antal och andel (i %) som vänder sig till följande när de är bekymrade

	Åk 8		Gym 2	
	Antal	%	Antal	%
Mamma	197	69	65	50
Kompis	179	63	93	72
Pappa	125	44	36	28
Syskon	82	29	37	29
Flickvän/Pojkvän	51	18	41	32
Annan släkting	42	15	17	13
Inte ngn utan behåller problemen för mig själv	36	13	24	19
Kurator, skolsköterska, lärare eller annan vuxen på skolan	21	7	11	9
Fritidsledare	8	3	2	2
Bris eller annan telefonjour	8	3	2	2
Någon mötesplats på Internet	5	2	2	2
Ungdomsmottagning	4	1	5	4
Någon annan	22	8	6	4

Totalt antal svarande i årskurs 8: 278. Antal bortfall i årskurs 8 på denna fråga: 8.

I årskurs 8 är det vanligare att tjejerna pratar med mamma och att killarna vänder sig till pappa. Det är också en större andel av tjejerna än av killarna som pratar med sina kompisar eller behåller problemen för sig själv.⁹⁸

Bland de svarande med svenskt medborgarskap är det en större andel som svarat att de pratar med sin kompis.⁹⁹

6.4 Stress och ohälsa bland unga

Den vanligaste typen av hälsorelaterade besvär bland ungdomarna är känslan av stress och trötthet. Över hälften av de unga i samtliga undersökningsgrupper uppger att de flera gånger i veckan är trötta under dagarna. Mellan en tredjedel och hälften av ungdomarna har känt sig stressad varje dag eller flera dagar i veckan. En mindre andel av de unga har uppgett att de haft huvudvärk, ont i magen och sovit dåligt på natten varje dag eller flera gånger i veckan.

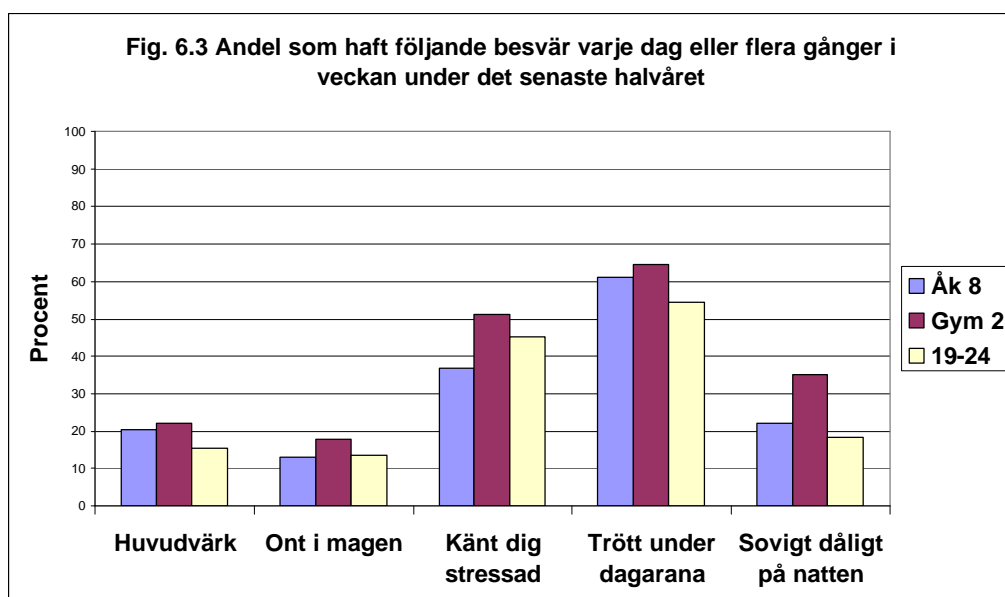
Jämförelsevis mellan de tre undersökningsgrupperna upplever gymnasieeleverna genomgående mer besvär kopplade till stress och ohälsa. Drygt hälften (51%) av de gymnasieelever som har svarat uppger att de känner sig stressade flera gånger i veckan. Gymnasieeleverna skiljer sig också åt från de andra grupperna ifråga om hur många som har uppgett att de har svårt att somna på kvällen. Drygt en tredjedel (35%) av gymnasieeleverna har uppgett de har svårt att somna på kvällen. (Figur 6.5)

⁹⁸ Åk 8: P** Tjejer 76%, killar 61 % som pratar med *mamma*. Åk 8: P** Tjejer 72%, killar 50% som pratar med *kompis*. Åk 8: P* Tjejer 37%, killar 52% som pratar med *pappa*. Åk 8: P* Tjejer 16%, killar 8%, som *behåller problemen för sig själv*.

⁹⁹ Åk 8: P** Svarande som har svenskt medborgarskap 65%, övriga 33% som vänder sig till *kompis*.

Enkätresultatet kan jämföras med Barnombudsmannens enkätundersökning *Barn och unga berättar om stress*. Det framkommer att eleverna i Vantör svarat att de oftare upplever stress i jämförelse med de 400 elever från 17 kommuner som deltagit Barnombudsmannens enkätundersökning. Exempelvis svarar 12 procent av eleverna i årskurs 8 i Vantör att de under det senaste halvåret känt sig stressade varje dag. Samma siffra för högstadiel eleverna i Barnombudsmannens undersökning är 5 procent.¹⁰⁰

I *Barn och unga berättar om stress* framkommer också att skolan är det av åtta svarsalternativ eleverna i högstadiet upplever som mest stressande.¹⁰¹ På andra och tredje plats kommer hemmet/familjen respektive idrottsaktiviteter.¹⁰² Det framkommer att tjejer dubbelt så ofta som pojkarna svarat att hemmet/familjen samt fritiden är orsak till att de känner stress.

Totalt antal svarande i årskurs 8 varierar på delfrågorna mellan 260-270. Bortfallet varierar således mellan 23-13.

I samtliga undersökningsgrupper upplever tjejerna högre grad av stress, trötthet under dagen, huvudvärk och ont i magen.¹⁰³

De unga fick även svara på frågan om det händer att de inte äter lunch och i så fall hur ofta. En femtedel eller mer svarar att de avstår från lunch flera gånger i veckan. Mellan 13 och 15 procent svarar att de avstår en gång i veckan. Majoriteten svarar att det händer någon gång i månaden eller mindre.

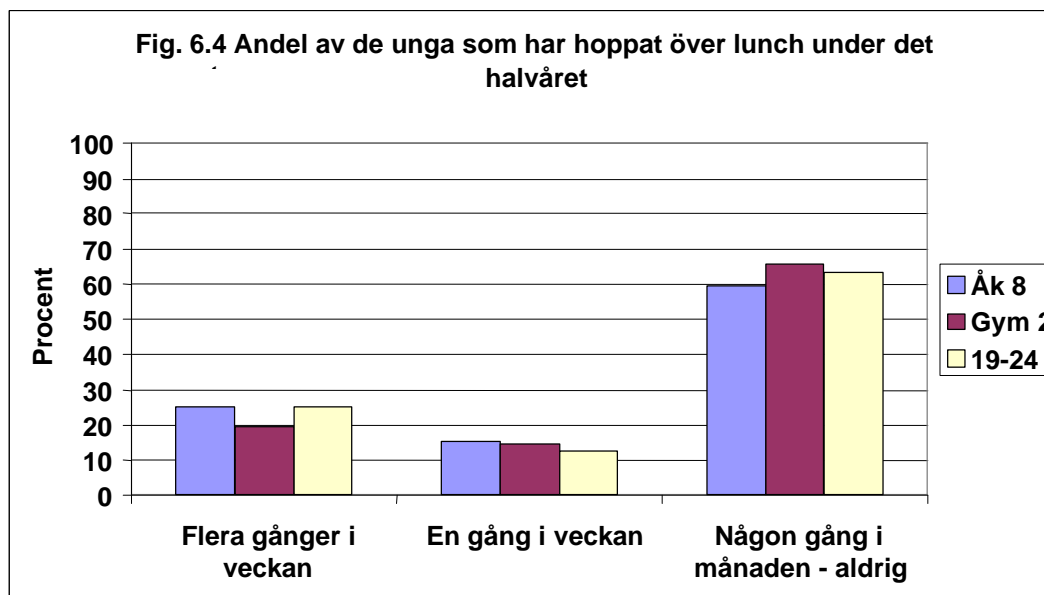
¹⁰⁰ *Barn och unga berättar om stress – Resultat från Barnombudsmannens undersökning bland kontaktklasserna, våren*. Barnombudsmannen rapporterar BR 2004:03, sid. 9

¹⁰¹ *Barn och unga berättar om stress – Resultat från Barnombudsmannens undersökning bland kontaktklasserna, våren*. Barnombudsmannen rapporterar BR 2004:03

¹⁰² Andel elever som angett följande område som orsak till att de upplever stress: Skolan 77%, Hemma 20%, Annat 17%, Idrottsaktiviteter 16%, Fritiden 13%, Kompisar 11%, TV/data/tidningar 8%, Kan inte påverka min vardag 8%.

¹⁰³ Åk 8 P** Tjejer 27%, killar 11%, som svarat de under det senaste halvåret haft **huvudvärk** varje dag eller flera gånger i veckan. Åk 8 P** Tjejer 18%, killar 7%, som svarat de under det senaste halvåret haft **ont i magen** varje dag eller flera gånger i veckan. Åk 8 P** Tjejer 46%, killar 24%, som svarat de under det senaste halvåret **känt sig stressad** varje dag eller flera gånger i veckan. Åk 8 p** Tjejer 68%, killar 50%, som svarat de under det senaste halvåret **känt sig trött** under dagarna varje dag eller flera gånger i veckan.

Det är en något mindre andel av eleverna i gymnasiet jämfört med de övriga åldersgrupperna som uppger att de avstår från lunch flera gånger i veckan. (Se figur 6.4)

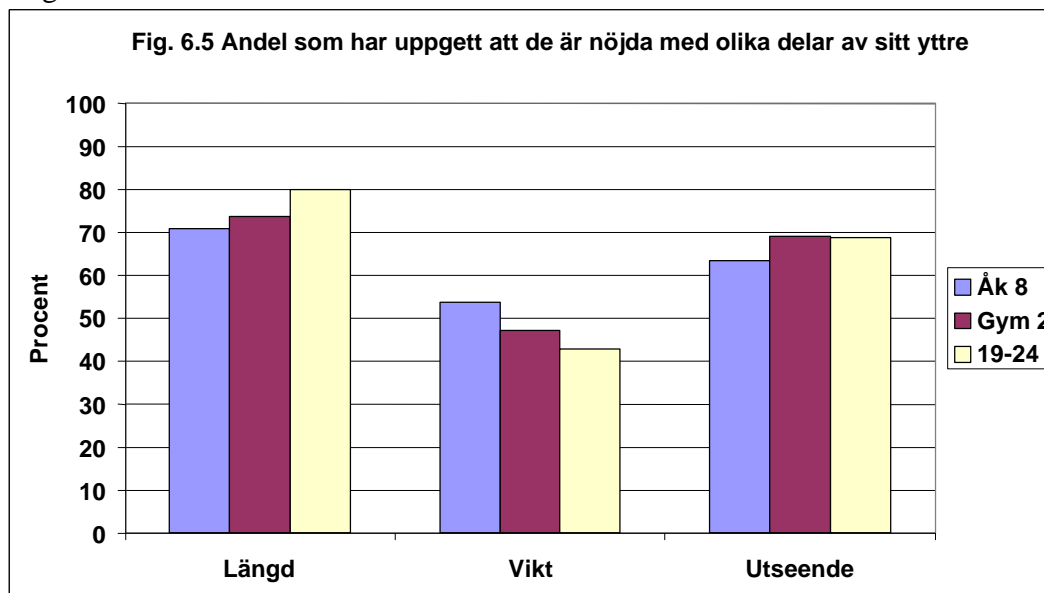

Totalt antal svarande i årskurs 8 på denna fråga: 262. Bortfall i årskurs 8 på denna fråga: 21.

6.5 Hur nöjda är de unga med sitt utseende?

Över hälften av de unga uppger att de är nöjda med sin längd och sitt utseende. Hälften eller mindre är nöjda med kroppsvikten. (Figur 6.6)

De äldre åldersgrupperna är mindre nöjda med vikten medan de yngre är mindre nöjda med längden.

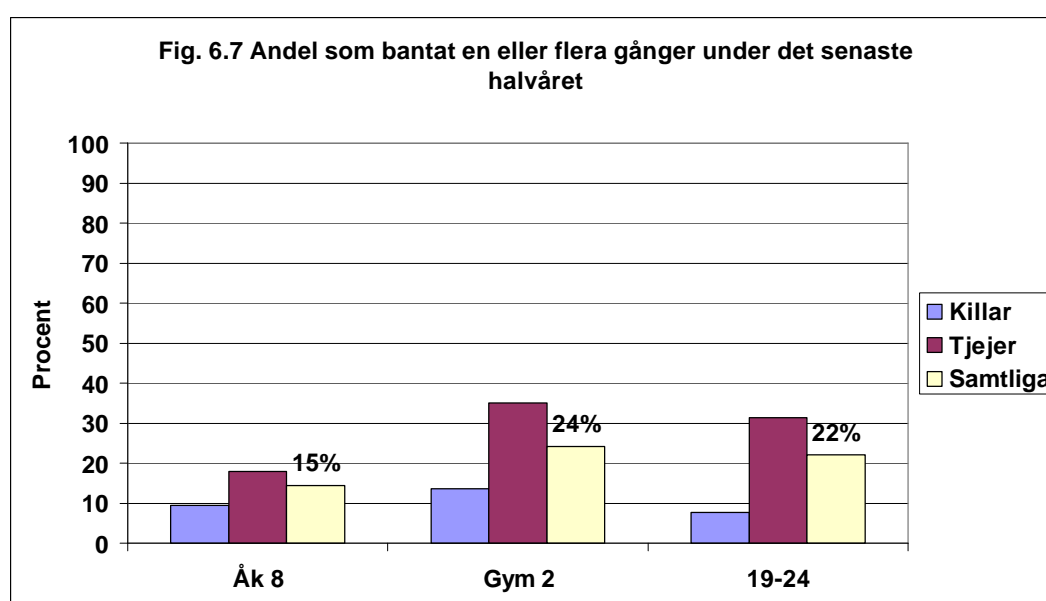
Totalt antal svarande i årskurs 8 varierar på delfrågorna mellan 269-270. Bortfallet varierar således mellan 14-13.

Hur nöjda eleverna är med sitt yttre varierar beroende av kön. En större andel av killarna uppger att de är nöjda med sin vikt och sitt utseende.¹⁰⁴

Det finns även signifikanta skillnader beroende av ursprung. Medan en större andel av eleverna vars föräldrar är födda i Sverige är nöjda med sin längd är det en större andel av eleverna vars föräldrar är födda utanför Sverige som är nöjda med sitt utseende.¹⁰⁵

6.6 Bantning bland unga

Det är 15% eller mer av de unga som uppger att de har bantat en eller flera gånger under det senaste halvåret. Det är en större andel i de två äldre undersökningsgrupperna som har bantat. (Se figur 6.7)

Totalt antal svarande i årskurs 8 på denna fråga: 270. Bortfall i årskurs 8 på denna fråga: 13.

I frågan om bantning finns signifikanta skillnader beroende av kön. En större andel av tjejerna än killarna uppger att de har bantat.¹⁰⁶

Utöver kön finns det också skillnader i förhållande till föräldrarnas sysselsättning. En större andel av dem vars en eller båda föräldrar är arbetslösa, sjukskrivna eller pensionerade uppger att de har bantat.¹⁰⁷

¹⁰⁴ Åk 8: P** Killar 66%, tjejer 45%, som har uppgett de är nöjda med sin vikt. Åk 8: P** Killar 76%, tjejer 54%, som uppgett de är nöjda med sitt utseende

¹⁰⁵ Åk 8: P* Elever vars föräldrar är födda i Sverige 77%, elever vars föräldrar är födda utomlands 59%, som uppgett de är nöjda med sin längd.

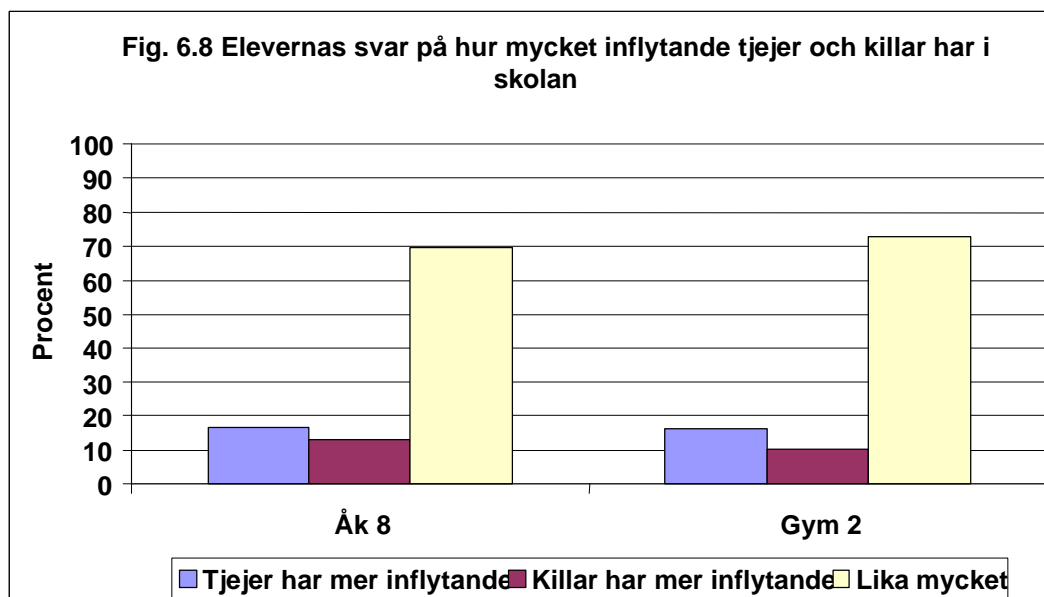
Åk 8: P** Elever med föräldrar födda utomlands 88%, elever vars föräldrar är födda i Sverige 53%, som uppgett de är nöjda med sitt utseende.

¹⁰⁶ Åk 8: p* Tjejer 18%, killar 10%, som bantat en eller flera gånger under det senaste halvåret.

¹⁰⁷ Åk 8: p* Elever vars minst en föräldrar är utanför sysselsättning 25%, elever vars båda föräldrar är i sysselsättning i form av arbete studier eller föräldraledighet 11%, som uppger att de har bantat en eller flera gånger under det senaste halvåret.

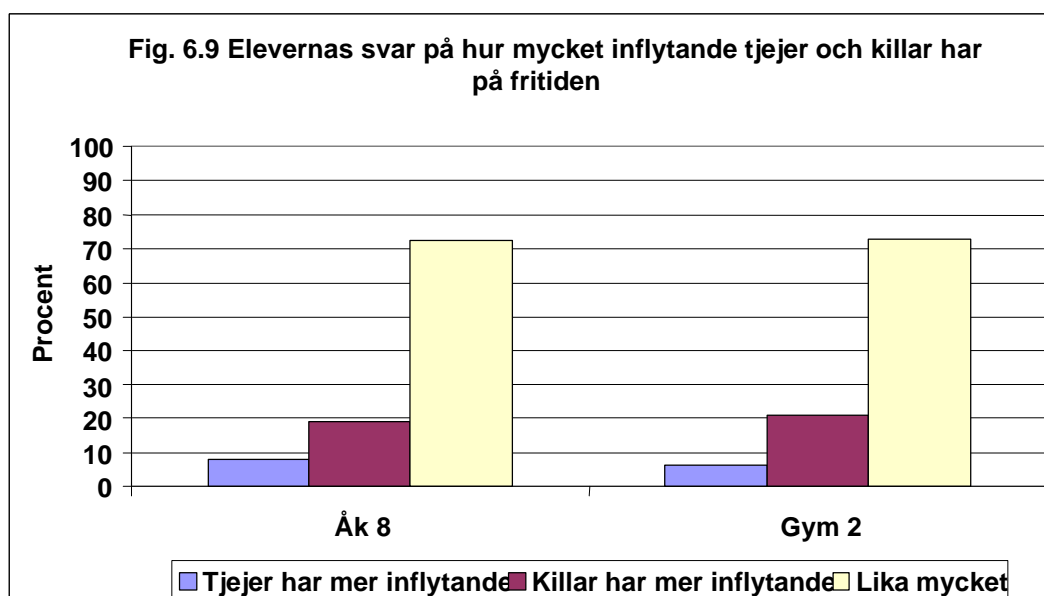
6.7 Jämställdhet bland de unga?

Enkäten har även omfattat frågor om de unga anser att det är jämställt mellan könen i skolan, på fritiden, i föreningar och på arbetet. Eleverna i högstadiet och i gymnasiet fick frågor om hur mycket inflytande de upplever att tjejer respektive killar i deras ålder har i skolan och på fritiden. En majoritet av eleverna i högstadiet och i gymnasiet har svarat att killarna och tjejerna har lika mycket inflytande i skolan. En något större andel anser att tjejerna har mer inflytande jämfört med andel som anser att killarna har mer inflytande i skolan (17 % jämfört med 13% i årskurs 8) (Se figur 6.8.)

Totalt antal svarande i årskurs 8 på denna fråga: 235. Bortfall i årskurs 8 på denna fråga: 48.

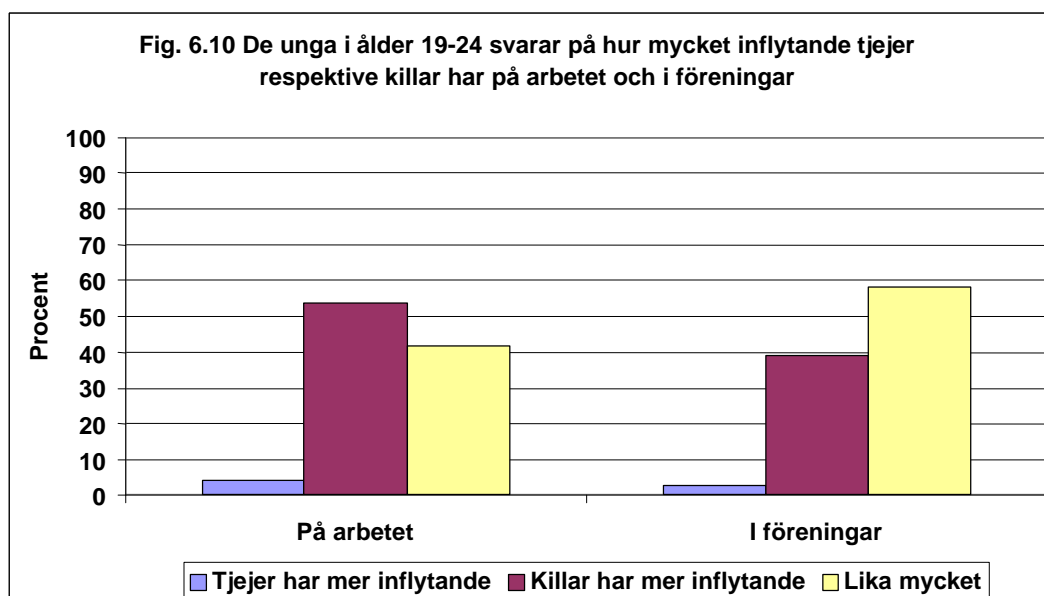
Även då det gäller frågan om inflytande på fritiden är det en majoritet som svarar att killar och tjejer har lika mycket inflytande. I denna fråga är det en större andel av eleverna som uppger att killarna har mer inflytande jämfört med andel som upplever att tjejerna har mer inflytande (19% jämfört med 8% i årskurs 8). (Se figur 6.9.)

Totalt antal svarande i årskurs 8 på denna fråga: 234. Bortfall i årskurs 8 på denna fråga: 49.

Elevernas svar på hur jämställt det är i skolan och på fritiden kan jämföras med Barnombudsmannens rapport *Båda är bäst, typ*. I rapporten, som utgår från enkätsvar från drygt 300 högstadiel elever från elva skolor i landet, framgår att eleverna är överens om att lärarna behandlar dem lika i pedagogiska avseenden i skolan. När det gäller fritiden framkommer det dock att både killar och tjejer verkar anse att killar har större frihet och aktivitet på fritiden. Enligt eleverna får killarna vara ute längre på kvällarna och de deltar i fler aktiviteter än tjejerna.¹⁰⁸

Enkäten till den äldre åldersgruppen omfattade frågor om inflytandet på arbetet och i föreningar. En majoritet av de unga i ålder 19-24 (54%) uppger att killar har mer inflytande på arbetet. Inflytandet uppfattas som mer jämställt i föreningar än på arbetet; mer än hälften (58%) anser att tjejer och killar har lika mycket inflytande i föreningar. Samtidigt är det mer än en tredjedel (39%) som anser att killar har mer inflytande än tjejer i föreningar. (Se figur 6.10.)

¹⁰⁸ *Båda är bäst, typ*, Rapport från barnens myndighet, Barnombudsmannen 2001, sid. 40

7. Unga Vantörbors syn på inflytande och välbefinnande

”Inte riktigt påverka, men jag skulle vilja vara med när dom bestämmer. Så att man vet vad som kommer ändras. Och kunna säga något om jag vill.”

Tjej i årskurs 8 som svar på en fråga om vad hon vill påverka

7.1 Ungas syn på inflytande

Ungdomarna både vill och vill inte påverka

I kapitel 1 togs två olika typer av inflytande upp: brukarinflytande och inflytande genom påverkan. Enkätresultatet kan sägas visa på ett intresse bland ungdomarna för båda typerna av inflytande. Det är dock en splittrad bild som tecknas när det gäller inflytande genom påverkan.

Enligt undersökningen vill majoriteten kunna utöva *brukarinflytande* i skolan. Eleverna vill vara med och bestämma om olika saker i skolan, såsom skolmiljön, läromedel, vad man får lära sig, etc.

Enkätresultatet talar även för ett visst intresse för *inflytande genom påverkan*. Enligt svaren finns det ett intresse för samhällsfrågor och en politisk handlingsbenägenhet bland de unga. Det framgår också att de anser att det är viktigt att de ungas syn på olika frågor tas tillvara. Exempelvis anser över hälften att det är viktigt att beslutsfattare regelbundet träffar unga för att diskutera viktiga frågor.

Samtidigt som svaren på flera frågor talar för ett intresse för att påverka signalerar andra frågesvar det motsatta. Över hälften av eleverna i årskurs 8 säger sig inte vara intresserade av politik, vill inte påverka i frågor som rör kommunen och vill inte själva träffa beslutsfattare regelbundet för att diskutera viktiga frågor.

Det är dock, även om det proportionellt sett är en mindre del, ändå ett förhållandevis stort antal individer som säger sig vara intresserad av politik (180 personer) och av att träffa beslutsfattare regelbundet (151 personer).

I tolkningen och värderingen av resultatet är det även viktigt att beakta att respondenterna såväl sinsemellan som i förhållande till den som gör tolkningen kan ha definierat begrepp olika. Exempelvis kan det förhållandevis låga intresset för politik återspegla den negativa klang som begreppet politik och politiker har fått i medias rapportering. Vidare kan det till grund för det låga intresset för att påverka i frågor som rör kommunen finnas en okunskap om vilka frågor som ingår i kommunernas ansvarsområden. Om man betraktar de områden som ungdomarna vill satsa på, och om man ser till svaren på enkätens öppna frågor om vad de vill påverka, återkommer flera områden som ingår i kommunernas ansvar. Därmed verkar det finnas ett intresse för kommunala frågor även hos ungdomarna.

Intresse för att påverka i olika frågor och inom skilda former

Ungdomarna är enligt enkäten intresserade av flera olika frågor och kan tänka sig att agera i olika former. I likhet med vad som har kommit fram i tidigare undersökningar verkar de svarande inte sätta medlemskap i politiska partier i första rummet. Ungdomarnas vanligaste aktivitetsformer är att skriva på namninsamlingar, skriva insändare, bära märken som

uttrycker en åsikt och delta i demonstrationer. Detta är aktivitetsformer som bland annat har gemensamt att de inte är så tidskrävande och att de kan vara av engångskaraktär eller åtminstone inte ställer krav på regelbundenhet.

Det handlar också om aktivitetsformer som inte sällan används för att uttrycka sina åsikter om enskilda sakfrågor. Aktivitetsformerna kan signalera att ungdomarna är beredda att agera när det är en fråga som de anser är värd att engagera sig i. Enkäten definierar inte vilka frågor som ungdomarna är särskilt intresserade av att påverka i utan kan snarare sägas indikera en stor spännvidd i ungdomarnas intressesfär. Enligt enkätens öppna frågor är de unga intresserade av flera frågor. Inte förvånande verkar dock frågor som ligger nära deras egen vardagliga situation vara högt prioriterade av de unga och de skulle därmed kunna vara särskilt intresserade av att påverka inom dessa. Skola, drog- och brottsförebyggande arbete, att minska arbetslösheten bland unga och att minska ungas psykiska ohälsa rankas högt av de unga. Samtidigt är också frågor som inte är primärt ungdomsrelaterade, såsom sjukvård och barn- och äldreomsorg, högt prioriterade.

Det verkar finnas begränsade kunskaper om hur man påverkar och ett missnöje med dagens möjligheter att påverka

Samtidigt som enkätresultatet talar för ett intresse för att påverka har enkäten gett flera tecken på att de ungas *kunskaper* om hur de kan påverka är begränsade och på att de bedömer sina *möjligheter* att påverka som små. Det vanligaste svaret på frågan om vart de unga vänder sig för att påverka är att de inte vet. Vidare är det mindre än en femtedel av de svarande som anser att de har stora möjligheter att föra fram sina åsikter till dem som bestämmer i kommunen. Denna bedömning skulle kunna signalera ett missnöje med påverkansmöjligheterna bland de unga.

Det finns också tecken på missnöje när det gäller elevernas brukarinflytande. Andelen av eleverna som *vill* vara med och bestämma om olika saker i skolan är betydligt större än andelen som upplever att de *får* vara med och bestämma.

Enkäten kan däremot inte sägas uttrycka ett missnöje vad gäller fördelningen av inflytande mellan killar och tjejer i skolan och på fritiden på så sätt att fördelningen anses vara ojämn. Enligt enkäten anser majoriteten av ungdomarna att inflytandet är jämt fördelat mellan killar och tjejer i skolan och på fritiden. Det är även en majoritet av de svarande som anser att tjejer och killar har lika mycket inflytande i föreningar. Det är dock också en stor andel som anser att killar har mer inflytande. Enligt enkäten uppfattas inflytandet som ojämnt fördelat på arbetet där det vanligaste svaret är att killar har mer inflytande.

Enligt enkätresultatet bedömer ungdomarna att möjligheterna att påverka sin förenings verksamhet är större än möjligheterna att föra fram sina åsikter till dem som bestämmer i kommunen. I årskurs 8 anser 16 % att de har stora möjligheter att föra fram sin åsikt till de som bestämmer i kommunen medan det är 44% som anser att de i stor utsträckning får vara med och påverka sin förenings verksamhet.

Personer med utländsk bakgrund och personer med föräldrar utanför sysselsättningen är mer intresserade av att påverka

Tidigare valbeteendeundersökningar har pekat på att deltagandet är lägre bland yngre, personer med utländsk ursprung och bland låginkomsttagare. Mot bakgrund av detta kan

enkätresultatet tyckas vara förvånande eftersom personer med utländskt ursprung och personer med föräldrar utanför sysselsättningen verkar vara mer intresserade av att påverka.

Enligt ungdomsenkäten är personer med *utländsk bakgrund* mer intresserade av politik än personer med svensk bakgrund och de anser i högre utsträckning att de har fått lära sig mycket om hur de kan påverka. Även då det gäller skola och föreningsliv uppger elever med utländsk bakgrund i högre grad att de får vara med och påverka verksamheten.

Motsvarande gäller även i förhållande till *föräldrarnas sysselsättning*. Svarande med minst en förälder som är arbetslös, sjukskriven eller pensionerad vill enligt enkäten påverka i högre utsträckning. Enligt enkäten anser de också i högre utsträckning att de har stora möjligheter att föra fram sina åsikter till dem som bestämmer.

Även då det gäller *kön* finns skillnader mellan elevernas upplevelse av inflytande. Enligt enkäten tycker killarna i högre utsträckning att de har fått lära sig mycket om hur de kan påverka samhället. En större andel av killarna uppger också att de får påverka i skolan och i föreningar.

Frågor att diskutera och ta ställning till i det fortsatta arbetet

Enligt enkäten finns det således ett visst intresse bland de unga för att påverka men det verkar också finnas ett missnöje med dagens påverkansmöjligheter. I den fortsatta diskussionen mellan nämnd, förvaltning och ungdomar om utvecklingen av ungdomsinflytandet är det framförallt två områden som är angelägna att ta ställning till utifrån enkätresultatet och ställa i relation till vad andra undersökningar visar.

Ett område gäller *ungdomarnas kunskaper om, och syn på, sina påverkansmöjligheter*. Som beskrevs i kapitel 2 är detta ett område som förvaltningen redan arbetar med genom att informera om hur invånarna kan utöva, det som här har benämnts, inflytande genom påverkan. Skolorna och fritiden är ålagda att utveckla brukarinflytandet och arbetar med detta på flera olika sätt.

Enkätresultatet ger dock skäl att både inom skolorna/fritiden och på övergripande nivå inom förvaltningen ånyo ta ställning till om det behövs mer information eller information på annat sätt. Viktiga frågor att ta ställning till är i vilket syfte informationen i så fall behövs – för att öka kännedomen om påverkansmöjligheterna eller för att påverka attityden till de möjligheter som finns? När det gäller det senare kan det handla om åtgärder för att belysa demokratins villkor.

Ett annat område för vidare övervägande är *om enkätresultatet ska tolkas som ett uttryck för att nya former behövs*, både vad gäller brukarinflytande och inflytande genom påverkan, och hur dessa former i så fall ska utformas. Enkäten signalerar att ungdomarna är drivna av enskilda sakfrågor och att de kan tänka sig att agera i olika former. En regelbunden form för inflytande verkar dock, som nämnts, inte vara det primära för ungdomarna. Resultatet från enkäten överensstämmer med vad tidigare undersökningar har visat på när det gäller vilka inflytandekanaler som ungdomarna föredrar. Rädda Barnen har också betonat vikten av att begränsa rådfrågningen till de barn och unga som berörs av den aktuella frågan utifrån ålder, bostadsområde, funktionshinder etc. Vidare poängterar Rädda Barnen fördelarna med att välja en trygg miljö för mötet där de unga känner sig hemma, exempelvis skolan eller

fritidsgården.¹⁰⁹ Mot bakgrund av detta kan de samlingspunkter – fysiska och virtuella – som enkäten har visat på vara lämpliga att beakta i den fortsatta diskussionen.

Dessa samlingspunkter skulle kunna användas som utgångspunkter för informationsspridning och för dialog mellan de unga och nämndens ledamöter. Där finns ungdomarna redan samlade, det är en miljö och ett sammanhang de är bekanta med och de har redan vikt tid för att ingå i dessa sammanhang. En av samlingspunkterna är föreningarna då fyra av fem elever i årskurs 8 har varit med i någon förening. En annan samlingspunkt är Internet. Av de svarande i årskurs 8 har 62% uppgett att de surfar på nätet varje dag.

Det är dock viktigt att beakta de skillnader som enkäten har visat när det gäller hur pass vanligt det är att olika grupper utnyttjar en viss kanal, t.ex. har enkäten visat att personer med utländsk bakgrund i lägre utsträckning är föreningsaktiva samtidigt som de verkar vara mer benägna att ta personliga kontakter med beslutsfattare. Det behöver bland annat därför undersökas närmare hur samlingspunkterna skulle kunna utnyttjas så att det skapas lika möjligheter.

Men det är också viktigt att närmare se över vilka vägar som kan användas för att bättre belysa de olika formernas konsekvenser. Exempelvis, om man i de efterföljande diskussionerna överväger att införa en chatt för politiker och unga bör man beakta vad detta innebär för politikerna i tillgänglighet på chatten. Man bör också beakta vilka rutiner som behövs för att förhindra att rasistiska och andra diskriminerande uttalanden sprids och hur sajten kan marknadsföras.

7.2 Ungas upplevelse av välbefinnande

God stämning i skolan – men killar och personer med utländsk bakgrund är mindre trygga i skolan

Enkätresultatet visar att en majoritet av eleverna tycker att det är positiv stämning och god sammanhållning i skolan och att eleverna är trygga på väg till/från och i skolan. En majoritet av eleverna uppger även att de är nöjda med de andra eleverna, lärarna, skolan i sin helhet och skolmiljön inne. Skolk verkar enligt enkätresultatet inte vara så vanligt i årskurs 8, men är något vanligare i gymnasiet.

Samtidigt med dessa tecken på en positiv skolmiljö uppger en majoritet av eleverna att det förekommer grovt språk i skolan. En fjärdedel uppger att det förekommer våld och en något mindre andel uppger att mobbning är ett stort problem. Enligt enkäten är det dock en majoritet som tycker att skolan gör mycket för att förhindra mobbning och annan kränkande behandling.

Enkätresultatet pekar vidare på ett samband mellan upplevelsen av trygghet i skolan och ursprung. Personer med utländsk bakgrund har i lägre utsträckning svarat att de är i trygga i klassrummet och har i högre utsträckning svarat att det förekommer rasism i skolan jämfört med de svarande med svensk bakgrund. Även kön verkar påverka upplevelsen av trygghet. Killarna har i högre utsträckning än tjejerna uppgett att det förekommer rasism och mobbning i skolan.

¹⁰⁹ *Det handlar om demokrati – om konsten att öka barns inflytande över kommunala beslut*, Rädda Barnen, 2004, sid. 15, 28

Ungdomarna är trygga och trivs i sina bostadsområden på dagen – men tjejer och personer med utländsk bakgrund är mindre trygga

Majoriteten av de svarande är trygga och trivs i sina bostadsområden. Dock har en relativt låg andel av de svarande i gymnasiet svarat att de alltid är trygga hemma (43% i gymnasiets årskurs 2 jämfört med 92% i årskurs 8 och i åldersgruppen 19-24 år).

En mindre andel av de svarande har erfarenhet av hot, stöld och våld. Men, även om det är en proportionellt sett mindre andel av de svarande som har den typen av erfarenheter, är det samtidigt 70 personer som har svarat att de blivit hotade och 46 personer som har blivit utsatta för våld.

Våldet sker främst i skolan och ute på stan. De platser där minst andel alltid känner sig trygga är: ute på stan, utomhus i bostadsområdet på kvällen, på diskotek och på allmänna kommunikationsmedel.

I likhet med upplevelsen av trygghet i skolan så varierar även upplevelsen av trygghet utanför skolan beroende av bakgrund. Personer med svensk bakgrund är enligt svaren tryggare såväl i hemmet som ute på stan, jämfört med personer med utländsk bakgrund.

Upplevelsen av trygghet verkar även variera beroende av kön. Tjejerna har i lägre utsträckning än killarna svarat att de alltid är trygga utomhus i bostadsområdet, på allmänna transportmedel och på diskotek och nöjesställen.

Symtom på stress och ohälsa är inte ovanligt – och mer vanligt hos tjejer

En tredjedel eller mer uppger att de återkommande upplever trötthet och stress. Minst en tiondel har flera gånger i veckan andra fysiska symtom på stress, såsom att de sover dåligt om nätterna, har huvudvärk eller har ont i magen.

Majoriteten av de svarande är nöjda med sitt utseende och sin längd. Däremot är det en något mindre andel som är nöjd med sin vikt; hälften eller mindre är nöjda med sin vikt.

I likhet med andra undersökningar kring ungas psykiska hälsa visar enkätresultatet att tjejerna upplever mer symtom på stress än killarna. Exempelvis är det en mer än dubbelt så stor andel av tjejerna än av killarna som instämmer i påståendet att de har huvudvärk och ont i magen flera gånger i veckan.

Även när det gäller utseende, vikt och längd finns det skillnader mellan kön. Tjejerna är i högre grad än killarna missnöjda med sitt utseende och sin vikt. Enligt enkätresultatet är också bantning vanligare bland tjejer än bland killar.

Ungdomarna verkar vara nöjda med sin fritid – men personer med svenskt ursprung mer nöjda

Enkätresultatet visar att merparten av ungdomarna tycker att de har lagom med fritid och att de anser att det finns mycket att göra av det de är intresserade av. Ungdomarna ägnar sig ofta åt idrott och åt datorer. En stor del av ungdomarna är också föreningsaktiva, främst i idrottsföreningar.

Däremot verkar intresset för vissa typer av kulturella aktiviteter vara mindre. En fjärdedel har svarat att de aldrig går på teater och balett. Besök på museum, utställningar och konserter hör

inte heller till vanligheterna. Ungdomarnas intresse för kulturella aktiviteter kan jämföras med elevernas prioritering av 20 olika områden där stödet till kulturverksamheter för unga rankades lägst. Kultur är dock ett omfattande begrepp och även om en stor andel inte går på teater eller balett behöver det inte betyda att de är ointresserade av andra kulturella aktiviteter. På enkätens öppna fråga om vilka fritidsaktiviteter ungdomarna saknar i Vantör tog de upp andra typer av kulturella aktiviteter såsom rep- och danslokaler, ställen för att lyssna på musik, bibliotek där man får prata, etc.

Hur pass nöjd man är med sin fritid verkar variera beroende av ursprung. Personer med utländsk bakgrund har i högre utsträckning svarat att de har ”så mycket fritid att de inte vet de ska göra av sin tid”. Samtidigt har de i lägre utsträckning än personer med svensk bakgrund svarat att det finns mycket att göra av det de är intresserade av på fritiden. En större andel av unga med utländsk bakgrund förefaller således ha brist på sysselsättning. Svarande med svenskt ursprung är enligt enkäten också mer föreningsaktiva och motionerar mer. Även killarna har i högre utsträckning än tjejerna svarat att de motionerar.

Utvecklingsområden

Majoriteten av eleverna är således enligt enkäten trygga i och utanför skolan och är nöjda med sin fritid. En stor andel verkar också må bra. Denna positiva bild till trots pekar enkäten på två utvecklingsområden, i synnerhet när upplevelsen av välbefinnande sätts i relation till strukturvariablerna. I det fortsatta arbetet bör nedanstående områden ställas i relation till vad andra aktuella undersökningar visar. Exempelvis kan resultatet ställas i relation till Stockholms Stads drogvaneundersökning och Utrednings- och statistikkontorets kommande drogvaneundersökning.¹¹⁰

Det ena området som kan diskuteras vidare är trygghet för alla, oavsett kön och ursprung. Det som särskilt kan uppmärksammas i den fortsatta diskussionen är tjejernas trygghet utanför skolan och tryggheten både i och utanför skolan för ungdomar med utländsk bakgrund.

Det andra området gäller ungdomarnas, och i synnerhet tjejernas, hälsa. Det handlar om stress och om olika symptom på det. Men det handlar också om bantning, synen på sitt utseende och om ungdomarnas kost- och motionsvanor. När det gäller det senare har det i undersökningen kommit fram att en tredjedel av ungdomarna i årskurs 8 avstår från lunchen minst en gång i veckan. Skolmaten tillhör också de områden i skolan som ungdomarna är minst nöjda med.

7.3 Inflytande och välbefinnande

Den offentliga debatten utgår ibland från ett samspel mellan de två områdena som denna rapport har behandlat, inflytande och välbefinnande. Delaktighet och inflytande ses som grunden för folkhälsan. Utifrån detta är det rimligt att tänka sig att det är samma grupper som är framträdande när det gäller både inflytande och välbefinnande. Personer som anser sig ha goda möjligheter till inflytande mår också bra. Enkätresultatet kan dock inte sägas stödja att ett sådant samband finns.

¹¹⁰ Stockholms Stads drogvaneundersökning genomfördes 2004 och omfattar samtliga elever i grundskolans åk 9 samt gymnasiet årskurs 2. I denna ingår frågor om skolmiljö och elevinflytande. Resultatet för Stockholms Stads Utrednings- och statistikkontors (USK) skolundersökning beräknas vara färdigt augusti/september 2005.

När det gäller *inflytande* framträder personer med utländskt ursprung, och personer som har minst en förälder utanför sysselsättningen, som de som är mest intresserade av politik och av att påverka. De verkar också vara mer säkra på hur man går tillväga för att påverka och verkar vara mest nöjda med påverkansmöjligheterna. Även killar förefaller vara mer säkra på hur man kan påverka.

Inom området *välbefinnande* är det däremot inte entydigt samma grupp som framträder. Killarna är mer trygga utanför skolan än tjejerna. Killar upplever enligt enkäten också mindre stressymptom och är mer nöjda med sitt utseende och sin vikt. Även ursprung tycks återspegla sig på upplevelsen av trygghet. Personer med svenskt ursprung verkar enligt enkäten vara mer trygga såväl i som utanför skolan.

Om de två områdena *inflytande och välbefinnande* ställs i relation till varandra går det i viss utsträckning att säga att det är samma grupp som framträder när det gäller kön, killarna. Däremot förefaller det inte finnas något sådant samspel mellan de två områdena när det gäller ursprung utan där verkar förhållandet snarare vara det omvända.

7.4 Vidarutvecklade strukturvariabler?

Strukturvariablerna som analysen har utgått från har som framgått visat på ett antal skillnader. Om undersökningen upprepas om ett antal år kan det därför vara intressant att igen använda dessa variabler, eventuellt med vissa förändringar av dem för att öka deras förklaringsvärde.

Exempelvis kan variabeln som kontrollerar för socioekonomi kompletteras med en variabel som återspeglar skillnader i inkomst. I denna studie har föräldrarnas sysselsättning använts som en socioekonomisk variabel. Svarande som har minst en förälder som är arbetslös, sjukskriven eller pensionerad har grupperats som utanför sysselsättningen. Det behöver dock inte vara detsamma som att hushållet kan räknas till låginkomsttagarna. En variabel som tydligare återspeglar inkomst skulle därför kunna vara ett bra komplement. Det har dock tidigare visat sig vara svårt att få de svarande att lämna korrekta uppgifter om respektive hushålls inkomst i enkäten.

En annan fråga att överväga vid en eventuell upprepning av undersökningen är nyttan av att använda tre variabler för ursprung. Det är delvis samma grupper svarande som återkommer i de tre variablerna. Personer med utländskt medborgarskap är troligen själva födda utomlands och av föräldrar som är födda utomlands.

I denna studie har inte gjorts någon skillnad inom gruppen utländskt ursprung mellan olika länder eftersom det skulle medföra små grupper. En sådan indelning kan dock övervägas vid en ny undersökning. Vidare kan man överväga om ursprungsvariabeln ska kompletteras med en variabel som återspeglar om de svarande är uppväxta i Vantör eller inflyttade för att undersöka om skillnaderna handlar om de svarande är inflyttade eller om de är inflyttade från ett annat land. Enkäten bör i så fall omfatta en fråga om uppväxtort.

I denna studie har skolorna använts som en strukturvariabel. Denna variabel skiljer sig dock åt från de övriga variablerna kön, ursprung och socioekonomi som på ett annat sätt får anses vara strukturellt givna. Skoltillhörighet har använts främst för att kontrollera för olika skillnader mellan de områden som ingår i Vantör. Postnummerna har inte kunnat användas eftersom dessa inte är grupperade på ett enhetligt sätt i förhållande till stadsdelarna i Vantör.

Om bostadsområde framgår av enkätens bakgrundsfrågor skulle detta kunna användas för att kontrollera för skillnader mellan områdena, t.ex. vad gäller upplevelsen av trygghet.

Ett annat sätt att utveckla och fördjupa analysen är att studera samspelet mellan de tre olika delarna: kön, ursprung och socioekonomi. Exempelvis vilket förhållande har mest påverkan på upplevelsen av trygghet i skolan – kön eller ursprung? Betyder resultatet att killar med utländskt ursprung är minst trygga i skolan och att tjejer med svenskt ursprung är mest trygga?

Ett annat samspel som skulle kunna vara intressant att belysa närmare är förhållandet mellan intresse för att påverka, kunskaperna om hur man kan påverka och synen på möjligheterna att påverka. I analysen av enkätunderlaget undersöktes om det var möjligt att studera sambandet mellan dessa frågor. Det fanns dock inte en tillräckligt bra variabel i enkäten för att mäta elevernas kunskap om hur de kan påverka. Enkäten skulle då behöva omfatta t.ex. en fråga om hur eleverna bedömer sina kunskaper eller så skulle kunskaperna behöva mätas på något annat, mer objektiva sätt.

Referenser

Barnombudsmannen rapporterar BR 2004:03, *Barn och unga berättar om stress – Resultat från Barnombudsmannens undersökning bland kontaktklasserna, våren 2003.*

Barnombudsmannen (2001) *Båda är bäst, typ - Rapport från barnens myndighet*

Johansson, Folke och Karlsson, Lars (2004) *Utvärdering av demokratiseringen inför Europaparlamentsvalet 2004*, Göteborgs Universitet

Regeringens ungdomspolitiska proposition 2004/05:2 *Makt att bestämma – rätt till välfärd.* 2004/05:KrU2, rskr 2004/05:94

Rädda barnen (2004) *Det handlar om demokrati – om konsten att öka barns inflytande över kommunala beslut*

Statistiska Centralbyrån (SCB) *Allmänna valen 2002*

SOU 1997:71 *Politik för unga – slutbetänkande från den ungdomspolitiska kommittén*

SOU 2001:48 *Att vara med på riktigt: kapitel 11 Barn och ungdomar*

Ungdomsstyrelsen, *UNG 2003*

Ungdomsstyrelsen (2003:1) *De kallar oss unga: Ungdomsstyrelsens attityd- och värderingsstudie 2003*

Ungdomsstyrelsen (2004) *Att planera för inflytande och delaktighet: del 6 i serien Hej kommun!*

Ungdomsstyrelsen (2004:4) *Ung 2004: Fjärde årets uppföljning av den nationella ungdomspolitiken*

www.fhi.se

www.scb.se

Uppgifter från Stockholms Stad:

Budget 2005 för Stockholms Stad och inriktning för 2006 och 2007 samt utvecklingsdirektiv 2005-2007 för koncernen Stockholms Stadshus AB, Borgarrådsberedningen 2004-10-06

Demokratiplan för Vantör, 2003-12-18, Dnr 004-371/2003

Program för Vantör, 2003-2006

Protokollsutdrag 2003-12-18, § 234 Godkännande av projektet "Ökat ungdomsinflytande i Vantör" inom ramen för stadsdelsförnyelsen. Beslutet baserat på Tjänsteutlåtande 2003-11-25, Dnr 503-498/2003

Verksamhetsplan 2004, Vantörs stadsdelsnämnd, Dnr 102-449/03, beslutsdatum 2003-01-30

Verksamhetsplan 2005, Vantörs Stadsdelsnämnd, Dnr 102-442/04

www.stockholm.se/usk

Bilaga 1: Ungdomspolitiskt handlingsprogram

Ur: Makt att bestämma – rätt till välfärd. En sammanfattning av regeringens ungdomspolitiska proposition 2004/05:2

Insatser för att ge fler ungdomar möjlighet till en bra utbildning

Alla barn och ungdomar har rätt till en god och likvärdig start i livet. Kunskap ger självförtroende, makt och frihet att göra sina egna livsval. Utbildning kan utjämna olikheter i fördelning av välfärd och inflytande. Skolan ska främja kunskap, vetgirighet, kreativitet och kritiskt granskande. Regeringen anser att det behövs ytterligare insatser för att ge fler ungdomar möjlighet till en bra utbildning och avser därför att ta initiativ till att

- ? avsätta 225 miljoner kronor under 2006 och 2007 för strategiska utvecklingsinsatser i syfte att stärka skolor i segregerade områden,
- ? stärka elevinflytandet i skolan genom bland annat inflytanderåd
- ? stärka skyddet mot kränkningar av elever i skolan,
- ? satsa 450 miljoner kronor från och med den 1 juli 2006 för att stärka de individuella programmen, vilka bör bedrivas på heltid, samt att
- ? förtydliga kommunernas ansvar att hålla sig informerade om hur ungdomar som inte går i, eller har fullgjort gymnasiet och som inte fyllt 20 år sysselsätter sig. Syftet är att erbjuda lämpliga individuella åtgärder till dem som inte är sysselsatta.

Insatser för att förenkla ungdomars inträde på arbetsmarknaden

Hög sysselsättning är avgörande för ekonomisk tillväxt och grunden för samhällets välfärd. Arbete ger också en egen försörjning och stärker självkänslan. Särskilt allvarligt är det när unga människor som försöker etablera sig på arbetsmarknaden istället hamnar i passivitet. De riskerar att mista tron på sig själva och samhället. Alla människor ska ha möjlighet till utbildning, arbete och ett livslångt lärande. För att ytterligare förbättra kvaliteten inom arbetsmarknadspolitiken för ungdomar avser regeringen att ta initiativ till bland annat att

- ? tillsätta en nationell koordinator som ska undersöka förutsättningar, samt utarbeta metoder, för arbetsmarknadens parter att sluta avtal som gör det möjligt för ungdomar att snabbare etablera sig på arbetsmarknaden,
- ? förändra arbetsrättslagstiftningen i syfte att underlätta för dem med tidsbegränsade anställningar att få ett fast arbete och för att stärka föräldraledigas ställning på arbetsmarknaden,
- ? alla inskrivna ungdomar ska inom 14 dagar, tillsammans med arbetsförmedlingen, utarbeta en individuellt utformad handlingsplan,
- ? ge samtliga ungdomar som, trots handlingsplan och handledning inte fått arbete inom 90 dagar, erbjudande om organiserad jobbsökaraktivitet av arbetsförmedlingen,
- ? möjliggöra anställningsstöd under 2005 för ungdomar mellan 20 och 25 år från sex månaders inskrivningstid,
- ? inleda försöksverksamhet med så kallade Navigatorcentrum, där lokala ideella initiativ ska kompletteras med ett antal kommuners kontinuerliga arbete med arbetslösa ungdomar,
- ? inleda försöksverksamhet med ideella mentorer från föreningslivet för unga arbetslösa samt att
- ? fortsätta stödja organisationer som främjar ungdomars entreprenörskap och stimulera samverkan mellan skolan och dessa organisationer.

Insatser för bostadsförsörjning för ungdomar

Målet för bostadspolitiken är att alla ska ges förutsättningar att leva i goda bostäder till rimliga kostnader och i en stimulerande och trygg miljö inom långsiktigt hållbara ramar. Bostadssituationen i framför allt landets storstäder är dock bekymmersam, vilket främst drabbar ungdomar. I detta sammanhang avser regeringen att förbättra ungdomars möjligheter till eget boende genom att ta initiativ till att

- ? under en treårsperiod tillsätta en nationell bostadssamordnare med uppgift att arbeta fram förslag på konkreta åtgärder för att underlätta ungdomars tillträde till bostadsmarknaden,
- ?uppmärksamma pilotprojekt som syftar till bra och billiga bostäder som unga personer under 30 år kan efterfråga, samt att
- ? vidta särskilda åtgärder för att underlätta ungdomars tillträde till bostadsmarknaden, Som ett första steg bör ungdomars förutsättningar att förvärva eller hyra en egen bostad ses över.

Initiativ för hälsa och trygghet för alla ungdomar

Det stora flertalet ungdomar mår bra samtidigt som utsattheten och ohälsan ökar hos vissa grupper. En ökande andel ungdomar upplever stress, huvudvärk, ångest, sömnbesvär och svårigheter att klara vardagen. Flickor i alla åldrar uppger att de mår sämre än vad pojkar uppger. Unga homo- och bisexuella och transpersoner befinner sig i en särskild utsatt hälsosituation, bland annat på grund av diskriminering och fördomar. Regeringen avser att ta initiativ till att

- ? låta genomföra en analys av ungdomars livssituation utifrån stress och dess konsekvenser för den psykiska hälsan,
- ? initiera en översyn av möjligheterna att skapa ett enhetligt nationellt system för att följa upp ungdomars hälsa över tid, samt att
- ? lyfta fram ungdomar med psykisk ohälsa i den nationella handlingsplanen för hälso- och sjukvård. Ett sätt att stärka denna process kan vara att utveckla det förebyggande arbete som utförs vid ungdomsmottagningarna.

Regeringens ambition är att ungdomar inte dricker alkohol under uppväxten. De senaste åren har trenden mot ökad alkoholkonsumtion bland yngre ungdomar brutits. Detsamma gäller för narkotikamissbruket bland de yngre åldersgrupperna. Denna positiva utveckling visar att de insatser som gjorts hittills har gett resultat och måste utvecklas och stärkas. För att ytterligare stärka denna positiva utveckling föreslår regeringen i budgetpropositionen för 2005 att

- ? tillföra alkohol- och narkotikahandlingsplanerna 200 miljoner kronor för 2005.

Alltför många ungdomar begår brott eller utsätts för brott. För att bekämpa brotten måste orsakerna till brotten bekämpas. Det kräver långsiktiga insatser för att motverka diskriminering och andra orsaker till socialt utanförskap. Inom ramen för att främja ungdomars trygghet avser regeringen att ta initiativ till att

- ? utveckla påföljdssystemet för unga lagöverträdare så att det får ett pedagogiskt och tydligt innehåll samt att det utifrån den unges behov skapas goda förutsättningar för ett återförande till ett socialt välfungerande liv. Stödet till barn och unga som på olika sätt drabbas av brott

bör också förbättras.

Insatser för att öka ungdomars inflytande och delaktighet i samhället

Det är en mänsklig rättighet att delta i och påverka politisk verksamhet. Att medborgarnas möjligheter att påverka den politiska processen ska bli mer jämlika än i dag är därför ett av målen för regeringens demokratipolitik. Som ett led i arbetet med att uppnå det demokratiska

målet om jämlika möjligheter för deltagande strävar regeringen efter att ge ungdomar bättre förutsättningar att delta aktivt i och påverka samhällslivet genom att ta initiativ till att

- ? öka representationer av yngre ledamöter i statliga myndighetsstyrelser och kommittéer, bland annat genom att se över hur formerna för rekrytering av och stöd till unga ledamöter utvecklas,

- ? bygga upp kapaciteten för att löpande kunna genomföra generationsanalyser,

- ? utveckla och sprida metoder för att få in ett ungdomsperspektiv i beredning av ärenden inom statsförvaltningen

- ? i samråd med ungdomsorganisationerna låta arrangera forum för dialog med ungdomar i frågor av särskild betydelse för ungdomars levnadsvillkor och för ungdomspolitiken,

- ? skapa forum för dialog om global utveckling där ungdomar och ungdomars idéer ges en självklar plats, samt att

- ? höja ambitionerna för att öka antalet svenska ungdomar som arbetar i internationella organisationer. Möjligheterna för sådana kontakter ska vara tillgängliga för alla ungdomar, oavsett bakgrund och funktionshinder.

Kultur och fritid för alla ungdomar

Kultur- och fritidsverksamhet skapar samhörighet, stärker ungdomars identitet och är samtidigt kraftfulla verktyg för demokratiskt deltagande och för rätten och möjligheten att uttrycka sig. Kommunernas öppna fritidsverksamhet har här en strategisk roll i arbetet med att främja ungdomars sociala utveckling. Fritidsledarna spelar en viktig roll för verksamheten vid fritidsgårdarna och också många gånger i skolorna och är därmed betydelsefulla i många ungdomars vardag och uppväxt. Antalet tonåringar kommer att öka de närmaste åren för att nå sin kulmen 2009 och 2010. Inom området kultur och fritid för alla ungdomar avser regeringen att ta initiativ till att

- ? anslå 110 miljoner kronor under åren 2006 och 2007 som ett utökat stöd till kvalitetsutvecklingen inom kommunernas öppna fritidsverksamhet, särskilt bland ungdomar som riskerar att hamna i kriminalitet, missbruk och socialt utanförskap samt att stärka förebyggande och dokumenterat framgångsrika verksamheter som bedrivs av ideella organisationer,

- ? stärka stödet till utvecklingen av drogfria lokaler för ungdomar med 15 miljoner kronor under åren 2006 och 2007, främst i socialt utsatta områden, samt att

- ? låta analysera utbildningssystemets möjligheter att möta det framtida kompetensbehovet av fritidsledare och andra former av ungdomsledare.

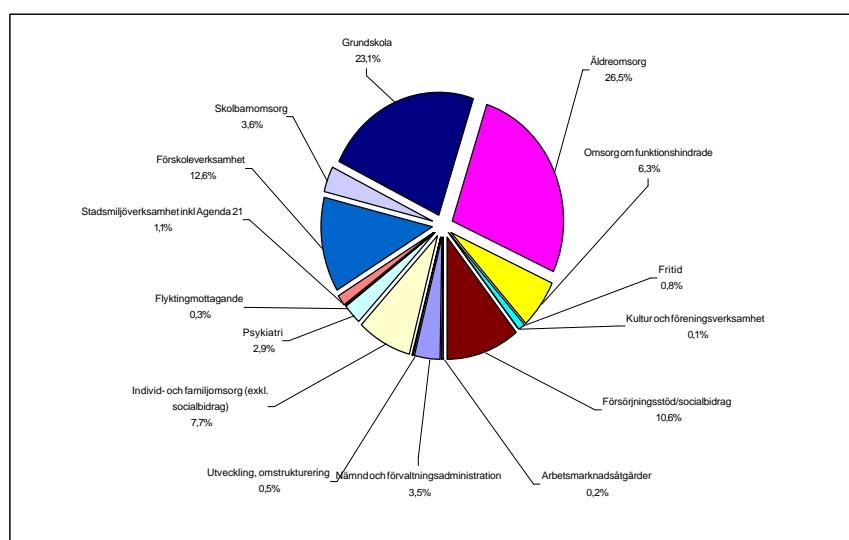
Bilaga 2. Stadsdelsnämndernas uppgifter, mm¹¹¹

STADSDELSNÄMNDERNA OCH STADSDELSFÖRVALTNINGARNA

Stockholms Stad är indelad i 18 geografiska *stadsdelsnämndsområden*. Vantörs stadsdelsnämndsområde omfattar stadsdelarna Bandhagen, Hagsätra, Högdalen, Rågsved och Örby. Inom varje stadsdelsnämndsområde finns en *stadsdelsnämnd* som är politiskt ansvarig för verksamheten.

Det är kommunfullmäktige som fördelar pengarna till stadsdelsnämnderna. För år 2005 har Vantör tilldelats en budget på cirka en miljard kronor. Vantör har också tilldelats 36,4 miljoner kronor för åren 2003 till 2006 inom Stadsdelsförnyelsen – en satsning på att utveckla nio stadsdelar i Stockholms ytterstad.

Fördelningen av Vantörs stadsdelsnämnds budget för år 2005

Kommunfullmäktige beslutar om Stockholms Stads övergripande mål. Utifrån dessa mål formulerar stadsdelsnämnderna i sina verksamhetsplaner inriktningsmål och generella åtaganden. Stadsdelsnämndernas verksamhet följs upp och redovisas återkommande i så kallade tertialrapporter och verksamhetsberättelser. Stadsdelsnämnderna kan också besluta om olika uppdrag som förvaltningen ska genomföra. Exempelvis har Vantörs stadsdelsnämnd i det så kallade 20-punktsprogrammet beslutat om områden som ska lyftas fram under mandatperioden 2003 till och med 2006.

Varje stadsdelsnämnd med över 27 000 invånare har 26 ledamöter (13 ordinarie och 13 ersättare). Övriga har 22 ledamöter (11 ordinarie och 11 ersättare). Ledamöterna är fritidspolitiker vilket betyder att de har förtroendeuppdraget vid sidan av sin vanliga sysselsättning.

¹¹¹ Texten i denna bilaga är hämtad från foldern *Vantörs stadsdelsnämnd och förvaltning - Dina lokala politiker Ekonomiskt bistånd, förskola, gatu- och parkskötsel, skola, äldreomsorg mm* Utgiven av Vantörs stadsdelsförvaltning i mars år 2005

Ledamöterna utses av kommunfullmäktige utifrån valresultatet i hela Stockholms stad. Vid valet år 2002 bildades en majoritetskoalition mellan socialdemokraterna, vänsterpartiet och miljöpartiet i kommunfullmäktige. Därför har även Vantörs stadsdelsnämnd en rödgrön majoritet.

Stadsdelsförvaltningen leds av en stadsdelsdirektör. Förvaltningen driver de verksamheter som ingår i stadsdelsnämndens ansvarsområden. I Vantör är verksamheten indelad i områdena barn och ungdom, individ- och familjeomsorg samt äldre- och handikappomsorg inklusive socialpsykiatri. Det finns också en ekonomiavdelning och en strategi- och planeringsavdelning.

Stadsdelsnämndernas ansvarsområden

- ? Agenda 21
- ? Arbetsmarknadsåtgärder
- ? Barn- och ungdomsverksamhet
- ? Ekonomiskt bistånd
- ? Enklare bygglov och markupplåtelser
- ? Fritids- och kulturverksamhet
- ? Förskola
- ? Grundskola
- ? Konsumentvägledning
- ? Missbruksvård
- ? Mottagning och introduktion av flyktingar
- ? Omsorg om funktionshindrade
- ? Skolbarnsomsorg
- ? Sommarkollo
- ? Stadsmiljö: skötsel av gator och parker, tillstånd torghandel, mm
- ? Särskola
- ? Äldreomsorg

VÄGAR FÖR ATT PÅVERKA BESLUTFATTANDET

Mer information finns på medborgarkontoret Rangstagatan 22 i Högdalen och på webbplatsen www.stockholm.se/vantor.

Nämnden har *öppna sammanträden* på Rangstagatan 22 i Högdalen i regel sista torsdagen varje månad. Före sammanträdet kan besökarna ställa frågor till nämnden. Denna *frågestund* börjar klockan 18:00.

Ibland ordnas *temamöten* om speciella frågor, t ex skolan.

Bjud in några av nämndens ledamöter till möten i ditt bostadsområde eller på din arbetsplats!

Du kan lämna *medborgarförslag* som du vill att nämnden ska ta ställning till.

Handikapprådet och pensionärsrådet kan ta emot synpunkter. Det finns även ett lokalt *brottsförebyggande råd (BRÅ)*.

Stockholms stadsbyggnadskontor och Stockholms gatu- och fastighetskontor bjuder, tillsammans med stadsdelsförvaltningen, ibland in till *samråd* om byggprojekt.

VÄGAR FÖR ATT LÄMNA SYNPUNKTER PÅ FÖRVALTNINGENS VERKSAMHET

Om du har synpunkter, klagomål eller beröm som gäller förvaltningens verksamhet går det bra att skicka dem till Vantörs stadsdelsförvaltning eller lämna dessa:

- ? Till ansvarig chef för den verksamhet de gäller
- ? På medborgarkontoret i Högdalens centrum
- ? Till de olika råd som finns inom förvaltningens verksamheter, t ex föräldraråd, elevråd och förtroenderåd.

Bilaga 3. Enkäten för årskurs 8